

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΘΕΜΑ: Προσαρμογή και αξιολόγηση των
ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της συνοπτικής
κλίμακας Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας
(Dark Triad of Personality - D3 Short) στον ελληνικό
πληθυσμό.**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της φοιτήτριας Γαρμπιδάκη Μανωλίας**

**Επιβλέπων καθηγητής
Τσαούσης Ιωάννης**

Ρέθυμνο, 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1.1. Μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας.....	10
<i>1.1.1. Μακιαβελισμός.....</i>	<i>10</i>
<i>1.1.2. Ψυχοπάθεια.....</i>	<i>12</i>
<i>1.1.3. Ναρκισσισμός.....</i>	<i>14</i>
1.2. Σκοτεινή Τριάδα: διαφορές, πυρήνας, εναλλακτικές προσεγγίσεις.....	18
1.3. Σχέση με κλασικά θεωρητικά μοντέλα.....	20
1.4. Σχέση με ατομικούς παράγοντες.....	27
<i>1.4.1. Γνωστικός τομέας.....</i>	<i>27</i>
<i>1.4.2. Ηθικός τομέας.....</i>	<i>29</i>
<i>1.4.3. Συναισθηματικός τομέας.....</i>	<i>31</i>
1.5. Σχέση με διαπροσωπικούς παράγοντες.....	34
1.6. Σχέση με οργανωτικούς παράγοντες.....	39
1.7. Σχέση με επιθετικότητα.....	45
1.8. Σύνοψη - Σκοπός της εργασίας.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΜΕΘΟΔΟΣ.....	49
2.1. Συμμετέχοντες.....	49
2.2. Εργαλεία.....	49
2.3. Διαδικασία.....	53

2.3.1. Προκαταρκτική διαδικασία.....	53
2.3.2. Ερευνητική διαδικασία.....	53
2.3.3. Στατιστική ανάλυση.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	56
3.1. Περιγραφικοί δείκτες.....	56
3.2. Διαφορές φύλου.....	57
3.3. Συσχετίσεις ανάμεσα στη Σκοτεινή Τριάδα.....	57
3.4. Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων.....	58
3.5. Αξιοπιστία	65
3.6. Εγκυρότητα	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	69
4.1. Περιορισμοί - Μελλοντικές έρευνες.....	75
4.2. Σύνοψη - Συμπεράσματα.....	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	96

Περίληψη

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας είναι ένα σύνολο μη κλινικών, αλλά κοινωνικά δυσάρεστων χαρακτηριστικών προσωπικότητας, που σχετίζονται σε ορισμένο βαθμό. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η προσαρμογή του εργαλείου Short Dark Triad [SD3] (Jones & Paulhus, 2014), με το οποίο μετράται η Σκοτεινή Τριάδα, στον ελληνικό πληθυσμό. Στην έρευνα που διενεργήθηκε συμμετείχαν συνολικά 282 άτομα από τον ελληνικό πληθυσμό. Πραγματοποιήθηκε Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων (Confirmatory Factor Analysis [CFA]) και έπειτα από τη σύγκριση του αρχικού προταθέντος μοντέλου των τριών παραγόντων, με τα μοντέλα του ενός και των δύο παραγόντων, φανερώθηκε ότι το μοντέλο των τριών παραγόντων έπειτα από την αφαίρεση οκτώ στοιχείων παρουσιάζει την καλύτερη δυνατή προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα. Αν και δεν κατορθώθηκαν οι απαιτούμενες τιμές αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων και εσωτερικής συνοχής με τον δείκτη α του Cronbach για όλες τις υποκλίμακες του SD3, οι αντίστοιχες τιμές της συνολικής κλίμακας ήταν αρκετά ικανοποιητικές. Ταυτόχρονα, το SD3 παρουσίασε αποδεκτή και σε γενικές γραμμές αναμενόμενη και σύμφωνη με τις θεωρητικές περιγραφές και τα εμπειρικά δεδομένα συγχρονική και εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής. Αναγκαία κρίνεται η επαλήθευση των παρόντων ευρημάτων μέσα από μελλοντικές έρευνες.

Λέξεις κλειδιά: Σκοτεινή Τριάδα, SD3, προσαρμογή, CFA, ελληνικός πληθυσμός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2002 οι Paulhus και Williams επέστησαν την προσοχή σε τρία χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που είχαν εξέχουσα θέση στη μέχρι τότε επιστημονική βιβλιογραφία, καθώς εμφανίζονταν μεν ως δυσάρεστα για τον κοινωνικό περίγυρο, ωστόσο περιλαμβάνονταν εντός των φυσιολογικών ορίων της προσωπικότητας. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι ο υποκλινικός ναρκισσισμός, η υποκλινική ψυχοπάθεια και ο μακιαβελισμός, γνωστά ως *Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας* (Dark Triad of Personality). Με τον όρο υποκλινικός (subclinical) εννοείται ακριβώς ότι τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δεν θεωρούνται κλινικά ώστε να χρήζουν εξειδικευμένης θεραπείας (Furnham, Richards, & Paulhus, 2013).

Αρκετοί ερευνητές στο παρελθόν επικεντρώνονταν κυρίως σε ένα από τα μέλη της Σκοτεινής Τριάδας (π.χ. Ray & Ray, 1982. Wilson, Near, & Miller, 1996. Wink, 1991), κάποιες φορές συγχέοντας σε ένα μέλος χαρακτηριστικά και των άλλων μελών (Lilienfeld & Andrews, 1996). Επιπλέον, το γεγονός ότι τα τρία αυτά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας έχουν ενός βαθμού θεωρητική ομοιότητα - αντιμετώπιση των άλλων ανθρώπων με αναισθητο έως αμείλικτο τρόπο (Jones & Paulhus, 2011α)- και παρουσιάζουν παρόμοια εμπειρικά δεδομένα ως προς αρκετές μεταβλητές, έχει κάνει άλλους ερευνητές να θεωρούν ότι πρόκειται για τρεις διαφορετικούς τρόπους έκφρασης μιας ουσιαστικά έννοιας (McHoskey, Worzel & Szyarto, 1998).

Μολαταύτα, με την έρευνά τους οι Paulhus και Williams (2002) έδειξαν πως, παρά το γεγονός ότι ο μακιαβελισμός, ο ναρκισσισμός και η ψυχοπάθεια της Σκοτεινής Τριάδας σχετίζονται σε κάποιο βαθμό, το αποτέλεσμα αυτό δεν τα καθιστά ταυτόσημα, γιατί αφενός οι μεταξύ τους συσχετίσεις δεν είναι πολύ υψηλές και αφετέρου οι σχέσεις τους με άλλους παράγοντες και έννοιες συμμορφώνονται με ένα διαφορετικό πρότυπο. Μετά τη συγκεκριμένη δημοσίευση, ακολούθησαν και άλλες έρευνες -ένα σημαντικό ποσοστό των οποίων θα αναφερθούν παρακάτω- με τελείως διαφορετικές προσεγγίσεις (ενδεικτικά, Jonason & Krause, 2013. Jonason, Luevano, & Adams, 2012. Jonason, Wee, Li, & Jackson, 2014. Jones & Paulhus, 2010. Vernon, Villani, Vickers, & Harris, 2008) οι οποίες επιβεβαίωσαν ότι πράγματι πρόκειται για τρία διακριτά χαρακτηριστικά που έχουν ορισμένη κοινή διακύμανση. Εν πάση περιπτώσει, μια μέθοδος η οποία φαίνεται να έχει προοπτικές για τη μελλοντική

αξιολόγηση μεταβλητών, όπως η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας, που έχουν ενός βαθμού συνδιακύμανση, αλλά αμφισβητείται εάν είναι απόλυτα όμοιες, είναι η χρήση πινάκων αλήθειας (truth tables) της επιστήμης της Λογικής (Logic) που βασίζονται στην μαθηματική θεωρία των συνόλων (Furnham, Richards, Rangel, & Jones, 2014).

Αναφορικά με τη μέτρηση των τριών «σκοτεινών» χαρακτηριστικών, υπάρχει πληθώρα ψυχομετρικών εργαλείων που στοχεύουν στη μεμονωμένη αξιολόγησή τους (Christie & Geis, 1970. Hare, 1985. Raskin & Terry, 1988). Εντούτοις, μόνο δύο εργαλεία έχουν δημοσιευτεί στον επιστημονικό χώρο με τα οποία γίνεται προσπάθεια να μετρηθούν οι έννοιες ταυτόχρονα, χωρίς να απαιτούνται τρεις διαφορετικές κλίμακες για κάθε χαρακτηριστικό: η κλίμακα *Dirty Dozen* (Jonason & Webster, 2010) και η κλίμακα *Short Dark Triad* [SD3] (Jones & Paulhus, 2014). Γύρω από την κλίμακα SD3 επικεντρώνεται η παρούσα εργασία, μέσω της οποίας επιχειρείται η προσαρμογή του αρχικού προταθέντος μοντέλου προσωπικότητας στα δεδομένα του ελληνικού πληθυσμού μέσω της χρήσης Επιβεβαιωτικής Ανάλυσης Παραγόντων.

Το SD3 απαρτίζεται από 27 στοιχεία-δηλώσεις, καθένα από τα οποία πρέπει να βαθμολογηθεί σύμφωνα με μία πενταβάθμια απαντητική κλίμακα τύπου Likert (όπου, 1 = Διαφωνώ Απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Ούτε συμφωνώ-Ούτε διαφωνώ, 4 = Συμφωνώ, 5 = Συμφωνώ Απόλυτα). Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των χαρακτηριστικών της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας. Ο μακιαβελισμός περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν στη διατήρηση της καλής φήμης, τον κυνισμό, τη δημιουργία συμμαχιών και τον πρότερο σχεδιασμό (στοιχεία 1 έως 9, π.χ., «Μου αρέσει να χρησιμοποιώ ευφυή χειραγώγηση για να επιτύχω το στόχο μου»), ο ναρκισσισμός στοιχεία που σχετίζονται με την αρχηγία, την επιδειξιμανία, το αίσθημα μεγαλείου και τις ειδικές αξιώσεις (στοιχεία 10 έως 18, π.χ., «Το ξέρω ότι είμαι ξεχωριστός εφόσον όλοι μου το λένε συνέχεια») και η ψυχοπάθεια στοιχεία που έχουν να κάνουν με την αντικοινωνική συμπεριφορά, τον ασταθή τρόπο ζωής, το αναίσθητο ή σκληρό συναίσθημα και την βραχυπρόθεσμη χειραγώγηση (στοιχεία 19 έως 27, π.χ., «Οι άνθρωποι συχνά λένε ότι είμαι εκτός ελέγχου»). Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά προβλέπεται ότι συσχετίζονται σε ορισμένο βαθμό, σύμφωνα με την αρχικό μοντέλο θεώρησής τους (Paulhus & Williams, 2002), ενώ υπάρχουν διαφορές φύλου, με την εμφάνιση σημαντικά υψηλότερων τιμών στους μέσους όρους για τους άνδρες.

Στην αρχική, αγγλική εκδοχή της κλίμακας (Jones & Paulhus, 2014), οι μεγαλύτερες συσχετίσεις εμφανίζονταν μεταξύ μακιαβελισμού και ψυχοπάθειας, στη συνέχεια μεταξύ ψυχοπάθειας και ναρκισσισμού, ενώ οι μικρότερες μεταξύ ναρκισσισμού και μακιαβελισμού. Ειδικότερα, οι συσχετίσεις ανάμεσα στο μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια κυμαίνονταν από $r = .40$ έως $r = .50$, οι αντίστοιχες ανάμεσα στην ψυχοπάθεια και το ναρκισσισμό βρίσκονταν μεταξύ $r = .31$ και $r = .42$ και τέλος οι συσχετίσεις ανάμεσα σε ναρκισσισμό και μακιαβελισμό κυμαίνονταν μεταξύ $r = .18$ και $r = .29$. Παράλληλα, οι άνδρες είχαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερους μέσους όρους από τις γυναίκες και στις τρεις υποκλίμακες, με μέτρια προς υψηλά μεγέθη επίδρασης (effect sizes) (Jones & Paulhus, 2014).

Αναφορικά με την αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη alpha του Cronbach των υποκλιμάκων, αυτή ποίκιλε από $\alpha = .71$ έως $\alpha = .76$ για τον μακιαβελισμό, από $\alpha = .68$ έως $\alpha = .78$ για τον ναρκισσισμό και από $\alpha = .72$ έως $\alpha = .77$ για την ψυχοπάθεια. Επομένως, με την εξαίρεση της τιμής του δείκτη α για το ναρκισσισμό σε μία μελέτη, η οποία, όμως βρισκόταν λίγο παρακάτω από τον αποδεκτό ουδό του $.70$, όλες οι υπόλοιπες τιμές του δείκτη αξιοπιστίας Cronbach ήταν ικανοποιητικές (Jones & Paulhus, 2014).

Η κλίμακα SD3 φάνηκε ακόμα να παρουσιάζει την απαραίτητη εγκυρότητα περιεχομένου, καθώς και συγχρονική, προβλεπτική, συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα. Πιο συγκεκριμένα, ο μακιαβελισμός, ο ναρκισσισμός, αλλά και η ψυχοπάθεια είχαν υψηλές συσχετίσεις με κλασικά εργαλεία που μετρούν τα χαρακτηριστικά αυτά (Mach-IV, NPI και SRP-III, αντίστοιχα - συγχρονική εγκυρότητα). Επιπλέον, και οι τρεις υποκλίμακες έδειξαν ότι καλύπτουν εξίσου και αντιπροσωπεύουν κατάλληλα όλο το εύρος γνωρισμάτων και συμπεριφορών που συνδέονται μαζί τους (εγκυρότητα περιεχομένου), όπως αυτό έγινε εμφανές από τις συσχετίσεις τους με τις διάφορες πτυχές των κλασικών εργαλείων που δεν διέφεραν σημαντικά μεταξύ τους, ενώ οι παλινδρομήσεις των υποκλιμάκων πάνω στις πτυχές των κλασικών εργαλείων αποκάλυψαν ότι όλες οι πτυχές (κυνική κοσμοθεωρία και τακτικές χειραγώγησης για το μακιαβελισμό, εκμετάλλευση ή αξιώσεις ειδικών δικαιωμάτων και αρχηγία ή αυθεντία για το ναρκισσισμό, χειραγώγηση, σκληρό και ψυχρό συναίσθημα, ασταθής τρόπος ζωής και αντικοινωνική συμπεριφορά για την ψυχοπάθεια) συνέβαλλαν με ξεχωριστό-θετικό και στατιστικά σημαντικό τρόπο στο μοντέλο (Jones & Paulhus, 2014).

Ακόμα, τα τρία χαρακτηριστικά της κλίμακας, σε ευθυγράμμιση με τη θεωρία (Jones & Paulhus, 2011β. Paulhus & John, 1998), σχετίζονταν θετικά και σε σημαντικό βαθμό (συγκλίνουσα εγκυρότητα) με το ογδοημόριο της αλαζονείας και του υπολογισμού του μοντέλου του διαπροσωπικού συστήματος συντεταγμένων (Markey & Markey, 2009. Trapnell & Wiggins, 1990). Ταυτόχρονα, χαμηλή προς μέτρια θετική συσχέτιση παρουσίασαν ο ναρκισσισμός και η ψυχοπάθεια με την τεταγμένη *κυριαρχία* του ίδιου μοντέλου, ο μακιαβελισμός και η ψυχοπάθεια παρουσίασαν σημαντική αρνητική συσχέτιση με την τεταγμένη *φροντίδα*, ενώ ο ναρκισσισμός είχε σχεδόν μηδενική συσχέτιση (αποκλίνουσα εγκυρότητα) με την τεταγμένη του μοντέλου, σε συμφωνία πάντα με τη θεωρία (Jones & Paulhus, 2011). Τέλος, οι υποκλίμακες του SD3 επέδειξαν σημαντικές θετικές συσχετίσεις με τις αντίστοιχες τους αξιολογήσεις οικείων ατόμων προς τα άτομα που συμπλήρωσαν εξ αρχής την κλίμακα και επίσης, όπως προέκυψε από τους ανάλογους δείκτες παλινδρόμησης, φάνηκε ότι μπορούν να προβλέψουν σε σημαντικό βαθμό τις συγκεκριμένες αξιολογήσεις (προβλεπτική εγκυρότητα) (Jones & Paulhus, 2014).

Το *Dirty Dozen* των Jonason και Webster (2010) αξιολογεί επίσης τα χαρακτηριστικά του μακιαβελισμού, του ναρκισσισμού και της ψυχοπάθειας. Περιλαμβάνει συνολικά 12 στοιχεία-δηλώσεις, με τέσσερα στοιχεία για κάθε μέλος της Σκοτεινής Τριάδας (μακιαβελισμός: στοιχεία 1 έως 4, π.χ. «Έχω την τάση να χειραγωγώ τους άλλους για να επιτύχω τον στόχο μου»· ψυχοπάθεια: στοιχεία 5 έως 8, π.χ. «Έχω την τάση να μην έχω τύψεις»· ναρκισσισμός: στοιχεία 9 έως 10, π.χ. «Έχω την τάση να θέλω οι άλλοι να με θαυμάζουν»). Τα στοιχεία αυτά βαθμολογούνται σύμφωνα με μια απαντητική κλίμακα πέντε σημείων τύπου Likert (όπου, 1 = *Διαφωνώ Απόλυτα*, 2 = *Διαφωνώ*, 3 = *Ούτε συμφωνώ-Ούτε διαφωνώ*, 4 = *Συμφωνώ*, 5 = *Συμφωνώ Απόλυτα*). Όπως και με το SD3, οι υποκλίμακες προβλέπεται ότι συσχετίζονται σε ορισμένο βαθμό (Paulhus & Williams, 2002), ενώ αναμένονται και διαφορές φύλου, με υψηλότερους μέσους όρους για τους άνδρες, σε σύγκριση με τις γυναίκες.

Στην αρχική, αγγλική εκδοχή της κλίμακας *Dirty Dozen* (Jonason & Webster, 2010), οι υψηλότερες συσχετίσεις εμφανίζονταν μεταξύ μακιαβελισμού και ναρκισσισμού, έπειτα μεταξύ μακιαβελισμού και ψυχοπάθειας, και τέλος μεταξύ ψυχοπάθειας και ναρκισσισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι συσχετίσεις ανάμεσα στο μακιαβελισμό και το ναρκισσισμό κυμαίνονταν από $r = .54$ έως $r = .60$, οι αντίστοιχες ανάμεσα στο μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια από $r = .49$ έως $r = .51$

και οι συσχετίσεις ανάμεσα στην ψυχοπάθεια και το ναρκισσισμό βρίσκονταν μεταξύ $r = .31$ μέχρι $r = .37$. Παράλληλα, οι άνδρες είχαν γενικά σημαντικά υψηλότερους μέσους όρους από τις γυναίκες, τόσο στη συνολική βαθμολογία στο *Dirty Dozen*, όσο και στις τρεις υποκλίμακες.

Όσον αφορά στην αξιοπιστία της κλίμακας *Dirty Dozen*, βρέθηκε από τους Jonason και Webster (2010) ότι αυτή είναι αρκετά ικανοποιητική. Οι μέσοι όροι της αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων ήταν $r = .93$ για τη συνολική κλίμακα, $r = .89$ για τον μακιαβελισμό, $r = .74$ για την ψυχοπάθεια και $r = .92$ για τον ναρκισσισμό. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη alpha του Cronbach κυμαινόταν από $\alpha = .83$ έως $\alpha = .86$ για τη συνολικό εργαλείο, από $\alpha = .72$ έως $\alpha = .79$ για τον μακιαβελισμό, από $\alpha = .63$ έως $\alpha = .77$ για την ψυχοπάθεια και από $\alpha = .78$ έως $\alpha = .84$ για τον ναρκισσισμό. Με την εξαίρεση, λοιπόν, του δείκτη α για την υποκλίμακα της ψυχοπάθειας, ο οποίος σε δύο μελέτες ήταν χαμηλότερος του συνήθως αποδεκτού ορίου του $.70$, όλες οι υπόλοιπες τιμές του ήταν πολύ ικανοποιητικές. Ταυτόχρονα, ο μέσος όρος των τιμών του δείκτη alpha του Cronbach για τα μεμονωμένα στοιχεία της κλίμακας στις τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές βρέθηκε ότι υπερβαίνει τα όρια του $.70$, καθώς κυμαινόταν από $\alpha = .72$ έως $\alpha = .94$.

Επιπλέον, η κλίμακα *Dirty Dozen* παρουσιάζει την ανάλογη εγκυρότητα. Ειδικότερα, φάνηκε ότι έχει συγχρονική εγκυρότητα με τα κλασικά εργαλεία μέτρησης των τριών σκοτεινών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας. Ωστόσο, το κλασικό εργαλείο μέτρησης της ψυχοπάθειας είχε μεγαλύτερη συσχέτιση με τον μακιαβελισμό και τη συνολική επίδοση στο *Dirty Dozen* και όχι με την υποκλίμακα της ψυχοπάθειας του *Dirty Dozen*, ενώ η υποκλίμακα του μακιαβελισμού του *Dirty Dozen* συσχετιζόταν σε μεγαλύτερο βαθμό με το κλασικό εργαλείο μέτρησης της ψυχοπάθειας και όχι με το αντίστοιχο εργαλείο μέτρησης του μακιαβελισμού. Το *Dirty Dozen* βρέθηκε, ακόμα, ότι έχει συγκλίνουσα εγκυρότητα, εφόσον σχετιζόταν με την έλλειψη προσήνειας και ευσυνειδησίας του μοντέλου των πέντε παραγόντων, με έναν βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό στη σύναψη ερωτικών σχέσεων, με την κοινωνική σεξουαλικότητα (sociosexuality), την αστάθεια στη θεώρηση του εαυτού και την επιθετικότητα. Παράλληλα, εμφανίζει αποκλίνουσα εγκυρότητα, δεδομένου ότι φάνηκε να μη σχετίζεται με την ασταθή αυτοεκτίμηση (Jonason & Webster, 2010).

Ακολουθεί μια παρουσίαση των σημαντικότερων ευρημάτων ερευνών που έχουν ασχοληθεί με τις τρεις διαστάσεις της σκοτεινής τριάδας της προσωπικότητας.

Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αρχικά μια αναφορά του θεωρητικού υποβάθρου και μια περιγραφή των τριών εννοιών, καθώς και ζητήματα που άπτονται της μέτρησής τους και θεώρησής τους. Στη συνέχεια, εκτίθεται η σχέση που έχουν με κλασικά μοντέλα της προσωπικότητας. Έπονται αποτελέσματα μελετών που προέρχονται από την εξέταση της σχέσης της Σκοτεινής Τριάδας με παράγοντες ατομικούς, οργανωτικούς, διαπροσωπικών σχέσεων και με την επιθετικότητα. Τέλος γίνεται μια σύνοψη και αποσαφηνίζεται ο σκοπός της παρούσας εργασίας.

1.1. Μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας

1.1.1. Μακιαβελισμός

Ο μακιαβελισμός είναι το μόνο μέλος εκ των τριών της Σκοτεινής Τριάδας που δεν έχει αντίστοιχη έννοια στην κλινική βιβλιογραφία. Η ονομασία του προέρχεται από τον Ιταλό διπλωμάτη Niccolò Machiavelli και πρόκειται για το χαρακτηριστικό εκείνο της προσωπικότητας που παραπέμπει στο άτομο που φέρει τα γνωρίσματα των συμβουλών του Machiavelli για την ανάδυση και την επιτυχή παραμονή στην πολιτική εξουσία κατά κύριο λόγο στο έργο του «Ο Ηγεμόνας», και τα οποία μπορούν να συνοψιστούν στη γνωστή φράση *ο σκοπός αγιάζει τα μέσα* (όπως αναφέρεται στους Jones & Paulhus, 2009). Σύμφωνα με τους αρχικούς ερευνητές που μελέτησαν διεξοδικά τον μακιαβελισμό (Christie & Geis, 1970), ένας μακιαβελιστής φέρει τρία βασικά χαρακτηριστικά: *την υιοθέτηση τακτικών χειραγώγησης*, όπως την κολακεία, το ψέμα και την προσπάθεια απόκτησης εύνοιας (Fehr, Samsom, & Paulhus, 1992), *μία κυνική κοσμοθεωρία*, σύμφωνα με την οποία τα άτομα εκλαμβάνονται ως μη αξιόπιστα και αδύναμα και τέλος την *απαξίωση της συμβατικής ηθικής* που οδηγεί σε μια αδιαφορία και ψυχρότητα απέναντι στα άλλα άτομα. Σε συμφωνία με τις αρχικές εκτιμήσεις των Christie και Geis (1970), τα άτομα που έχουν υψηλή επίδοση στο εννοιολογικό κατασκεύασμα του μακιαβελισμού είναι περισσότερο πιθανό να επιτύχουν το σκοπό τους στις κοινωνικές συναναστροφές τους, όταν πληρούνται τρία κριτήρια: η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, η δυνατότητα αυτοσχεδιασμού (Schultz, 1993), η οποία ανευρίσκεται κυρίως σε περιβάλλοντα που δεν είναι αυστηρά δομημένα, και η ύπαρξη καταστάσεων που είναι συναισθηματικά φορτισμένες, καθώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν τα άτομα που δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως μακιαβελιστές, προς όφελος των μακιαβελικών ατόμων.

Ωστόσο, ο Machiavelli φαίνεται ότι δεν ήταν ο πρώτος που έγραψε για τέτοιου είδους γνωρίσματα. Σχεδόν πάνω από 2000 χρόνια παλαιότερα, ένας στρατηγός, ο Sun-Tzu στην πραγματεία του «*Η τέχνη του πολέμου*» (όπως αναφέρουν οι Jones & Paulhus, 2009), είχε κάνει λόγο για παρόμοια χαρακτηριστικά, στα οποία συμπεριλαμβάνονταν ακόμα ο πρότερος σχεδιασμός κινήσεων, η δημιουργία συμμαχιών και η σταδιακή οικοδόμηση και σημασία διατήρησης μιας καλής φήμης. Τα συγκεκριμένα στοιχεία είναι εκείνα που συμβάλλουν στον επιτυχή διαχωρισμό μεταξύ μακιαβελισμού και ψυχοπάθειας, ώστε αυτά να μην συγχέονται μεταξύ τους (Paulhus & Jones, 2015). Ως εκ τούτου, κεντρικά στην έννοια του μακιαβελισμού κρίνονται η χειραγώγηση, η συναισθηματική ψυχρότητα και σκληρότητα και ο στρατηγικός και υπολογιστικός προσανατολισμός (Jones & Paulhus, 2014).

Για τη μέτρηση του μακιαβελισμού έχουν προταθεί ορισμένα εργαλεία, μέσω των οποίων γίνεται προσπάθεια να αντικατοπτριστούν τα κύρια σημεία του, σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία για την έννοιά του. Το κλασικό και πιο ευρέως χρησιμοποιημένο είναι το *Mach IV* (Christie & Geis, 1970). Περιλαμβάνει 20 στοιχεία, με απαντητική κλίμακα από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) μέχρι το 7 (συμφωνώ απόλυτα). Το *MACH** πρόκειται για μια συντομευμένη εκδοχή του *Mach IV*, καθώς περιλαμβάνει τα στοιχεία εκείνα που αναδείχτηκαν με τη χρήση της Θεωρίας Απόκρισης του Στοιχείου (Item Response Theory) ως πιο ακριβή και τα οποία παρέχουν περισσότερες πληροφορίες για το εννοιολογικό κατασκεύασμα (Rauthmann, 2013). Πιο συγκεκριμένα, αποτελείται από πέντε στοιχεία με απαντητική κλίμακα από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (συμφωνώ απόλυτα), παρουσιάζοντας ικανοποιητική αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και εγκυρότητα σε σχέση με το κριτήριο, καθώς και εννοιολογικής κατασκευής, ενώ, όπως υποστηρίζεται από τον Rauthmann (2013), στον πυρήνα της έννοιας του μακιαβελισμού βρίσκονται ο κυνισμός και η μισανθρωπία. Ακόμα μια κλίμακα ειδικά κατασκευασμένη για τη μέτρηση του μακιαβελισμού είναι το *Machiavellianism Personality Scale* (Dahling, Whitaker, & Levy, 2008), με την οποία αξιολογούνται τέσσερις υποκλίμακες της έννοιας: η δυσπιστία απέναντι στους άλλους, η επιθυμία για κοινωνική καταξίωση, η επιθυμία για έλεγχο και η ανήθικη χειραγώγηση. Αποτελείται από 16 στοιχεία με επταβάθμια απαντητική κλίμακα τύπου Likert, ενώ έχει δείξει πολύ υψηλή αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και εγκυρότητα συγκλίνουσα, αποκλίνουσα και εννοιολογικής κατασκευής (Η συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα θεωρούνται μέρη της εννοιολογικής κατασκευής. Ωστόσο εδώ με τον

πρόσθετο όρο της εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής εννοείται η αποσαφήνιση του αριθμού παραγόντων από τους οποίους αποτελείται η κλίμακα).

1.1.2. Ψυχοπάθεια

Το χαρακτηριστικό της ψυχοπάθειας προέρχεται από την κλινική βιβλιογραφία, με δεδομένο ότι σε κλινικά δείγματα η ψυχοπάθεια αποτελεί μια διαταραχή που κατηγοριοποιείται σύμφωνα με την πέμπτη έκδοση του *Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου* (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th ed. [DSM-5]) της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρίας (American Psychological Association [APA], 2013) στη δεύτερη ομάδα των διαταραχών προσωπικότητας ως *Αντικοινωνική Διαταραχή Προσωπικότητας* (Antisocial Personality Disorder). Ορισμένα από τα τυπικά διαγνωστικά κριτήρια για τη συγκεκριμένη διαταραχή συνοψίζονται ως εξής: αδυναμία συμμόρφωσης με τους ισχύοντες νόμους, δολιότητα, παρορμητικότητα, ευερεθιστότητα, απερίσκεπτη έλλειψη σεβασμού και αδιαφορία, συστηματική ανευθυνότητα, έλλειψη ενοχής (APA, 2013). Τα γνωρίσματα αυτά σε ένα βαθμό υπάρχουν και στην υποκλινική ψυχοπάθεια, η οποία δεν έχει να κάνει ούτε με την ψύχωση, ούτε με την ψυχονεύρωση (Cleckley, 1976/1988) και δεν θεωρείται ως παθολογική, αλλά μάλλον ως ένα άκρο των φυσιολογικών χαρακτηριστικών προσωπικότητας (Ray & Ray, 1982): τα άτομα με σχετικά υψηλά επίπεδα αυτού του γνωρίσματος διακατέχονται από συναισθηματικά ελλείμματα, όντας αναισθητα και ορισμένες φορές αμείλικτα, εξού και η έλλειψη ενοχών, ενώ επίσης παρουσιάζουν ελλείμματα στον αυτοέλεγχο και την εγκράτεια, γεγονός που τα οδηγεί σε παρορμητικότητα, άρση αναστολών και συνεπακόλουθες ριψοκίνδυνες τάσεις και πράξεις (Jones & Paulhus, 2014). Ως εκ τούτου, η διαφορά μεταξύ κλινικής και υποκλινικής ψυχοπάθειας δεν είναι ποιοτική, με την έννοια ότι αυτές χαρακτηρίζονται από διαφορετικού είδους συμπεριφορές, αλλά ποσοτική, καθώς σχετίζονται με άλλο επίπεδο, ένταση και συχνότητα συμπεριφορών (LeBreton, Binning, & Adorno, 2006).

Εκτός, όμως, από τα εμφανώς δυσπροσαρμοστικά και «δύσκολα» για τη συμβίωση με τους άλλους γνωρίσματα, τα άτομα που έχουν υψηλά επίπεδα υποκλινικής ψυχοπάθειας έχουν και ορισμένα χαρακτηριστικά που αρκετά άτομα θα ζήλευαν (Ray & Ray, 1982). Είναι γοητευτικά προς τους άλλους και εκ πρώτης όψεως δείχνουν ευφυή, έχουν αυτοπεποίθηση (Cleckley, 1976/1988) και είναι ανεκτικά, ενώ αντιλαμβάνονται ότι οι σχέσεις τους είναι ομαλές (Ray & Ray, 1982).

Μπορεί να είναι άνθρωποι της καθημερινότητας, αλλά και υψηλά ιστάμενα μέλη της κοινωνίας, όπως διευθυντικά στελέχη, επιχειρηματίες και επιστήμονες, οι οποίοι κατά διαστήματα έχουν την ανάγκη να επιδίδονται σε παρορμητικές πράξεις που οποιοσδήποτε άλλος θα θεωρούσε ακατάλληλες (Cleckley, 1976/1988). Έχουν την ικανότητα, ακόμα και αν τα αποδεικτικά στοιχεία για κάποιο παραστράτημα - συνήθως οικονομικής ή σεξουαλικής φύσης- που έχουν διαπράξει είναι αδιάσειστα και ακόμα κι αν η έλλειψη πραγματικής αίσθησης ενοχής είναι εμφανής, να καταφέρουν να χειραγωγήσουν και ετεροκατευθύνουν τους άλλους, ώστε τελικά η κατάσταση να γυρίσει υπέρ τους (LeBreton και συν., 2006).

Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές φορές στη βιβλιογραφία οι ερευνητές διαχωρίζουν μεταξύ δύο ειδών ψυχοπάθειας, την *πρωτογενή* (primary) και τη *δευτερογενή* (secondary). Η πρωτογενής ψυχοπάθεια έχει να κάνει περισσότερο με εγωιστικά και σκληρά χαρακτηριστικά (Blackburn, 2009), καθώς και την έλλειψη ενοχών, ενσυναίσθησης και την αδυναμία διαμόρφωσης ειλικρινών δεσμών με τους άλλους ανθρώπους (Poster, 1996, όπως αναφέρεται στον Blackburn, 2009), ενώ έχει βρεθεί ότι σχετίζεται θετικά με την αντίληψη φοβισμένων προσώπων και αρνητικά με το αρνητικό συναίσθημα (Del Gaizo & Falkenbach, 2008). Επίσης, ένα άτομο με μεγαλύτερα επίπεδα πρωτογενούς ψυχοπάθειας παρουσιάζει ένα αδύναμο *Συμπεριφορικό Σύστημα Αναστολής* (Behavioral Inhibition System), που σημαίνει ότι παραμένει σχετικά αναισθητο σε ενδεχόμενες τιμωρίες και ένα φυσιολογικό *Συμπεριφορικό Σύστημα Ενεργοποίησης* (Behavioral Activation System), συνεπώς είναι σχετικά, αλλά όχι πολύ ευαίσθητο σε ενδεχόμενες ανταμοιβές (Newman, MacCoon, Vaughn, & Sadeh, 2005). Η ψυχοπάθεια δευτερογενούς τύπου, από την άλλη, αφορά περισσότερο σε χαρακτηριστικά που θεωρούνται παρεκκλίνοντα από την κοινωνία, όπως επίσης και έναν παρορμητικό τρόπο ζωής. Υποτίθεται ότι σχετίζεται με προγενέστερες τραυματικές εμπειρίες κακομεταχείρισης ή κακοποίησης (Poster, 1996, όπως αναφέρεται στον Blackburn, 2009) και τα άτομα που έχουν υψηλότερα επίπεδα αυτού του τύπου ψυχοπάθειας έχουν περισσότερα αρνητικά συναισθήματα, είναι πιθανόν να αντιδρούν πιο συχνά με επιθετικότητα όταν προκληθούν από άλλους, και δεν μπορούν με ευκολία να αναγνωρίσουν συναισθηματικές αντιδράσεις (Del Gaizo & Falkenbach, 2008). Αντίστοιχα, έχουν ένα ισχυρό *Συμπεριφορικό Σύστημα Ενεργοποίησης*, επομένως επιδίδονται σε πράξεις που θα τους προσφέρουν άμεση ανταμοιβή (Newman και συν., 2005).

Αναφορικά με τη μέτρηση της ψυχοπάθειας, τρία είναι τα πιο γνωστά εργαλεία: το *Self-Report Psychopathy scale* [SRP] (Paulhus, Neumann, & Hare, 2014, όπως αναφέρεται στους Paulhus & Jones, 2015), το *Levenson Self-Report Psychopathy Scale* (Levenson, Kiehl, & Fitzpatrick, 1995) και το *Psychopathic Personality Index* [PPI] (Lilienfeld & Andrews, 1996). Το SRP περιλαμβάνει 64 στοιχεία με απαντητική κλίμακα τύπου Likert από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) μέχρι το 5 (συμφωνώ απόλυτα). Αποτελείται από τέσσερις βασικούς παράγοντες: τη διαπροσωπική χειραγώγηση (interpersonal manipulation), τις εγκληματικές τάσεις (criminal tendencies), τον ασταθή τρόπο ζωής (erratic lifestyle) και το σκληρό συναίσθημα (callous affect - Williams, Paulhus, & Hare, 2007). Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής έχει βρεθεί ότι είναι από καλή έως άριστη, το ίδιο και η αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων, ενώ η κλίμακα έχει συγκλίνουσα, αποκλίνουσα και εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (Gordts, Uzieblo, Neumann, Van den Bussche, & Rossi 2015). Το Levenson Self-Report Psychopathy Scale αποτελείται από 26 στοιχεία με απαντητική κλίμακα τεσσάρων σημείων τύπου Likert από «διαφωνώ απόλυτα» έως «συμφωνώ απόλυτα» για την αξιολόγηση της πρωτογενούς και δευτερογενούς ψυχοπάθειας. Έχει ικανοποιητική εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής, όπως επίσης και αντίστοιχη συγκλίνουσα και αποκλίνουσα (Levenson και συν., 1995). Τέλος, το PPI περιλαμβάνει 160 στοιχεία, αξιολογούμενα σύμφωνα με μία τετραβάθμια κλίμακα τύπου Likert με τα εξής σημεία: *Ψευδές, Κυρίως Ψευδές, Κυρίως Αληθές, Αληθές*. Έχει οκτώ υποκλίμακες με τις ονομασίες *Μακιαβελική Εγωκεντρικότητα* (Machiavellian Egocentricity), *Κοινωνική Δυναμικότητα* (Social Potency), *Ψυχρότητα* (Coldheartedness), *Αμέριμνη Απουσία Σχεδιασμού* (Carefree Nonplanfulness), *Έλλειψη Φόβου* (Fearlessness), *Εξωτερική Απόδοση Ευθύνης* (Blame Externalization), *Παρορμητική Έλλειψη Συμμόρφωσης* (Impulsive Nonconformity), *Ανοσία στο Στρες* (Stress Immunity). Παράλληλα, διαθέτει ικανοποιητικούς δείκτες αξιοπιστίας εσωτερικής συνοχής και επαναληπτικών μετρήσεων, καθώς και συγκλίνουσας και αποκλίνουσας εγκυρότητας.

1.1.3. Ναρκισσισμός

Όπως ακριβώς και η ψυχοπάθεια, έτσι και ο ναρκισσισμός έκανε την εμφάνισή του πρώτα στην κλινική βιβλιογραφία (Furnham και συν., 2013). Σύμφωνα με το DSM-5, η *Ναρκισσιστική Διαταραχή Προσωπικότητας* (Narcissistic Personality Disorder), όπως ονομάζεται ο κλινικός ναρκισσισμός, περιλαμβάνει συνοπτικά τα

εξής χαρακτηριστικά: πομπώδη αίσθηση του εαυτού, αίσθημα ανωτερότητας και εικόνα αλαζονείας, υπερβολική ανάγκη για θαυμασμό, φαντασιώσεις απεριόριστης δύναμης και υπεροχής σε όλους τους τομείς, φθόνο προς του άλλους ή πεποίθηση του ατόμου ότι αποτελεί αντικείμενο φθόνου για τους άλλους, αξίωση ειδικών δικαιωμάτων, έλλειψη ενσυναίσθησης, διαπροσωπική εκμετάλλευση (APA, 2013). Ουσιαστικά, τα βασικά χαρακτηριστικά του ναρκισσισμού είναι μια θετική έως διογκωμένη εικόνα του εαυτού, η έλλειψη ενδιαφέροντος για στενές διαπροσωπικές σχέσεις και οι στρατηγικές «αυτορρύθμισης», δηλαδή οι προσπάθειες που καταβάλλονται από τα περισσότερο ναρκισσιστικά άτομα να δείχνουν αλλά και να αισθάνονται ξεχωριστά και επιτυχημένα (Campbell & Foster, 2007).

Υπάρχουν τρεις θεωρήσεις για τη διαφορά μεταξύ κλινικού και υποκλινικού ναρκισσισμού. Σύμφωνα με την πρώτη θεώρηση, ο κλινικός ναρκισσισμός διαφέρει από τον υποκλινικό αναφορικά με την ένταση των «συμπτωμάτων» του, με την έννοια ότι ο κλινικός ναρκισσισμός αποτελεί μια ακραία περίπτωση ναρκισσισμού με υπερβολικά διογκωμένο αίσθημα του εαυτού. Οι θιασώτες της δεύτερης θεώρησης υποστηρίζουν ότι πρόκειται για δύο ποιοτικά διαφορετικά κατασκευάσματα, με τον υποκλινικό ναρκισσισμό να περιλαμβάνει χαρακτηριστικά πιο «υγιή». Η τρίτη θεώρηση αφορά σε ένα μοναδικό ναρκισσιστικό μοντέλο-σύστημα, με χαρακτηριστικά αποκλειστικά θετικά για το άτομο που τα διαθέτει (υποκλινικός ναρκισσισμός)· όταν το συγκεκριμένο σύστημα παρουσιάσει πρόβλημα, τότε κάνει την εμφάνισή του ο κλινικός ναρκισσισμός που αποτελείται και από αρνητικά συναισθήματα, όπως αίσθημα κενού και καταθλιπτικά συμπτώματα (Campbell & Foster, 2007). Πάντως, σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση για τον ίδιο τον υποκλινικό ναρκισσισμό, εκείνος αποτελείται από δύο παράγοντες, που όμως έχουν τα κοινά γνωρίσματα της έπαρσης, της υπόκρυψης στις ατομικές επιθυμίες και της απαξίωσης των άλλων. Ο ένας παράγοντας είναι το *Αίσθημα Μεγαλείου* και η *Επιδειξιμανία* (Grandiosity-Exhibitionism), που σχετίζεται με έννοιες όπως η εξωστρέφεια, η αυτοπεποίθηση, η επιδειξιμανία και η επιθετικότητα. Ο άλλος παράγοντας είναι η *Τρωτότητα* και η *Εναισθησία* (Vulnerability-Sensitivity), που έχει να κάνει με την εσωστρέφεια, την αμυντική στάση, το άγχος και την ευπάθεια σε τραυματικές εμπειρίες της ζωής (Wink, 1991).

Η προδιάθεση του θετικής ενίσχυσης του εαυτού από τις ναρκισσιστικές προσωπικότητες εξηγείται κατά βάση από δύο ειδών προσεγγίσεις, τις γνωστικές και τις συναισθηματικές ή προσεγγίσεις κινήτρων. Οι γνωστικές προσεγγίσεις εστιάζουν

στη μεγαλύτερη διαθεσιμότητα των θετικών πληροφοριών για τον εαυτό, στην ωφέλειά τους ως διαδικασίες διατήρησης γνωστικών σχημάτων και στην αυτοματοποίησή τους. Οι συναισθηματικές ή προσεγγίσεις κινήτρων επικεντρώνονται στο κίνητρο της διατήρησης μιας θετικής αυτοεικόνας, η οποία συνεπάγεται θετικά συναισθήματα, καθώς και στην ανάγκη απόκτησης πιο πρακτικών εφοδίων μέσα από τη δημιουργία θετικών εντυπώσεων στους άλλους (Robins & Paulhus, 2001).

Ένα βασικό συμπέρασμα που έχει εξαχθεί για το ναρκισσισμό, όπως και για τα άλλα δύο μέλη της Σκοτεινής Τριάδας, είναι ότι αυτός πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό που δεν είναι αμιγώς καλό ή κακό για αυτόν που το έχει. Η χρησιμότητά του εξαρτάται από το πλαίσιο στο οποίο μελετάται και από τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που μετρώνται (Campbell & Foster, 2007). Για παράδειγμα, στον τομέα των διαπροσωπικών σχέσεων, ένα άτομο με ναρκισσιστική προσωπικότητα ενδέχεται να χρησιμοποιεί τεχνικές διαχείρισης εντυπώσεων (impression management - Robins & Paulhus, 2001), οι οποίες αρχικά μπορεί πράγματι να προκαλούν τον θαυμασμό του περίγυρού του, ωστόσο δεν αποκλείεται αργότερα στα ίδια άτομα να δημιουργηθεί μια αντιπάθεια προς το πρόσωπο του ναρκισσιστικού ατόμου, με την υπερβολική του αίσθηση ανωτερότητας. Επιπλέον, αναμφισβήτητα είναι ωφέλιμη η θετική αυτοεικόνα και αυτοπεποίθηση ενός ατόμου με υψηλό βαθμό ναρκισσισμού (Campbell & Foster, 2007), εντούτοις επίσης δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αυταπάτη και εσφαλμένη εκτίμηση των ικανοτήτων του είναι προβληματική (Robins & Paulhus, 2001).

Ο υποκλινικός ναρκισσισμός μπορεί να μετρηθεί με μία πληθώρα εργαλείων. Το πιο γνωστό και χρησιμοποιημένο είναι το *Narcissistic Personality Inventory* [NPI] των Raskin και Hall (1979, όπως αναφέρεται στους Paulhus & Jones, 2014). Το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελείται από 40 ζευγάρια στοιχείων αναγκαστικής επιλογής· τα άτομα καλούνται να επιλέξουν για κάθε ζευγάρι τη δήλωση που τα αντιπροσωπεύει περισσότερο (Raskin & Terry, 1988). Δεν υπάρχει πλήρης συμφωνία για τον αριθμό των παραγόντων του εργαλείου, καθώς αυτοί έχουν βρεθεί ότι είναι από δύο μέχρι επτά (Paulhus & Jones, 2014). Στο μοντέλο των δύο παραγόντων οι υποκλίμακες έχουν τις ονομασίες *Τάση για Εκμετάλλευση / Αξίωση Ειδικών Δικαιωμάτων* (Exploitativeness / Entitlement) και *Ηγεσία / Αυθεντία* (Leadership / Authority) (Jones & Paulhus, 2014). Στο μοντέλο των τριών παραγόντων, οι υποκλίμακες σχετίζονται με τις έννοιες της δύναμης (power), της επειδιξιμανίας

(exhibitionism) και του να είναι κανείς ένας ξεχωριστός άνθρωπος (being a special person) (Kubarych, Deary, Austin, 2004). Στο μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων, οι υποκλίμακες ονοματίζονται ως εξής: *Τάση για Εκμετάλλευση / Αξίωση Ειδικών Δικαιωμάτων* (Exploitativeness / Entitlement), *Ηγεσία / Αυθεντία* (Leadership / Authority), *Ανωτερότητα / Υπεροψία* (Superiority / Arrogance) και *Ενασχόληση με τον Εαυτό / Αυτοθαυμασμός* (Self-Absorption / Self-Admiration) (Emmons, 1984). Τέλος, στο μοντέλο των επτά παραγόντων, οι υποκλίμακες έχουν τις εξής ονομασίες: *Αυθεντία* (Authority), *Επιδειξιμανία* (Exhibitionism), *Ανωτερότητα* (Superiority), *Ματαιοδοξία* (Vanity), *Τάση για Εκμετάλλευση* (Exploitativeness), *Αξίωση Ειδικών Δικαιωμάτων* (Entitlement) και *Αυτάρκεια* (Self-Sufficiency) (Raskin & Terry, 1988). Το συνολικό NPI έχει ικανοποιητική αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων και εσωτερικής συνοχής (Del Rosario & White, 2005. Raskin & Terry, 1988), καθώς και συγχρονική, συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα (Emmons, 1984. Raskin & Terry, 1988). Μια συντομευμένη εκδοχή του NPI με τα 40 στοιχεία είναι το NPI-16 που περιλαμβάνει 16 στοιχεία, με την ίδια διχοτομική αποκριτική κλίμακα. Το NPI-16 έχει αποδεκτή αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής, όπως επίσης και φαινομενική, συγχρονική, συγκλίνουσα, αποκλίνουσα και προβλεπτική εγκυρότητα (Ames, Rose, & Anderson, 2006).

Εναλλακτικά, ένα άλλο μοντέλο έχει προταθεί, το οποίο διακρίνει μεταξύ δύο διαστάσεων του ναρκισσισμού, το *θαυμασμό* (admiration) και τον *ανταγωνισμό* (rivalry), οι οποίες μετρώνται με το *Narcissistic Admiration and Rivalry Questionnaire* [NARQ]. Οι διαστάσεις αυτές αποτελούνται από τρεις επιμέρους υποκλίμακες η καθεμία, με τρία στοιχεία για κάθε υποκλίμακα (σύνολο 18 στοιχεία) και αποκριτική κλίμακα τύπου Likert έξι σημείων (όπου 1 = *δεν συμφωνώ καθόλου* και 6 = *συμφωνώ απολύτως*): ο θαυμασμός συναποτελείται από το *Αίσθημα Μεγαλείου* (Grandiosity), τον *Αγώνα για Μοναδικότητα* (Striving for Uniqueness) και τη *Θελκτικότητα* (Charmingness), ενώ ο ανταγωνισμός από την *Υποτίμηση των Άλλων* (Devaluation of Others), τον *Αγώνα για Ανωτερότητα* (Striving for Supremacy) και την *Επιθετικότητα* (Aggressiveness). Το ερωτηματολόγιο έχει αποδεκτή αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και επαναληπτικών μετρήσεων, και συγχρονική, συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα (Back και συν., 2013). Ακόμα, το *Communal Narcissism Inventory* [CNI] έχει κατασκευαστεί για τη μέτρηση του *κοινοτικού ναρκισσισμού* (communal narcissism), ο οποίος σχετίζεται με ανάλογες μεγαλοπρεπείς ιδέες για τον εαυτό, όπως ακριβώς και η κοινή πεποίθηση για τον ναρκισσισμό, αλλά

σε σχέση με πράξεις που φαινομενικά βοηθούν τους άλλους και όχι τον εαυτό (π.χ. «Είμαι το πιο βοηθητικό άτομο που ξέρω»). Περιλαμβάνει 16 στοιχεία, τα οποία πρέπει να βαθμολογηθούν σύμφωνα με μια απαντητική κλίμακα επτά σημείων (όπου 1 = *διαφωνώ απόλυτα* και 7 = *συμφωνώ απόλυτα*). Έχει φανεί ότι έχει αρκετά ικανοποιητική αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και επαναληπτικών μετρήσεων, καθώς και συγκλίνουσα, αποκλίνουσα και προβλεπτική εγκυρότητα (Gebauer, Sedikides, Verplanken, & Maio, 2012), ενώ μια εναλλακτική παραγοντική δομή προτείνει δύο διαστάσεις, τον κοινοτικό ναρκισσισμό που εστιάζει στο παρόν κι εκείνον που εστιάζει στο μέλλον (Żemojtel-Piotrowska, Czarna, Piotrowski, Baran, & Maltby, 2016). Επιπλέον, έχει δημοσιευτεί μια κλίμακα που αξιολογεί τον *υπερευαίσθητο ναρκισσισμό*, όπως αυτός περιγράφηκε από τον Wink (1991), η *Hypersensitive Narcissism Scale* (HSNS). Η κλίμακα αυτή αποτελείται από 10 στοιχεία και η παραγοντική δομή της είναι μάλλον ιεραρχική, με έναν συνολικό παράγοντα υπερευαίσθητου ναρκισσισμού και δύο επιμέρους παράγοντες με τις ονομασίες *Υπερευαίσθησία στην Κριτική* (Oversensitivity to Judgment) και *Εγωκεντρισμός* (Egocentrism). Η HSNS, αν και σχετικά μικρή σε μέγεθος, έχει επιδείξει ικανοποιητική αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και επαναληπτικών μετρήσεων, αλλά και συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα (Fossati και συν., 2009. Hendin & Cheek, 1997).

1.2. Σκοτεινή Τριάδα: διαφορές, πυρήνας, εναλλακτικές προσεγγίσεις

Όπως ήδη αναφέρθηκε, τα τρία σκοτεινά χαρακτηριστικά της σκοτεινής τριάδας, είναι σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα μεταξύ τους. Ο ναρκισσισμός διαφοροποιείται από τα άλλα δύο μέλη της Σκοτεινής Τριάδας σε σχέση με τους στόχους που τίθενται από τα άτομα που έχουν μεγαλύτερη επίδοση σε αυτόν και οι οποίοι σχετίζονται με την ταυτότητα του εαυτού (Jones & Paulhus, 2011α). Αντίθετα, οι στόχοι που τίθενται από τα άτομα που έχουν υψηλότερη επίδοση στον μακιαβελισμό ή την ψυχοπάθεια είναι περισσότερο συντελεστικοί-πρακτικοί, όπως χρήμα, σεξουαλικές σχέσεις, πράξεις που οδηγούν σε υψηλά επίπεδα αδρεναλίνης (Jones & Paulhus, 2014). Παράλληλα, ο μακιαβελισμός διακρίνεται με τη σειρά του από την ψυχοπάθεια σε σχέση με τη χρονική εστίαση: τα άτομα με μεγαλύτερη επίδοση στο μακιαβελισμό θέτουν μακροπρόθεσμους και καλά σχεδιασμένους στόχους, υπολογίζοντας όλες τις λεπτομέρειες, ενώ τα άτομα με υψηλότερη επίδοση στον ψυχωτισμό εστιάζουν στο παρόν και στις έκτακτες ορμές τους, όντας

παρορμητικοί (Jones & Paulhus, 2011α. 2014). Το χαρακτηριστικό της παρορμητικότητας έχει βρεθεί και στο ναρκισσισμό, ωστόσο το είδος αυτής διαφέρει μεταξύ ψυχοπάθειας και ναρκισσισμού. Ο ναρκισσισμός σχετίζεται με ένα πιο προσαρμοστικό και θετικό είδος, τη λειτουργική παρορμητικότητα που οδηγεί στην γρήγορη και δυναμική εμπλοκή σε νέα τολμήματα που έχουν νόημα. Αντιθέτως, η ψυχοπάθεια σχετίζεται με ένα πιο δυσπροσαρμοστικό και αρνητικό είδος, τη δυσλειτουργική παρορμητικότητα που έχει να κάνει με την απουσία αυτορρύθμισης και αναστολών και την ανούσια εμπλοκή σε ριψοκίνδυνες καταστάσεις (Jones & Paulhus, 2011β).

Εντούτοις, τα τρία χαρακτηριστικά δεν παύουν να μοιράζονται έναν κοινό πυρήνα (Furnham και συν., 2013), ο οποίος τα συνδέει μεταξύ τους καθιστώντας τα «σκοτεινά» ή και «κακά» (Book, Visser, & Volk, 2015). Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα που τα φέρουν είναι κάπως «δύσκολες» προσωπικότητες για τους άλλους. Οι πιο διαδεδομένες προτάσεις κοινού πυρήνα της Σκοτεινής Τριάδας περιλαμβάνουν την έλλειψη προσήνειας (disagreeableness) ή με άλλα λόγια την πρόκληση δυσαρέσκειας προς τον περίγυρο (Jakobwitz & Egan, 2006), την έλλειψη τιμιότητας και ειλικρίνειας (Jonason & McCain, 2012. Lee & Ashton, 2005), τον συνδυασμό ανάγκης για κυριαρχία (agency) και αδιαφορίας για ειρηνική συμβίωση και αποδοχή από τους άλλους (communion) (Jones & Paulhus, 2011α. Paulhus & John, 1998), τις ανταγωνιστικές συμπεριφορές σε διαπροσωπικές περιστάσεις (Rauthmann, 2012), την κοινωνική έλλειψη επιθυμητότητας (Kowalski, Vernon, & Schermer, 2016) και τη διαπροσωπική εκμετάλλευση/χειραγώγηση και έλλειψη ενσυναίσθησης ή την αναισθητη στάση και τα σκληρά συναισθήματα (Jones & Figueredo, 2013. Jones & Paulhus, 2014). Σε κάθε περίπτωση, προτείνεται να λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες μεταβλητές που τίθενται υπό μελέτη προκειμένου οι ερευνητές να αντιμετωπίζουν τη Σκοτεινή Τριάδα ως τρεις διακριτούς παράγοντες, με διαφορετική προβλεπτική αξία, όταν αυτό απαιτείται, ή ως έναν σύνθετο παράγοντα, όταν η μελέτη του κοινού τους πυρήνα έχει μεγαλύτερο νόημα (Jonason, Kavanagh, Webster, & Fitzgerald, 2011).

Η παρουσία, όμως, ενός διαπροσωπικά δυσάρεστου πυρήνα δεν σημαίνει ότι τα τρία σκοτεινά χαρακτηριστικά είναι κλινικά και ότι τα άτομα που έχουν υψηλότερη επίδοση σε αυτά αναγκαστικά χρήζουν θεραπείας και διόρθωσης. Από μια εξελικτική σκοπιά, πρόκειται για *ψευδοπαθολογίες*, δηλαδή για χαρακτηριστικά που η κοινωνία αποδοκιμάζει γιατί τα άτομα που τα φέρουν δεν αποσκοπούν στο

καλό του συνόλου, αλλά μάλλον στο ατομικό τους συμφέρον. Εξάλλου, δεν είναι ατομικώς δυσλειτουργικά χαρακτηριστικά (Jonason, Duineveld, & Middleton, 2015). Με έναν άλλο όρο πρόκειται για μια μορφή *κοινωνικής συμπτωματολογίας*, που αφορά στην αποκλίνουσα κοινωνικοποίηση και τη δημιουργία διαπροσωπικών προβλημάτων (Stead, Fekken, Kay, & McDermott, 2012).

Έχουν ενδιαφέρον, πάντως, προτάσεις που υποδεικνύουν ότι ενδέχεται να υπάρχουν και άλλοι σκοτεινοί παράγοντες που μοιράζονται έναν κοινό εννοιολογικό πυρήνα, με πιο διαδεδομένο το μοντέλο της *Σκοτεινής Τετράδας της Προσωπικότητας* που προσθέτει ακόμα έναν παράγοντα στο πιο κλασικό μοντέλο της Σκοτεινής Τριάδας. Ο παράγοντας αυτός είναι ο *υποκλινικός ή καθημερινός σαδισμός*, που συνδέεται με την ευχαρίστηση που λαμβάνει κάποιος από πράξεις καθημερινής σχετικής αγριότητας και σκληρότητας, όπως είναι, για παράδειγμα, η παρακολούθηση βάνουρων αθλημάτων και βίαιων ταινιών και η ενασχόληση με ανάλογα βιντεοπαιχνίδια (Buckels, Jones, & Paulhus, 2013. Paulhus, 2014. Williams, McAndrew, Learn, Harms, & Paulhus, 2001). Ο κυρίαρχος πυρήνας της Σκοτεινής Τετράδας φαίνεται και πάλι να είναι ο μικρός βαθμός ειλικρίνειας-τιμιότητας και προσήνειας (Book και συν., 2016). Παράλληλα, έχει προταθεί ένα ακόμα σκοτεινό χαρακτηριστικό, που φαίνεται να σχετίζεται με παρόμοιες καταστάσεις και συμπεριφορές, όπως και η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας: η *ανάληψη κινδύνων με γνώμονα την κοινωνική καταξίωση* (Status-Driven Risk Taking [SDRT]) (Visser, Pozzebon, & Reina-Tamayo, 2014). Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αφορά στην αναζήτηση πλούτου ή δύναμης που συμβάλλουν στο κοινωνικό κύρος, ακόμα και όταν υπάρχει κίνδυνος τιμωρίας ή σωματικής βλάβης (Ashton, Lee, Pozzebon, Visser, & Worth, 2010).

1.3. Σχέση με κλασικά θεωρητικά μοντέλα

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας έχει ακόμα μελετηθεί σε σχέση με ορισμένα κλασικά μοντέλα προσωπικότητας. Τα πιο διαδεδομένα μοντέλα που θα παρουσιαστούν είναι το μοντέλο των πέντε παραγόντων (Costa & McCrae, 1992. McCrae & Costa, 2004), το μοντέλο των έξι παραγόντων (Lee & Ashton, 2008) και το μοντέλο του διαπροσωπικού συστήματος συντεταγμένων (interpersonal circumplex) (Wiggins, 1979).

Το μοντέλο των πέντε παραγόντων, γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία ως BigFive [B5] ή Five Factor Model [FFM] είναι, ίσως, το πιο διαδεδομένο στο χώρο

μελέτης της προσωπικότητας και των ατομικών διαφορών. Αποτελείται από πέντε βασικούς παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους διακρίνονται σε 6 επιμέρους υποκλίμακες ο καθένας. Ο παράγοντας *νευρωτισμός* (Neuroticism [N]) σχετίζεται με την αμηχανία και το άγχος και περιλαμβάνει τις υποκλίμακες *άγχος* (anxiety), *επιθετικότητα / εχθρότητα* (hostility), *θλίψη* (depression), *συστολή / αυτοσυνειδησία* (self-consciousness), *παρόρμηση / παρορμητικότητα* (impulsivity) και *ευαισθησία / ευαλωτότητα* (vulnerability). Ο παράγοντας *εξωστρέφεια* (Extraversion [E]) έχει να κάνει με την αναζήτηση διεγερτικών καταστάσεων και την κοινωνικότητα και τον συναποτελούν οι υποκλίμακες *εγκαρδιότητα* (warmth), *κοινωνικότητα* (gregariousness), *σιγουριά / αυτοπεποίθηση* (assertiveness), *ενεργητικότητα / δραστηριοποίηση* (activity), *αναζήτηση συγκινήσεων* (excitement seeking) και *θετικά συναισθήματα* (positive emotions). Ο παράγοντας *δεκτικότητα στην εμπειρία* (Openness to experience [O]) αναφέρεται σε άτομα που είναι ευρηματικά και συναρπάζονται από νέες εμπειρίες και αποτελείται από τις υποκλίμακες *φαντασία* (fantasy), *αισθητική* (aesthetics), *συναισθήματα* (feelings), *δραστηριότητα / δράσεις* (actions), *ιδέες* (ideas) και *αξίες* (values). Ο παράγοντας *προσήνεια* (Agreeableness [A]) συνδέεται με τον αλτρουισμό και τη συμπόνια και περιλαμβάνει τις υποκλίμακες *εμπιστοσύνη* (trust), *ευθύτητα* (straightforwardness), *αλτρουισμός* (altruism), *συμβιβαστικότητα* (compliance), *μετριοφροσύνη / ταπεινότητα* (modesty) και *ευαισθητοποίηση* (tender-mindedness). Ο παράγοντας *ευσυνειδησία* (Conscientiousness [C]) αφορά σε άτομα που είναι οργανωτικά και υπεύθυνα και περιλαμβάνει τις υποκλίμακες *ικανότητα* (competence), *επιμέλεια / τάξη* (order), *συνέπεια στις αρχές / υπευθυνότητα στα καθήκοντα* (dutifulness), *φιλοδοξίες / αγώνας για επίτευξη* (achievement striving), *επιμονή / αυτοπειθαρχία* (self-discipline) και *περίσκεψη* (deliberation) (Costa, McCrae, & Dye, 1991).

Η πιο ισχυρή σχέση που βρίσκεται συστηματικά μεταξύ του μοντέλου των πέντε παραγόντων και της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας είναι η σημαντικά αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στον παράγοντα της προσήνειας και σε όλα τα μέλη της Σκοτεινής Τριάδας, με την υποκλίμακα *ευθύτητα* να αποτελεί τον ισχυρότερο προβλεπτικό τους παράγοντα - χωρίς αυτό να ισχύει για τη δευτερογενή ψυχοπάθεια (Douglas, Bore, & Murno, 2012. O' Boyle, Forsyth, Banks, Story, & White, 2015. Πιο συγκεκριμένα, ο μακιαβελισμός έχει βρεθεί ότι σχετίζεται αρνητικά με τον παράγοντα της προσήνειας, της ευσυνειδησίας και θετικά με τον παράγοντα του νευρωτισμού (Jakobwitz & Egan, 2006. O' Boyle και συν., 2015. Paulhus & Williams,

2002. Veselka, Schermer, & Vernon, 2012). Παράλληλα, αλλά σε μικρότερο βαθμό, έχει βρεθεί να συσχετίζεται αρνητικά με τους παράγοντες δεκτικότητα στην εμπειρία και εξωστρέφεια (Douglas και συν., 2012). Η ψυχοπάθεια έχει σχετιστεί επίσης αρνητικά με τον παράγοντα της προσήνειας, και κυρίως με τις υποκλίμακες *ευθύτητα*, *συμβιβαστικότητα*, *αλτρουισμός*, *ευαισθητοποίηση*, *εμπιστοσύνη*, καθώς και με τον παράγοντα της ευσυνειδησίας, με τις πιο ισχυρές αρνητικές συσχετίσεις να εμφανίζονται με τις υποκλίμακες *περίσκεψη*, *υπευθυνότητα στα καθήκοντα* και *αυτοπειθαρχία* (O' Boyle και συν., 2015. Paulhus & Williams, 2002. Vernon και συν., 2008). Θετική συσχέτιση έχει, επιπλέον, εντοπιστεί μεταξύ ψυχοπάθειας και εξωστρέφειας κατά κύριο λόγο για την υποκλίμακα *αναζήτηση συγκινήσεων* (O' Boyle και συν., 2015).

Η σχέση της ψυχοπάθειας, όμως, με τον παράγοντα του νευρωτισμού είναι λίγο πιο περίπλοκη, καθώς δείχνει ότι άλλες φορές είναι αρνητική (Paulhus & Williams, 2002) και άλλες θετική (O' Boyle και συν., 2015). Ίσως αυτό το παράδοξο επιλύεται αν αναλογιστεί κανείς ότι ο παράγοντας του νευρωτισμού αποτελείται τόσο από πιο «παθητικές» υποκλίμακες όπως το άγχος, με το οποίο θεωρητικά η ψυχοπάθεια σχετίζεται αρνητικά, όσο και πιο «ενεργητικές», όπως η παρορμητικότητα και η εχθρότητα, με τις οποίες σχετίζεται θεωρητικά και εμπειρικά με θετικό τρόπο (O' Boyle και συν., 2015). Οι ερευνητές διαχωρίζουν, ακόμα, μερικές φορές μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς ψυχοπάθειας. Η πρωτογενής ψυχοπάθεια σχετίζεται συνήθως αρνητικά με την προσήνεια, την δεκτικότητα στην εμπειρία και την ευσυνειδησία (Douglas και συν., 2012), αλλά και θετικά με το νευρωτισμό (Jakobwitz & Egan, 2006). Η δευτερογενής ψυχοπάθεια παρουσιάζει κυρίως θετική συσχέτιση με τον νευρωτισμό και αρνητική με την προσήνεια (Jakobwitz & Egan, 2006), καθώς και επιπρόσθετες αρνητικές συσχετίσεις με την ευσυνειδησία, την εξωστρέφεια και τη δεκτικότητα στην εμπειρία (Douglas και συν., 2012).

Τέλος, ο ναρκισσισμός εμφανίζει τις τυπικές αρνητικές συσχετίσεις με την προσήνεια και την ευσυνειδησία, αλλά και θετική συσχέτιση με την εξωστρέφεια και σε μικρότερο βαθμό την δεκτικότητα στην εμπειρία (Douglas και συν., 2012. Jakobwitz & Egan, 2006. O' Boyle και συν., 2015. Paulhus & Williams, 2002. Veselka και συν., 2012). Για τις σχέσεις με τις υποκλίμακες ειδικότερα, ο ναρκισσισμός σχετίζεται αρνητικά κυρίως με τις διαστάσεις της προσήνειας *ταπεινότητα*, *ευθύτητα* και *συμβιβαστικότητα* και με τη διάσταση του νευρωτισμού

αυτοσυνειδησία (αν και η τελευταία αυτή σχέση μπορεί αρχικά να φαίνεται ως αντικρουόμενη προς τη θεωρητική περιγραφή του ναρκισσιστικού ατόμου ως απόλυτα απασχολούμενου με τον εαυτό του, είναι κοινό εύρημα ότι τα άτομα με υψηλά επίπεδα ναρκισσισμού δεν αποδέχονται τα λάθη τους ή τις χαμηλότερες επιδόσεις από αυτές που αναφέρουν, ακόμα κι αν τα αποδεικτικά στοιχεία είναι αντίθετα προς τους ισχυρισμούς τους, εξού και η συγκεκριμένη αρνητική συσχέτιση). Σχετίζεται, επιπλέον, θετικά με την υποκλίμακα της εξωστρέφειας *αυτοπεποίθηση* και με την υποκλίμακα του νευρωτισμού *εχθρότητα* (O' Boyle και συν. 2015).

Το μοντέλο των έξι παραγόντων -γνωστό κατά κύριο λόγο με την ονομασία HEXACO από γράμματα των κύριων παραγόντων του- έχει προταθεί ως εναλλακτικό του αντίστοιχου των πέντε, με τους εμπνευστές του να επισημαίνουν ότι καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα ατομικών διαφορών σε σχέση με το FFM (Lee & Ashton, 2014). Οι έξι βασικοί παράγοντες είναι η *τιμιότητα-ταπεινότητα* (Honesty-Humility [H]), η *συναισθηματική σταθερότητα* (Emotional stability [E]), η *εξωστρέφεια* (eXtraversion [X]), η *προσήνεια* (Agreeableness [A]), η *ευσυνειδησία* (Conscientiousness [C]) και η *διανόηση* (Openness to experience [O]). Κάθε παράγοντας περιλαμβάνει τέσσερις επιμέρους υποκλίμακες. Ο παράγοντας της τιμιότητας-ταπεινότητας αποτελείται από τις υποκλίμακες *ειλικρίνεια* (sincerity), *δικαιοσύνη* (fairness), *αποφυγή απληστίας* (greed avoidance) και *μετριοφροσύνη* (modesty). Ο παράγοντας της συναισθηματικής σταθερότητας εμπερικλείει τις υποκλίμακες *φοβία* (fearfulness), *άγχος* (anxiety), *εξάρτηση* (dependence) και *συναισθηματικότητα* (sentimentality). Ο παράγοντας της εξωστρέφειας συναποτελείται από τις υποκλίμακες *κοινωνική αυτοπεποίθηση* (social self-esteem), *κοινωνική τόλμη* (social boldness), *κοινωνικότητα* (sociability) και *ζωηρότητα* (liveliness). Ο παράγοντας της προσήνειας περιλαμβάνει τις υποκλίμακες *συγχωρητικότητα* (forgiveness), *αβρότητα* (gentleness), *ευελιξία* (flexibility) και *υπομονή* (patience). Ο παράγοντας της ευσυνειδησίας αποτελείται από τις υποκλίμακες *οργανωτικότητα* (organization), *επιμέλεια* (diligence), *τελειομανία* (perfectionism) και *σύνεση* (prudence). Ο παράγοντας της διανόησης διακρίνεται στις υποκλίμακες *εκτίμηση αισθητικής* (aesthetic appreciation), *περιέργεια* (inquisitiveness), *δημιουργικότητα* (creativity) και *αντισυμβατικότητα* (unconventionality) (Ashton & Lee, 2009. Lee & Ashton, 2004).

Η περισσότερο ισχυρή και συστηματική σχέση που βρίσκεται σε έρευνες μεταξύ του μοντέλου των έξι παραγόντων και της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας είναι η σημαντικά αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στον παράγοντα

της τιμιότητας-ταπεινότητας και της Σκοτεινής Τριάδας (Lee και συν., 2013). Στη συνέχεια ακολουθούν οι σημαντικά αρνητικές συσχετίσεις της Σκοτεινής Τριάδας με την προσήνεια, την ευσυνειδησία και σε μικρότερο βαθμό τη διανόηση και τη συναισθηματική σταθερότητα (Jonason & McCain, 2012. Lee και συν., 2013).

Πιο αναλυτικά, ο μακιαβελισμός έχει σχετιστεί με χαμηλά επίπεδα τιμιότητας-ταπεινότητας, προσήνειας, αλλά και διανόησης, ευσυνειδησίας και εξωστρέφειας (Lee και συν., 2013). Σε επίπεδο συγκεκριμένων υποκλιμάκων φαίνεται να παρουσιάζει αρνητικές συσχετίσεις: με τις όλες διαστάσεις της τιμιότητας-ταπεινότητας (*δικαιοσύνη, ειλικρίνεια, μετριοφροσύνη, αποφυγή απληστίας*), με όλες τις διαστάσεις της ευσυνειδησίας (*σύνεση, οργανωτικότητα, επιμέλεια, τελειομανία*), με τις διαστάσεις της προσήνειας *αβρότητα, υπομονή και ευελιξία* και με τις διαστάσεις της εξωστρέφειας *κοινωνική αυτοπεποίθηση και ζωηρότητα* (Jonason & McCain, 2012. Lee & Ashton, 2005).

Η ψυχοπάθεια έχει βρεθεί ότι σχετίζεται αρνητικά με την τιμιότητα-ταπεινότητα, την προσήνεια, την ευσυνειδησία, τη συναισθηματική σταθερότητα και σε μικρότερο βαθμό τη διανόηση και την εξωστρέφεια (Jonason & McCain, 2012. Lee και συν., 2013). Περισσότερο έχει φανεί να σχετίζεται με σημαντικό αρνητικό τρόπο με τις υποκλίμακες *δικαιοσύνη, ειλικρίνεια* και *μετριοφροσύνη* (αλλά και με την *αποφυγή απληστίας* για την πρωτογενή, ειδικότερα, ψυχοπάθεια) του παράγοντα της τιμιότητας-ταπεινότητας, με όλες τις υποκλίμακες (*σύνεση, επιμέλεια, οργανωτικότητα, τελειομανία*) του παράγοντα της ευσυνειδησίας, με τις υποκλίμακες *αβρότητα, υπομονή* και *ευελιξία* του παράγοντα της προσήνειας, με τις υποκλίμακες *συναισθηματικότητα, άγχος* και *φοβία* του παράγοντα της συναισθηματικής σταθερότητας και με τις υποκλίμακες *ζωηρότητα, κοινωνική αυτοπεποίθηση* και *κοινωνικότητα* του παράγοντα της εξωστρέφειας (Jonason & McCain, 2012. Lee & Ashton, 2005).

Τέλος, ο ναρκισσισμός εμφανίζει σημαντικά αρνητικές συσχετίσεις με την τιμιότητα-ειλικρίνεια, την προσήνεια και σε μικρότερο βαθμό την ευσυνειδησία, αλλά και θετική συσχέτιση με τον παράγοντα της εξωστρέφειας (Jonason & McCain, 2012. Lee & Ashton, 2005. Lee και συν., 2013). Πιο συγκεκριμένα, δείχνει να σχετίζεται αρνητικά με όλες της υποκλίμακες του παράγοντα της τιμιότητας-ταπεινότητας (με φθίνουσα σειρά ισχύος: *μετριοφροσύνη, αποφυγή απληστίας, δικαιοσύνη, ειλικρίνεια*), με την υποκλίμακα *αβρότητα* του παράγοντα της προσήνειας, με τις υποκλίμακες *σύνεση, επιμέλεια* και *οργανωτικότητα* του παράγοντα

της ευσυνειδησίας και θετικά με τις υποκλίμακες *κοινωνική τόλμη* και *κοινωνικότητα* του παράγοντα της εξωστρέφειας (Jonason & McCain, 2012. Lee & Ashton, 2005).

Το μοντέλο του διαπροσωπικού συστήματος συντεταγμένων αποτελείται από δύο ποικίλα ονομαζόμενες βασικές διαστάσεις μέσω των οποίων είναι δυνατό να περιγραφεί η συμπεριφορά, τα κίνητρα και οι αξίες των ατόμων σε κοινωνικές περιστάσεις: την *κυριαρχία* (dominance) ή *ατομικότητα* (agency) ή *προσωπικότητα άλφα* (alpha) και τη *φροντίδα* (nurturance) ή *κοινωνία* (communion) ή *εγκαρδιότητα* (warmth) ή *προσωπικότητα γάμμα* (gamma) (Jones & Paulhus, 2011α. Markey & Markey, 2009. Paulhus & John, 1998). Οι διαστάσεις αυτές μπορούν να τοποθετηθούν ως οι δύο βασικοί άξονες (τετμημένη και τεταγμένη) στο διδιάστατο επίπεδο, δημιουργώντας ένα σύστημα συντεταγμένων με τέσσερα τεταρτημόρια. Υψηλά επίπεδα κυριαρχίας εσωκλείουν κίνητρα απόκτησης δύναμης και υποδεικνύουν μια εγωιστική κλίση, ενώ υψηλά επίπεδα φροντίδας εσωκλείουν κίνητρα απόκτησης κοινωνικής αποδοχής και υποδεικνύουν μια ηθικολογική κλίση (Paulhus & John, 1998).

Γεωμετρικά το συγκεκριμένο σύστημα δύναται να χωριστεί σε οκτώ επιπλέον ογδοημόρια-τύπους προσωπικότητας που τίθενται περιστροφικά του συστήματος. Αυτά λαμβάνουν ονομασίες από δύο διαδοχικά γράμματα της αγγλικής αλφαβήτας, ξεκινώντας από και τελειώνοντας στο *PA* που βρίσκεται κεντρικά και στην πάνω πλευρά του συστήματος και συνεχίζοντας αριστερόστροφα, ανάλογα με τους διάφορους συνδυασμούς στο βαθμό κυριαρχίας ή φροντίδας (Markey & Markey, 2009. Trapnell & Wiggins, 1990). Τα ογδοημόρια είναι τα εξής: το *PA*, δηλαδή ο τύπος *σίγουρος/φιλόδοξος - κυρίαρχος* (*assured/ambitious - dominant*)· το *BC*, δηλαδή ο τύπος *υπερόπτης - υπολογιστικός* (*arrogant - calculating*)· το *DE*, δηλαδή ο τύπος *ψυχρός - εριστικός* (*cold-hearted/cold - quarrelsome*)· το *FG*, δηλαδή ο τύπος *απόμακρος - εσωστρεφής* (*aloof - introverted*)· το *HI*, δηλαδή ο τύπος *αβέβαιος/οκνηρός - υποτακτικός* (*unassured/lazy - submissive*)· το *JK*, δηλαδή ο τύπος *μετρίοφρων - ευφυής* (*unassuming - ingenious*)· το *LM*, δηλαδή ο τύπος *εγκάρδιος - προσηνής* (*warm - agreeable*) και το *NO*, δηλαδή ο τύπος *κοινωνικός - εξωστρεφής* (*gregarious - extraverted*) (Trapnell & Wiggins, 1990. Wiggins, 1979). Όπως γίνεται, λοιπόν, κατανοητό και από τις ονομασίες των συγκεκριμένων ογδοημορίων, τύποι προσωπικότητας που βρίσκονται πιο κοντά χωρικά στο διαπροσωπικό σύστημα συντεταγμένων έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά (John & Paulhus, 2011α).

Τα τρία μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας τοποθετούνται σε γενικές γραμμές στο δεύτερο τεταρτημόριο του διαπροσωπικού συστήματος συντεταγμένων, το οποίο χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα ατομικότητας και κυριαρχίας και από χαμηλά επίπεδα κοινωνίας και φροντίδας. Ο μακιαβελισμός και η ψυχοπάθεια βρίσκονται σε σχεδόν πανομοιότυπο σημείο στο δισδιάστατο επίπεδο, ωστόσο ο ναρκισσισμός, ενώ συνήθως σχετίζεται επίσης με υψηλά επίπεδα ατομικότητας, δείχνει να σχετίζεται είτε με χαμηλά επίπεδα κοινωνίας είτε να μη σχετίζεται καθόλου (Jones & Paulhus, 2011α). Παρόμοιες θέσεις στο σύστημα έχουν βρεθεί για την ψυχοπάθεια και το ναρκισσισμό ως παθολογικές προσωπικότητες (Wiggins & Pincus, 1989).

Για το διαχωρισμό ανάμεσα στις τρεις διαφορετικές σκοτεινές προσωπικότητες οι Jones και Paulhus (2011α) έχουν προτείνει δύο εναλλακτικά τρισδιάστατα μοντέλα (ή ένα τετραδιάστατο, εάν είναι εφικτός ο συνδυασμός τους). Το ένα περιλαμβάνει έναν ακόμα, κάθετο (καθ' ύψος) άξονα και έχει να κάνει με το χρονικό προσανατολισμό. Η προσθήκη του συγκεκριμένου άξονα δύναται να διαχωρίσει το μακιαβελισμό, που έχει κατεξοχήν μακροπρόθεσμη οπτική από τα άλλα δύο μέλη. Με το άλλο μοντέλο προστίθεται ακόμα ο άξονας της ανάγκης ταυτότητας: δηλαδή οι αφηρημένοι στόχοι και η προσπάθεια νοσηματοδότησης των εξωτερικών ερεθισμάτων, καθώς και η ενσωμάτωσή τους στην έννοια του εαυτού. Με την προσθήκη αυτή, διακρίνονται τα άτομα με υψηλότερα επίπεδα ναρκισσισμού, τα οποία έχουν στόχους συμβολικής και αφηρημένης φύσης (π.χ. θετική αυτοεικόνα), από τα άτομα με υψηλότερα επίπεδα μακιαβελισμού ή ψυχοπάθειας που έχουν πολύ συγκεκριμένους στόχους και απτές ανάγκες (π.χ. απόκτηση χρημάτων). Πάντως, μέσω της χρήσης ανάλυσης παλινδρόμησης και με αξιολογήσεις τόσο των ίδιων των συμμετεχόντων για τον εαυτό τους, όσο και άλλων ατόμων για εκείνους, οι Rauthmann και Kolar (2013) βρήκαν ότι ο μακιαβελισμός, η ψυχοπάθεια και ο ναρκισσισμός μπορούν να διακριθούν μέσα στο ίδιο σύστημα συντεταγμένων στην έρευνά τους ο μακιαβελισμός έτεινε να «πέφτει» περισσότερο στο τρίτο τεταρτημόριο, δηλαδή τον τύπο του *εχθρικού - υποτακτικού* (hostile - submissive), η ψυχοπάθεια έτεινε να τοποθετείται περισσότερο στο δεύτερο τεταρτημόριο, δηλαδή τον τύπο του *εχθρικού - κυρίαρχου* (hostile - dominant), ενώ ο ναρκισσισμός είχε μεγαλύτερη τάση να βρίσκεται στο πρώτο τεταρτημόριο, δηλαδή τον τύπο του *φιλικού - κυρίαρχου* (friendly - dominant).

Οι ίδιοι ερευνητές ερμηνεύουν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα ως εξής: το περισσότερο μακιαβελικό άτομο συνήθως χρησιμοποιεί πληθώρα τακτικών για να χειραγωγήσει τους άλλους, επομένως μια από αυτές πιθανώς είναι και η φαινομενική του υποτακτικότητα (υποτακτικός), αν και οι υποκρυπτόμενοι στόχοι του είναι κυριαρχικής φύσης, ενώ σε συμφωνία με τη θεωρητική του περιγραφή δείχνει τουλάχιστον να αδιαφορεί για, αν όχι να υπονομεύει, τους άλλους (εχθρικός). Τα άτομα με μεγαλύτερα επίπεδα ψυχοπάθειας είναι, ίσως, τα πιο «κακόβουλα», σε σύγκριση με τα άτομα με μεγαλύτερα επίπεδα των άλλων δύο σκοτεινών χαρακτηριστικών (Rauthmann & Kolar, 2012) και για τον λόγο αυτό θέλουν να είναι περισσότερο κυρίαρχα (dominant), εις βάρος των άλλων ατόμων (εχθρικός). Τα περισσότερο ναρκισσιστικά, τέλος, άτομα έχουν υψηλά κίνητρα κυριαρχίας (κυρίαρχος) και περισσότερο ουδέτερα επίπεδα φροντίδας ή «φιλικότητας» (φιλικός).

1.4. Σχέση με ατομικούς παράγοντες

Ακολουθεί η παρουσίαση των βασικών ευρημάτων ερευνών που σχετίζουν την Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας με ατομικούς παράγοντες. Τέτοιοι παράγοντες είναι εκείνοι που αφορούν στον γνωστικό, τον ηθικό και τον συναισθηματικό τομέα.

1.4.1. Γνωστικός τομέας

Με δεδομένο ότι τα άτομα που χαρακτηρίζονται από τα μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας φαίνεται ότι χειρίζονται αποτελεσματικά τον περίγυρό τους, προκειμένου να επιτύχουν τους προσωπικούς τους στόχους, θα ανέμενε κανείς ότι αυτά θα ήταν αρκετά ανεπτυγμένα γνωστικά. Εναλλακτικά, θα ήταν δυνατό να υποτεθεί ότι τα άτομα αυτά είναι πιο αδύναμα γνωστικά, σε σχέση με τους άλλους και για το λόγο αυτό κάνουν χρήση τακτικών χειραγώγησης, επειδή αυτές με έναν τρόπο τους επιτρέπουν να ισοσταθμίσουν το έλλειμμα τους και να ευδοκιμήσουν κοινωνικά. Ωστόσο, οι θεωρήσεις αυτές είναι μάλλον λαθεμένες, εφόσον μέσα από έρευνα μετα-ανάλυσης που συνέκρινε 48 ανεξάρτητα δείγματα δεν βρέθηκε καμία συστηματική σχέση μεταξύ του δείκτη Γενικής Νοητικής Ικανότητας και της Σκοτεινής Τριάδας (O' Boyle, Forsyth, Banks, & Story, 2013). Το συγκεκριμένο εύρημα, επομένως, υποδεικνύει ότι άτομα τα οποία είναι γενικά περισσότερο ή λιγότερο ευφυή, δεν έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να εξαπατήσουν τους άλλους προς όφελός τους.

Επιπλέον, ούτε η σωστή εκτίμηση της ευαλωτότητας των άλλων δείχνει να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχή «εκμετάλλευσή» τους από τα άτομα με σκοτεινή προσωπικότητα. Πράγματι, έχει βρεθεί ότι οι εκτιμήσεις των συγκεκριμένων ατόμων είναι μάλλον επιφανειακές, και ότι αυτοί χρησιμοποιούν την ευρετική (heuristic) του *αρνητικού άλλου* (negative other), σύμφωνα με την οποία όλα τα άτομα εκλαμβάνονται ως τρωτά και πιθανά θύματα εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, τα άτομα με υψηλότερη επίδοση στον μακιαβελισμό και την υποκλινική ψυχοπάθεια φαίνεται ότι εκλαμβάνουν τους άλλους ως περισσότερο νευρωτικούς, καταθλιπτικούς και αγχωτικούς, με τα άτομα με ψυχοπάθεια να τους εκλαμβάνουν ακόμα ως λιγότερο προσηνείς, ενώ τα άτομα με υψηλότερη στον ναρκισσισμό εκλαμβάνουν τους άλλους ως περισσότερο καταθλιπτικούς και λιγότερο πρόθυμους για νέες εμπειρίες, ως λιγότερο ευσυνείδητους και σε μικρότερο βαθμό εξωστρεφείς (Black, Woodworth, & Porter, 2014).

Παρόλα αυτά, έχει ταυτόχρονα βρεθεί ότι παιδιά σχολικής ηλικίας (περίπου 11-15 ετών) που διαθέτουν ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά έχουν μια πολύ σημαντική γνωστική δεξιότητα: την ικανότητα αντίληψης των πεποιθήσεων και κινήτρων των άλλων, καθώς και της απόδοσης των συνεπακόλουθων πράξεών τους σε εσωτερικές γνωστικές διαδικασίες. Η ικανότητα αυτή συμβάλλει στην ακριβή πρόβλεψη των συμπεριφορών των άλλων, αλλά και στον αποτελεσματικό επηρεασμό τους και μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε με προκοινωνικό σκοπό, όπως η επίλυση συγκρούσεων, είτε με αντικοινωνικό σκοπό, όπως η διαπροσωπική χειραγώγηση. Για τα ναρκισσιστικά, συγκεκριμένα, παιδιά, μια τέτοια διαπροσωπική δεινότητα ενδεχομένως τα βοηθά στην απόκτηση επιτυχιών και δύναμης μεταξύ των συνομηλίκων τους. Αντίστροφα, ενδέχεται τα παιδιά αυτά να αναπτύσσουν τη συγκεκριμένη δεξιότητα παρατηρώντας προσεκτικά τους συνομηλίκους τους προκειμένου να αυξήσουν την κοινωνική τους καταξίωση. Ωστόσο, η συσχέτιση ανάμεσα στα σκληρά και απαθή χαρακτηριστικά και τη γνωστική αυτή ικανότητα βρέθηκε ότι είναι αρνητική, εύρημα που πιθανώς υποδηλώνει ότι η συμπόνια και οι προκοινωνικές πράξεις δύνανται να αναδυθούν αφού πρώτα αναπτυχθεί η πρότερη αντίληψη της οπτικής γωνίας των άλλων. Ταυτόχρονα, ο μακιαβελισμός και η παρορμητικότητα (που κατεξοχήν σχετίζεται με την ψυχοπάθεια) δεν παρουσίασαν καμία σημαντική συσχέτιση με την παραπάνω γνωστική δεξιότητα (Stellwagen & Kerig, 2013).

1.4.2. Ηθικός τομέας

Σε συμφωνία με τη βασική θεωρητική τους περιγραφή, τα άτομα που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερα επίπεδα στη Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας έχουν την τάση να μη δίνουν μεγάλη σημασία στη συμβατική ηθική, γι' αυτό και οι κοσμοθεωρίες ή οι πράξεις τους δεν αντιστοιχούν με τις συνήθεις στάσεις ή συμπεριφορές των άλλων ανθρώπων. Το γεγονός αυτό μπορεί να υποδεικνύει είτε μια αναστολή του συμβατικού συστήματος αξιών, με αποτέλεσμα την υιοθέτηση περισσότερο αμφίβολων ηθικά πράξεων, είτε τη συνειδητή επιλογή των «λιγότερο ηθικών» πράξεων (Djeriouat & Trémolière, 2014).

Η έρευνα γύρω από τα τρία σκοτεινά χαρακτηριστικά και τη σχέση τους με ηθικά ζητήματα είναι αρκετά ενδιαφέρουσα. Έχει βρεθεί ότι όσο υψηλότερη επίδοση έχει κανείς στη Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας και κυρίως στο χαρακτηριστικό της ψυχοπάθειας, τόσο περισσότερο τείνει να αποδέχεται έναν ωφελμιστικό τρόπο λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με τον οποίο, σε καταστάσεις όπου υπάρχει τέτοια πιθανότητα, το καλό του συνόλου υπερέχει της ωφέλειας ενός τρίτου μεμονωμένου ατόμου, ακόμα και αν αυτό οδηγεί στην απώλεια μιας ζωής, προκειμένου να σωθούν περισσότερες (Djeriouat & Trémolière, 2014).

Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται μάλλον στην αναστολή της δεοντολογικής προσέγγισης, με βάση την οποία δεν δικαιολογείται σε καμία περίπτωση η καταπάτηση ενός βασικού ηθικού κανόνα, δηλαδή η -κυρίως σωματική- βλάβη ενός ανθρώπου (Djeriouat & Trémolière, 2014). Επιπλέον, ο μακιαβελισμός, η ψυχοπάθεια και ο ναρκισσισμός που έχει να κάνει με την αξίωση ειδικών δικαιωμάτων (και όχι τη μεγαλοπρέπεια) έχουν σχετιστεί αρνητικά με την ευαισθησία ως προς την ισότητα (equity sensitivity), η οποία σε γενικές γραμμές ορίζεται ως η τάση το άτομο να επιδιώκει τη δικαιοσύνη, δηλαδή την σχεδόν ίση απολαβή ανταμοιβής, όπως και τα άλλα άτομα. Ως εκ τούτου, τα άτομα με τις σκοτεινές προσωπικότητες προτιμούν να λαμβάνουν περισσότερα από τους υπολοίπους, χωρίς να τα ενδιαφέρει η έννοια της ισοτιμίας (Woodley & Allen, 2014). Για την ψυχοπάθεια, ειδικότερα, έχει εντοπιστεί ότι προβλέπει χαμηλότερα επίπεδα ανησυχίας για ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με τη βία ή την πρόκληση βλάβης και με θέματα δικαιοσύνης. Δεν φαίνεται, όμως, ότι σχετίζεται με τα ηθικά ζητήματα της πίστης ή αφοσίωσης σε μια ομάδα, της υπακοής ή σεβασμού προς μια αρχή και της θεώρησης της ύπαρξης και ανάγκης διατήρησης της ιερότητας ή αγνότητας ορισμένων καταστάσεων (Glenn, Iyer, Graham, Koleva, & Haidt, 2009).

Αναφορικά με τις ηθικές κρίσεις τους, τα άτομα που έχουν υψηλότερη επίδοση σε σχέση με τους άλλους στα σκοτεινά χαρακτηριστικά, υιοθετούν μάλλον περισσότερο συντηρητικές, παρά φιλελεύθερες απόψεις. Αναλυτικότερα, φαίνεται ότι τα άτομα με περισσότερο σκοτεινές προσωπικότητες διατηρούν συντηρητικές ιδεολογίες σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με ζητήματα θανατικής ποινής, τιμωρίας πιθανών τρομοκρατών χωρίς πραγματοποίηση δίκης, δικαιώματος μιας κυβέρνησης να εξαπολύσει πόλεμο, αντίθετα προς τις υποδείξεις των Ηνωμένων Εθνών, παρέμβασης του κράτους στις ελεύθερες αγορές χωρίς ουσιαστικό λόγο και γάμου αποκλειστικά μεταξύ γυναικών και ανδρών (Arvan, 2011, 2013).

Το εύρημα της υιοθέτησης περισσότερο συντηρητικών στάσεων από τα άτομα με σκοτεινά χαρακτηριστικά επαναλήφθηκε και φάνηκε να εκτείνεται και σε άλλα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης από την κυβέρνηση «ενισχυμένων τεχνικών ανάκρισης» που περιλαμβάνει και σκληρές τακτικές, όπως τον εικονικό πνιγμό σε πιθανούς τρομοκράτες, της διδασκαλίας στα σχολεία της ύπαρξης μιας ευφρούς οντότητας που συνέβαλε στη δημιουργία του σύμπαντος και τη ζωής και της αναισθητής ή σκληρής αντιμετώπισης των παράνομων μεταναστών (Arvan, 2013). Έτσι, οι σκοτεινές προσωπικότητες συμβάλλουν στην προκατάληψη μέσω των ιδεολογιών τους και των αντιλήψεών τους για την ύπαρξη εξωτερικών απειλών (Hodson, Hogg, & MacInnis, 2009). Ωστόσο, σε ορισμένα ζητήματα δράσεων της κυβέρνησης για την προστασία του περιβάλλοντος, τα περισσότερο μακιαβελικά και ναρκισσιστικά άτομα έτειναν να ασπάζονται περισσότερο φιλελεύθερες ιδεολογίες, ενώ τα περισσότερο ψυχοπαθή άτομα συνέχιζαν να συμφωνούν με τις πιο συντηρητικές ιδεολογίες (Arvan, 2013).

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα περισσότερο ναρκισσιστικά άτομα φαίνεται να είναι περισσότερο ηθικά, από τα περισσότερο μακιαβελικά και ιδιαίτερα ψυχοπαθή άτομα. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται γιατί η ψυχοπάθεια κυρίως και ο μακιαβελισμός έπειτα σχετίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό με τα πιο χαμηλά επίπεδα ηθικής ανάπτυξης του Kohlberg (1978, Williams, Orpen, Hutchinson, Walker, & Zumbo, 2006), εύρημα που μάλιστα δεν φαίνεται να οφείλεται σε γενετικούς παράγοντες (Campbell και συν., 2009). Εντούτοις η σχέση αυτή διέπεται μάλλον από την περιορισμένη ενσυναίσθηση των συγκεκριμένων ατόμων, κατά κύριο λόγο τη δυνατότητα αντίληψης διαφορετικών οπτικών (perspective taking) (Giammarco & Vernon, 2014, Williams και συν., 2006). Επιπλέον, η ψυχοπάθεια έχει συνδεθεί με μεγαλύτερη απαξίωση ενός ευρέος συστήματος ηθικών αξιών, ο μακιαβελισμός με

σχετική ηθική ευκαμψία και ο ναρκισσισμός με μια περισσότερο κοινωνικά αποδεκτή μορφή ηθικής, αν και επικεντρώνεται σε ατομικά συμφέροντα ενώ ο μακιαβελισμός και η ψυχοπάθεια απαξιώνουν τη σημασία του συλλογικού συμφέροντος (Jonason, Strosser, Kroll, Duineveld, & Baruffi, 2015).

1.4.3. Συναισθηματικός τομέας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα σκοτεινά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τυπικά συνδέονται με μειωμένα επίπεδα ενσυναίσθησης, γεγονός που επιτρέπει στα άτομα που τα φέρουν σε μεγαλύτερο βαθμό να χειρίζονται και να εκμεταλλεύονται τον κοινωνικό περίγυρο προς όφελός τους, χωρίς να ενδιαφέρονται για τις συνέπειες των πράξεών τους, κυρίως στα αισθήματα των άλλων (Jonason & Krause, 2013. Wai & Tiliopoulos, 2012). Σε γενικές γραμμές πρόκειται για άτομα που έχουν έναν περίπλοκο συναισθηματικό κόσμο που τα αποτρέπει από τη στενή επαφή και τη σύνδεση με τους άλλους. Ίσως, τελικά, η ορισμένη συναισθηματική τους ανεπάρκεια να τα οδηγεί στο να θεωρούνται -και να είναι πράγματι- περισσότερο δυσάρεστα στις κοινωνικές συναναστροφές τους.

Τα άτομα με μεγαλύτερα επίπεδα στα σκοτεινά χαρακτηριστικά τείνουν να βιώνουν χαμηλότερα επίπεδα θυμικής ενσυναίσθησης, που έχει να κάνει με τη βίωση των «κατάλληλων» συναισθημάτων, ως αντίδραση στα συναισθήματα ενός άλλου ατόμου. Αυτό δεν δείχνει να συμβαίνει και για τη γνωστική ενσυναίσθηση, με άλλα λόγια την αντίληψη και κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων, με την οποία μάλιστα ο ναρκισσισμός δείχνει να έχει μια μικρού βαθμού θετική συσχέτιση (Joliffe & Farrington, 2006. Wai & Tiliopoulos, 2012). Πιο αναλυτικά, άτομα με υψηλότερα επίπεδα μακιαβελισμού φαίνεται ότι αναφέρουν πως τους δημιουργούνται θετικά συναισθήματα απέναντι σε εικόνες προσώπων που αντικατοπτρίζουν συναισθήματα λύπης, ενώ τους δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα απέναντι σε αντίστοιχες εικόνες που δείχνουν συναισθήματα χαράς (ασυμφωνία με θυμική ενσυναίσθηση), ωστόσο αναγνωρίζουν με ακρίβεια τα ανάλογα ευχάριστα και λυπηρά συναισθήματα (γνωστική ενσυναίσθηση - Wai & Tiliopoulos, 2012).

Άτομα με υψηλότερα επίπεδα στην πρωτογενή ψυχοπάθεια αναφέρουν ότι τους προκαλούνται θετικά συναισθήματα με εικόνες προσώπων που αναπαριστούν συναισθήματα λύπης, θυμού, ή φόβου και αρνητικά από εικόνες με χαρούμενα πρόσωπα, αλλά είναι ακριβή στην αναγνώριση όλων των συναισθημάτων. Άτομα με περισσότερο ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά επίσης έχουν την τάση να βιώνουν

θετικά συναισθήματα από εικόνες με πρόσωπα με συναισθήματα λύπης, παρόλα αυτά είναι ακριβή στην αναγνώριση συναισθημάτων θυμού (Wai & Tiliopoulos, 2012).

Παρόμοια αποτελέσματα για την ενσυναίσθηση βρέθηκαν και στην έρευνα των Jonason και Krause (2013) σε σχέση με τα χαμηλότερα επίπεδα θυμικής ενσυναίσθησης για το μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια. Ο ναρκισσισμός, όμως, δεν παρουσίαζε κάποια σημαντική συσχέτιση με τη θυμική ενσυναίσθηση, αλλά μόνο μικρού βαθμού συσχέτιση με τη γνωστική ενσυναίσθηση, με την οποία σχετίζονταν αρνητικά και τα άλλα δύο σκοτεινά χαρακτηριστικά.

Αναμφισβήτητα η χρήση διαφορετικών εργαλείων στις διάφορες έρευνες για τη μέτρηση όμοιων ή παρόμοιων χαρακτηριστικών -όπως ακριβώς συνέβη στις παραπάνω έρευνες- διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στις κατά τόπους διαφορές που εντοπίζονται, ωστόσο η ύπαρξη τέτοιου είδους αντικρουόμενων ευρημάτων χρήζει περαιτέρω μελετών, καθώς τίθεται υπό αμφισβήτηση η εγκυρότητα των ίδιων των εννοιολογικών κατασκευασμάτων. Πάντως, η δεδομένη ύπαρξη ανεπάρκειας στον τομέα της ενσυναίσθησης γενικά από τα άτομα που φέρουν σε μεγαλύτερο βαθμό τα σκοτεινά χαρακτηριστικά, πιθανότατα οφείλεται σε μειωμένη ικανότητα στην αναγνώριση και έκφραση των συναισθημάτων που βιώνουν τα ίδια τα άτομα, οι οποίες περιγράφονται με τον όρο της αλεξιθυμίας (Bagby, Parker, & Taylor, 1993). Τα άτομα με μεγαλύτερη επίδοση στον μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια παρουσιάζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην αναγνώριση και την περιγραφή των συναισθημάτων τους (difficulty identifying feelings, difficulty describing feelings), καθώς και έναν επιφανειακό τρόπο συλλογισμού καταστάσεων με συναισθηματικό περιεχόμενο (externally oriented thinking). Τα περισσότερο ναρκισσιστικά άτομα εμφανίζουν μεγαλύτερη δυσκολία κυρίως στην αναγνώριση και σε μικρότερο βαθμό την περιγραφή των συναισθημάτων τους (Jonason & Krause, 2013). Παράλληλα, φαίνεται ότι η μειωμένη ενσυναίσθηση σχετίζεται με διαφορετικά σκοτεινά χαρακτηριστικά στους άνδρες και στις γυναίκες. Πράγματι, χαμηλά επίπεδα ενσυναίσθησης συνδέονται με τον ναρκισσισμό στις γυναίκες, αλλά με την ψυχοπάθεια στους άνδρες (Jonason, Lyons, Bethell, & Ross, 2013).

Η περιορισμένη ικανότητα ενσυναίσθησης προσανατολίζει τα άτομα με υψηλότερες επιδόσεις στον μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια προς την υποστήριξη εκδικητικών τάσεων που δικαιολογούν την επιρροή του θυμού προς τον κατηγορούμενο σε μια διαδικασία λήψης απόφασης για την ενοχή ή την αθωότητά του. Παράλληλα, τα οδηγεί προς την απόρριψη τάσεων δικαιοσύνης, όπως, για

παράδειγμα, είναι η σημασία της αντικειμενικής εκτίμησης των αποδεικτικών στοιχείων για τον εναγόμενο ή η συνέπεια στην υπακοή των νομικών διαδικασιών (Giammarco & Vernon, 2014).

Για τα μικρά παιδιά συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι η έλλειψη ενσυναίσθησης διαδραματίζει έναν σπουδαίο ρόλο σε δικές τους συμπεριφορές εκφοβισμού προς τους συνομηλίκους τους. Ειδικότερα, η αδυναμία φανταστικής βίωσης των πιθανών συναισθημάτων των θυμάτων μεσολαβεί στη θετική συσχέτιση μεταξύ χαρακτηριστικών προσωπικότητας αδιαφορίας (uncaring) και συμπεριφορών εκφοβισμού για τα παιδιά με μέση ηλικία τα 11 με 12 έτη. Ωστόσο η μειωμένη ενσυναίσθηση δε μεσολαβεί στη θετική σχέση ανάμεσα σε χαρακτηριστικά προσωπικότητας σκληρότητας (callous) και σε τέτοιες συμπεριφορές σε παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (12 - 13 χρόνων), οπότε και υπάρχει σχετική παγίωση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας (Ciucci & Baroncelli, 2014).

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας έχει, επίσης, σχετιστεί με χαμηλά επίπεδα συναισθηματικής νοημοσύνης -με εξαίρεση τον ναρκισσισμό που έχει μια τάση θετικής συσχέτισης (Austin, Saklofske, Smith, & Tohver, 2014. Nagler, Reiter, Furtner, & Rauthmann, 2014. Petrides, Vernon, Schermer, & Veselka, 2011)- ένα μέρος της οποίας έχει να κάνει με τον αποτελεσματικό χειρισμό των συναισθημάτων των άλλων (Austin, Farrelly, Black, & Moore, 2007. Austin & O' Donnell, 2013. Austin και συν., 2014). Τόσο ο μακιαβελισμός, ο ναρκισσισμός και η πρωτογενής ψυχοπάθεια, όσο και ο ευάλωτος ναρκισσισμός και η δευτερογενής ψυχοπάθεια φαίνεται να χρησιμοποιούν αντικοινωνικές, σε αντίθεση με προκοινωνικές, τακτικές διαχείρισης των συναισθημάτων των άλλων, καθώς είτε προκαλούν επιδείνωση στα συναισθήματα που βιώνουν τα άλλα άτομα, είτε καθιστούν τις δικές τους συναισθηματικές εκφράσεις λιγότερο αυθεντικές (Austin & O' Donnell, 2013. Austin και συν., 2014). Οι σχέσεις μεταξύ συναισθηματικής νοημοσύνης και Σκοτεινής Τριάδας οφείλονται κατά κύριο λόγο σε γενετικούς παράγοντες και δευτερογενώς σε μη κοινούς περιβαλλοντικούς παράγοντες (Petrides και συν., 2011).

Επιπρόσθετα, τα άτομα με σκοτεινές προσωπικότητες αναφέρουν και δείχνουν να βιώνουν μεγαλύτερα επίπεδα ευχαρίστησης με την κακοτυχία των άλλων (schadenfreude). Αυτό ισχύει ακόμα και αφού έχουν προεκτεθεί (primed) με σκοπό την πρόκληση ενσυναίσθησης, ή ακόμα κι αν οι συνέπειες αυτής της κακοτυχίας είναι σοβαρού βαθμού (όπως η φυλάκιση). Ταυτόχρονα, συνειδητά επιλέγουν να αναζητούν παρόμοια ερεθίσματα στην καθημερινή ζωή, καθώς και ερεθίσματα με

βία και ασυνήθη θέματα, όπως τα όπλα, ο στρατός, τα ναρκωτικά και τα μακάβρια και παραφυσικά φαινόμενα. Η παρατήρηση αυτή ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για τα περισσότερα ψυχοπαθή άτομα (James, Kavanagh, Jonason, Chonody, & Scrutton, 2014. Porter, Bhanwer, Woodworth, & Black, 2014). Παράλληλα, ο μακιαβελισμός συγκεκριμένα και η πρωτογενής ψυχοπάθεια έχουν βρεθεί ότι σχετίζονται θετικά με τη βίωση θετικών συναισθημάτων από αρνητικά ερεθίσματα, ενώ επιπλέον ο μακιαβελισμός και η δευτερογενής ψυχοπάθεια φαίνεται πως σχετίζονται με τη βίωση αρνητικών συναισθημάτων από ουδέτερα θυμικά ερεθίσματα (Ali, Amorim, & Chamorro-Premuzic, 2009).

Έχει γίνει πλέον ευρέως αποδεκτό ότι τα άτομα με υψηλότερα επίπεδα σκοτεινών χαρακτηριστικών δεν βιώνουν ενοχές. Ωστόσο, ίσως η εξέταση της σχέσης μεταξύ των προσωπικοτήτων αυτών και των διαφόρων ειδών ενοχών θα ήταν πιο διαφωτιστική. Με τη μελέτη τους οι Giammarco και Vernon (2015) επιδίωξαν να διερευνήσουν ακριβώς τη σχέση αυτή. Βρήκαν ότι και τα τρία μέλη της Σκοτεινής Τριάδας και σε συμφωνία με τη θεωρία, σχετίζονταν σημαντικά και αρνητικά με την *ενοχή επιβίωσης* (omnipotent guilt). Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα με αυτά τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας δεν αισθάνονται ένοχα για το γεγονός ότι οι ίδιοι βιώνουν επιτυχίες, ενώ οι άλλοι όχι.

Ακόμα, σχετίζονταν αρνητικά με την *ενοχή ευθύνης για τα πάντα* (omnipotent responsibility guilt), σύμφωνα με την οποία το άτομο αισθάνεται υπεύθυνο για την επιτυχία και ευτυχία των άλλων, επομένως όταν εκείνοι αποτυγχάνουν, αισθάνεται ένοχο. Παρόλα αυτά, είχε ενδιαφέρον ότι ο μακιαβελισμός και η ψυχοπάθεια, αλλά όχι ο ναρκισσισμός, βρέθηκαν να σχετίζονται αρνητικά με την *ενοχή που οδηγεί σε μίσος προς τον εαυτό* (self-hate guilt). Τα άτομα αυτά, δηλαδή, φαίνεται ότι αποδέχονται τις αρνητικές κριτικές αξιολογήσεις κάποιου σημαντικού για εκείνα προσώπου, νιώθοντας αυτού του είδους την ενοχή, πιθανώς μέσα από τις επαναλαμβανόμενες σκέψεις γύρω από τις αρνητικές αξιολογήσεις (Giammarco & Vernon, 2015).

1.5. Σχέση με διαπροσωπικούς παράγοντες

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας δείχνει να σχετίζεται με μια κατά κύριο λόγο βραχυπρόθεσμη δυναμική διαπροσωπικών σχέσεων, κυρίως για το αρσενικό φύλο (Aitken, Lyons, & Jonason, 2013. Jonason & Buss, 2014. Jonason, Li, Webster, & Schmitt, 2009. Jonason, Luevano, και συν., 2012.), αλλά και για το

θηλυκό (Carter, Campbell, & Muncer, 2014). Στις σχέσεις αυτές περιλαμβάνεται η δημιουργία προσωπικών ερωτικών/συντροφικών και φιλικών σχέσεων, οι γονεϊκές σχέσεις, καθώς και η σύναψη σεξουαλικών σχέσεων. Παρακάτω ακολουθούν ευρήματα που έχουν να κάνουν με τέτοιου είδους παράγοντες.

Τα άτομα που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα στη Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας μπορούν να προβούν σε ορισμένες πράξεις προκειμένου να διατηρήσουν τις συντροφικές σχέσεις τους, ωστόσο ενδέχεται και να τις οδηγήσουν σε διάλυση εξαιτίας άλλων συμπεριφορών τους, όπως για παράδειγμα η απιστία. Αναφορικά με τη συμπεριφορά των ατόμων αυτών απέναντι σε άτομα που θα μπορούσαν να ανταγωνίζονται τους συντρόφους τους, ως προς τη σύναψη ερωτικών σχέσεων μαζί τους, οι τακτικές με σκοπό την απώθησή τους διαφοροποιούνται για κάθε μέλος της Σκοτεινής Τριάδας. Ειδικότερα, υψηλά επίπεδα στο χαρακτηριστικό του μακιαβελισμού φαίνεται ότι σχετίζονται με την υιοθέτηση μιας αγενούς στάσης και συμπεριφοράς προς τους πιθανούς ερωτικούς αντιπάλους. Αντίστοιχα επίπεδα στην ψυχοπάθεια σχετίζονται με τη χρήση μέσων βλάβης της φήμης των αντιπάλων και τέλος υψηλότερα επίπεδα στο ναρκισσισμό, σε συμφωνία με την θεωρητική του περιγραφή, συνδέονται με την τακτική κατά την οποία τα άτομα προσπαθούν να επισκιάσουν τους ενδεχόμενους ανταγωνιστές τους σε διάφορες δραστηριότητες, όπως τα αθλήματα, επιδεικνύοντας, ενδεχομένως, καλύτερες επιδόσεις (Goncalves & Campbell, 2014).

Συγκεκριμένα για τις γυναίκες με σκοτεινά χαρακτηριστικά, έχει βρεθεί ότι τηρούν παρόμοιες ανταγωνιστικές στάσεις απέναντι σε άλλες γυναίκες ή άντρες για τη διατήρηση των συντρόφων τους (Carter, Montanaro, Linney, & Campbell, 2015). Από την άλλη, όλα τα μέλη της Σκοτεινής Τριάδας έχουν συσχετιστεί με επεισόδια απιστίας, καθώς τα άτομα με υψηλότερες επιδόσεις σε αυτά έχουν αναφέρει περιστατικά απιστίας σε κάποια χρονική φάση κατά την οποία βρίσκονταν σε σχέση, με την ψυχοπάθεια να αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα απιστίας τόσο για τους άντρες, όσο και για τις γυναίκες, ενώ ο μακιαβελισμός δείχνει να αποτελεί επιπλέον προβλεπτικό παράγοντα για τις γυναίκες. Μάλιστα, η αναφερόμενη απιστία από άτομα με υψηλότερα επίπεδα ψυχοπάθειας συνήθως οδηγεί σε διάλυση της σχέσης, χωρίς αυτό να ισχύει για τα άτομα με υψηλότερα επίπεδα μακιαβελισμού (Jones & Weiser, 2014).

Πιθανότατα αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα με περισσότερο ψυχοπαθή χαρακτηριστικά είναι πρόθυμα να θυσιάσουν την προοπτική μιας μακροπρόθεσμης

σχέσης στο βωμό της παράδοσης στις παρορμητικές και βραχείες τάσεις τους, όπως καθίσταται εμφανές και από τα κριτήριά τους για επιλογή συντρόφων, τα οποία βασίζονται στο ατομικό συμφέρον και την προτίμηση ασταθών και μεταβλητών περιβαλλόντων για σχέσεις, μάλιστα, με άτομα που έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά προσωπικότητας (Jonason, Valentine, Li, & Harbeson, 2011. Smith και συν., 2014). Επιπλέον, τα άτομα αυτά, αλλά και τα περισσότερο ναρκισσιστικά άτομα είναι πιο πιθανό να απιστήσουν, ακόμα και όταν υπάρχει κάποια πιθανότητα να τα ανακαλύψουν οι σύντροφοί τους (Adams, Luevano, & Jonason, 2014).

Αντίθετα, τα περισσότερο μακιαβελικά άτομα ίσως έχουν μεγαλύτερη ανάγκη τη διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης σχέσης, για την εκπλήρωση των συντελεστικών στόχων τους, την οποία ίσως συντηρούν μέσω των καλών χειραγωγικών τους τακτικών, έπειτα από μια απιστία. Άλλωστε, μεγαλύτερα επίπεδα στα μακιαβελικά χαρακτηριστικά έχουν σχετιστεί με μεγαλύτερη πιθανότητα χρήσης τακτικών εξαπάτησης, όταν θέλουν να γοητεύσουν και να ελκύσουν έναν πιθανό σύντροφο (Ali & Chamorro-Premuzic, 2010. Dussault, Hojjat, & Boone, 2013). Τέλος, τα άτομα με μεγαλύτερες επιδόσεις στα σκοτεινά χαρακτηριστικά φαίνεται να αποκτούν περισσότερους συντρόφους στη διάρκεια της ζωής τους, λόγω του γεγονότος ότι δεν νοιάζονται για τη χρήση τακτικών «αρπαγής» (roaching) ενός ατόμου που βρίσκεται ήδη σε σχέση για να συνάψουν μια καινούρια σχέση μαζί του ή δεν τα ενδιαφέρει να εγκαταλείψουν μια σχέση στην οποία ήδη ανήκουν, αν κάποιος άλλος τους «τραβήξει» από αυτήν. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες σχέσεις είναι εφήμερες και δεν διατηρούνται στο χρόνο (Jonason, Li, & Buss, 2010).

Απόρροια όλων των αναφερθέντων ευρημάτων αποτελεί η διερώτηση αν τα άτομα που συνάπτουν σχέση και έχουν σκοτεινές προσωπικότητες είναι σε θέση να «αγαπούν πραγματικά» και να μεριμνούν για το ταίρι τους. Τα αποτελέσματα μάλλον δεν υποστηρίζουν αυτήν την υπόθεση, καθώς οι τρόποι αγάπης των ατόμων με σκοτεινά χαρακτηριστικά διαφοροποιούνται από τους συμβατικούς, οι οποίοι σχετίζουν τη σύναψη σχέσεων κατά κύριο λόγο με τη συναισθηματική εμπλοκή και την οικειότητα. Οι Jonason και Kavanagh (2010) έδειξαν ότι τα άτομα που χαρακτηρίζονται από τις τρεις σκοτεινές προσωπικότητες χρησιμοποιούν δύο είδη αγάπης: το είδος της αγάπης ως παιχνιδιού, που δεν έχει προοπτική στο χρόνο και το είδος της εγκεφαλικής αγάπης, κατά την οποία τα άτομα «αγαπούν» σύμφωνα με τη λογική και όχι το συναίσθημα. Όπως εύλογα επισημαίνουν οι ίδιοι ερευνητές, αυτά τα είδη αγάπης ίσως είναι οι εκφράσεις των περιορισμένων τους ικανοτήτων

ενσυναίσθησης. Επιπλέον, κυρίως η ψυχοπάθεια και η ποιότητα των ρομαντικών σχέσεων δείχνουν να σχετίζονται αρνητικά διαπολιτισμικά, όπως φάνηκε σε μια έρευνα (Jonason, Li, & Czarna, 2013), με τρία εθνικά δείγματα (από Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Σιγκαπούρη και Πολωνία).

Οι γονεϊκές σχέσεις των ατόμων με σκοτεινά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας διακατέχονται επίσης από προβλήματα. Στην έρευνα των Jonason, Li και Czarna (2013), στην οποία έγινε μνεία παραπάνω, η ψυχοπάθεια σχετιζόταν επίσης αρνητικά με την ποιότητα των γονεϊκών σχέσεων. Παράλληλα, η φτωχή μητρική φροντίδα, και η απουσία ανάπτυξης δεσμού συνδέεται με το μακιαβελισμό και τις πλευρές της αξίωσης ειδικών δικαιωμάτων/εκμετάλλευσης και της ηγεσίας/αυθεντίας του ναρκισσισμού, ενώ η χαμηλής ποιότητας πατρική φροντίδα με τον δευτερογενή τύπο της ψυχοπάθειας και τη διάσταση της ηγεσίας/αυθεντίας του ναρκισσισμού (Jonason, Lyons, & Bethell, 2014). Ακόμα, έφηβοι με υψηλότερη στο κατασκευάσμα του μακιαβελισμού αντιλαμβάνονται τις οικογένειές τους ως περισσότερο χαοτικές, χαλαρές και με λιγότερη συνοχή και ενδιαφέρον, ενώ θεωρούν ότι υπάρχει φτωχότερη επικοινωνία στην οικογένεια και λιγότερη ικανοποίηση με την οικογενειακή ζωή, όπως κατέστη εμφανές σε ουγγρική μελέτη (Láng & Birkás, 2014).

Στις φιλικές σχέσεις, ακόμα, οι οποίες καταρχήν θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται από εμπιστοσύνη και ειλικρίνεια, τα άτομα με σκοτεινές προσωπικότητες δεν φέρονται με το τυπικό για ανθρώπινες σχέσεις τρόπο, αλλά μάλλον με τον αναμενόμενο για αυτά τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, τα περισσότερο μακιαβελικά άτομα χαρακτηρίζονται από λιγότερο ειλικρινή και ακριβή αυτο-αποκάλυψη (πληροφορίες σχετικά με τον εαυτό) στους φίλους τους, όπως ακριβώς συμβαίνει και στις ανταγωνιστικές φιλίες, χωρίς, όμως, αυτό να σημαίνει ότι αποκαλύπτουν λιγότερες πληροφορίες, απλά διαφοροποιούν το είδος των πληροφοριών που παρουσιάζουν για τον εαυτό τους (Brewer, Abell, & Lyons, 2014). Επιπλέον, οι γυναίκες που έχουν υψηλά επίπεδα μακιαβελισμού επιλέγουν φίλες που έχουν ένα κοινωνικό κύρος και γυναίκες με αντίστοιχα επίπεδα ναρκισσισμού φίλες που είναι ελκυστικές. Ωστόσο, τα άτομα με ναρκισσισμό αναφέρουν επίσης ότι δημιουργούν φιλίες και για πιο συνήθεις λόγους, όπως τα κοινά ενδιαφέροντα, η όμορφη αίσθηση και η ευφυΐα. Οι άνδρες με υψηλά επίπεδα ψυχοπάθειας, από την άλλη, επιλέγουν φίλους που μπορούν να τους διευκολύνουν στις προσπάθειές τους

για εύρεση συντρόφου και να περιορίσουν τους κινδύνους που συνεπάγεται ο γρήγορος τρόπος ζωής τους (Jonason & Schmitt, 2012).

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας έχει μελετηθεί σε ορισμένο βαθμό και για θέματα που άπτονται σεξουαλικών σχέσεων. Καταρχάς, το χαρακτηριστικό της ψυχοπάθειας δείχνει να έχει τη μεγαλύτερη συσχέτιση, σε σύγκριση με τα άλλα δύο, με τη γενικότερη σεξουαλική ορμή, και συνακόλουθα με ένα εύρος σεξουαλικών φαντασιώσεων, όπως το εξερευνητικό είδος, που έχει να κάνει με τις φαντασιώσεις διάπραξης ποικίλων ενεργειών, το απρόσωπο είδος, που αφορά στη συναισθηματική αποστασιοποίηση και την έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος, καθώς και το σαδομαζοχιστικό είδος, που συνδέεται με τις φαντασιώσεις πρόκλησης ή αποδοχής σωματικής ή συναισθηματικής κακοποίησης (Baughman, Jonason, Veselka, & Vernon, 2014). Εκτός αυτού, η ψυχοπάθεια έχει βρεθεί να σχετίζεται με αποκλίνουσες σεξουαλικές σχέσεις και πράξεις (Williams, Cooper, Howell, Yuille, & Paulhus, 2009), ίσως εξαιτίας της παρορμητικότητας του συγκεκριμένου χαρακτηριστικού και της τάσης για λήψη ρίσκων και εμπλοκή σε επικίνδυνες καταστάσεις.

Αντιθέτως, ο ναρκισσισμός συνδέεται περισσότερο με φαντασιώσεις οικείου τύπου, που έχουν να κάνουν με την αίσθηση συναισθηματικής σύνδεσης και οικειότητας, ενώ ο μακιαβελισμός μόλις που σχετίζεται με το γενικότερη σεξουαλική ορμή και τις αντίστοιχες φαντασιώσεις (Baughman, Jonason, Veselka, & Vernon, 2014), ίσως εξαιτίας της ψυχρότητας που τον χαρακτηρίζει. Επιπλέον, οι φορείς και των τριών σκοτεινών χαρακτηριστικών έχουν σχετιστεί με τη χρήση τεχνικών καλοπιάσματος και κολακείας, προκειμένου να προβούν σε σεξουαλική πράξη με ένα άτομο, σε σενάρια με πιθανότατο αποτέλεσμα τη σεξουαλική απόρριψη. Για τα ίδια σενάρια, η ψυχοπάθεια, είναι ο μόνος παράγων που έχει σχετιστεί και με την υιοθέτηση τεχνικών εξαναγκασμού (Jones & Olderbak, 2014).

Ένας διαφορετικός και αρκετά ενδιαφέρων προβληματισμός διατυπώθηκε με την έρευνα των Rauthmann, Kappes και Lanzinger (2014), σε σχέση με την αποτελεσματικότητα ρομαντικής προσέγγισης γυναικών από άνδρες με σκοτεινά χαρακτηριστικά προσωπικότητας, σε συνθήκες κατά τις οποίες η φωτεινότητα του φυσικού περιβάλλοντος χώρου είναι περιορισμένη, είτε λόγω ώρας της ημέρας (βράδυ) είτε λόγω καιρικών συνθηκών (συννεφιασμένος ουρανός). Η υπόθεση που προτάθηκε είναι ότι αφενός οι φορείς των σκοτεινών χαρακτηριστικών θα αισθάνονται πιθανώς ότι έχουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, καθώς οι πιθανότητες

εντοπισμού τους έπειτα από κάποια πράξη αμφιβόλου ηθικής είναι μικρότερες και εξασφαλίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό η ανωνυμία τους και η μυστικοπάθεια. Αφετέρου, τα άτομα που έρχονται σε επαφή με τους πρώτους, είναι πιο εύκολο να χειραγωγηθούν επειδή σε τέτοιες συνθήκες βρίσκονται σε μικρότερη εγρήγορση και μπορεί να μη δώσουν τη δέουσα προσοχή και να χειραγωγηθούν. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, από τα τρία μέλη της Σκοτεινής Τριάδας, μόνο οι άνδρες με μεγαλύτερα επίπεδα μακιαβελισμού ήταν περισσότερο επιτυχείς στην προσέγγιση γυναικών υπό σκοτεινές περιβαλλοντικές συνθήκες, αποσπώντας περισσότερες θετικές αντιδράσεις. Η απουσία, ωστόσο, αντίστοιχης σχέσης για τα άλλα δύο χαρακτηριστικά χρήζει περαιτέρω μελέτης και ερμηνείας.

1.6. Σχέση με οργανωτικούς παράγοντες

Με δεδομένη την επικράτηση του μοντέλου των πέντε παραγόντων στους περισσότερους χώρους διερεύνησης των ατομικών διαφορών, δεν είναι ασύνηθες για τους ερευνητές να παραμελούν άλλα μοντέλα, που ίσως έχουν μεγαλύτερο νόημα για την εξήγηση συγκεκριμένων συμπεριφορών, όπως, για παράδειγμα, συμπεριφορές που γίνονται αντικείμενο μελέτης από τον οργανωτικό τομέα (Guenole, 2014), με άλλα λόγια σχέσεις και συμπεριφορές που αναπτύσσονται στον εργασιακό χώρο. Το μοντέλο της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας δείχνει να αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη μελέτη διαφόρων καταστάσεων και κυρίως δυσλειτουργικών συμπεριφορών στο χώρο εργασίας, οι οποίες μπορούν να είναι γενικά βλαπτικές για τις επιχειρήσεις, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι τα άτομα που κατέχουν δυσπροσαρμοστικά χαρακτηριστικά μπορεί να αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό του ανθρωπίνου δυναμικού στις επιχειρήσεις (Wille & Fruyt, 2014). Από μια άλλη εντούτοις οπτική, οι συμπεριφορές που αναπτύσσονται από τα άτομα με σκοτεινές προσωπικότητες είναι στρατηγικές που έχουν εξελιχθεί με το χρόνο επιτρέποντάς τους να λειτουργούν με έναν συγκεκριμένο τρόπο μέσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και είναι προσαρμοστικές για εκείνα (Jonason, Wee, & Li, 2014).

Αρχικά, η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας και κυρίως η υποκλινική ψυχοπάθεια (Scherer, Baysinger, Zolynsky, & LeBreton, 2013), έχει βρεθεί ότι σχετίζεται με αντιπαραγωγική εργασιακή συμπεριφορά (O'Boyle Jr., Forsyth, Banks, & McDaniel, 2012). Η αντιπαραγωγική συμπεριφορά στην εργασία περιλαμβάνει τις πράξεις εκείνες που γίνονται με σκοπό ένας οργανισμός ή οι άνθρωποι που δουλεύουν σε αυτόν να υποστούν βλάβη (Spector & Fox, 2005, όπως αναφέρουν οι

Wu & LeBreton, 2011). Οι πράξεις αυτές μπορούν να είναι σοβαρές για την εκάστοτε επιχείρηση ή τους ανθρώπους που εργάζονται σε αυτήν όταν λαμβάνουν τη μορφή της καταστροφής περιουσίας, ή των ακατάλληλων λεκτικών και σωματικών συμπεριφορών., Μπορούν, όμως, να είναι και λιγότερο σοβαρές, όπως η χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών, η κατάχρηση του χρόνου και των πηγών του οργανισμού, συμπεριφορές όπως η κλοπή και η εκμετάλλευση ειδικών εκπτώσεων, η ασυνέπεια παρουσίας στη δουλειά, η κακής ποιότητας εργασία, η παραποίηση πληροφοριών και οι συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια του προσωπικού (Gruys & Sackett, 2003, όπως αναφέρεται στους Wu και LeBreton, 2012).

Οι Wu και LeBreton (2012) μάλιστα προέβησαν σε ορισμένες υποθέσεις για τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της Σκοτεινής Τριάδας και τη συμπεριφορά στην εργασία, όπως αυτές προκύπτουν από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας. Τα άτομα που έχουν μεγαλύτερη επίδοση στο κατασκεύασμα του μακιαβελισμού, σύμφωνα με τους ίδιους ερευνητές, είναι πιθανό να εμπλακούν σε επιθετικές και σοβαρότερες, αλλά και λιγότερο σοβαρές και κρυφές πράξεις (όπως η σπερμολογία και η διάδοση φημών), όταν αδυνατούν να επιτύχουν το στόχο τους. Επιπλέον, τα άτομα που χαρακτηρίζονται περισσότερο από υποκλινική ψυχοπάθεια πρωτογενούς τύπου προβλέπεται ότι θα χρησιμοποιήσουν στρατηγικά τις αντιπαραγωγικές συμπεριφορές αποσπώντας τους συναδέλφους τους από τη δουλειά προκειμένου να πετύχουν τις επιδιώξεις τους και θα ενασχοληθούν με μια ευρύτερη ποικιλία τέτοιων συμπεριφορών, καθώς υποτίθεται ότι αντιλαμβάνονται λιγότερα «αντικίνητρα» (disincentives) και δε λαμβάνουν υπόψη τους πιθανούς κινδύνους ή τιμωρίες.

Αντίθετα, τα άτομα που χαρακτηρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από την υποκλινική ψυχοπάθεια δευτερογενούς τύπου πιθανότερο είναι να εμπλακούν σε συμπεριφορές που δεν εντοπίζονται πολύ εύκολα, όπως η κλοπή και η παραποίηση πληροφοριών. Όσο για τα ναρκισσιστικά άτομα, αναμένεται ότι, όταν εκλαμβάνουν εχθρική πρόθεση από τη συμπεριφορά των άλλων και ως εκ τούτου αισθάνονται ότι απειλούνται, θα υιοθετήσουν περισσότερο σοβαρές και κατευθυνόμενες προς τα άλλα άτομα αντιπαραγωγικές συμπεριφορές, ενώ όταν τοποθετούνται σε μια ανταγωνιστική κατάσταση, όπως μια δημόσια ευκαιρία να αναδειχτούν, τότε και πάλι ενδέχεται να εμπλακούν σε παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που στοχοποιούν τους συναδέλφους τους (Wu & LeBreton, 2012).

Οι παραπάνω συμπεριφορές, που χαρακτηρίζουν έναν «τοξικό» εργαζόμενο, ο οποίος ενδέχεται να αποτελεί μια «απειλή εκ των έσω» για τις επιχειρήσεις

(Maasberg, Warren, & Beebe, 2015), έχουν ακόμα χωριστεί στη βιβλιογραφία σε σκληρές (π.χ. απειλές) και σε ήπιες (π.χ. κομπλιμέντα), τακτικές επηρεασμού των άλλων για την ανάδειξη και την επίτευξη προσωπικών στόχων στον εργασιακό χώρο. Η ψυχοπάθεια έχει βρεθεί ότι σχετίζεται με τη χρήση σκληρών τακτικών, ο ναρκισσισμός με την υιοθέτηση ήπιων, ενώ ένα μακιαβελικό άτομο δείχνει να προσαρμόζεται αναλόγως, χρησιμοποιώντας τόσο σκληρές, όσο και ήπιες τακτικές χειραγώγησης των άλλων (Jonason, Slomski, & Partyka, 2012). Πάντως, ένα αρκετά ενδιαφέρον εύρημα ήταν αυτό των Linton και Power (2013), οι οποίοι έδειξαν ότι ένα άτομο που μπορεί να χαρακτηριστεί ως εκφοβιστής σε ένα εργασιακό περιβάλλον και να φέρει τα γνωρίσματα των μελών της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας, στην πραγματικότητα ίσως να είναι ταυτόχρονα και το θύμα συμπεριφορών εκφοβισμού.

Όσον αφορά στην εργασιακή απόδοση και τη σχέση της Σκοτεινής Τριάδας με αυτήν, τα αποτελέσματα είναι μικτά. Έχει βρεθεί ότι μειώσεις στην εργασιακή απόδοση σχετίζονται συστηματικά με αυξήσεις στα χαρακτηριστικά προσωπικότητας του μακιαβελισμού και της ψυχοπάθειας (O' Boyle και συν., 2012). Οι Zettler και Solga (2013) πρότειναν για το μακιαβελισμό ένα μοντέλο αντεστραμμένου γράμματος U, με την έννοια ότι η εργασιακή απόδοση είναι μεγαλύτερη για τα άτομα εκείνα που βρίσκονται μέτρια σε σχέση με τους υπόλοιπους στο κατασκευάσμα του μακιαβελισμού, ενώ είναι μικρότερη για τα άτομα που βρίσκονται είτε χαμηλά είτε υψηλά στο ίδιο εννοιολογικό κατασκευάσμα. Η πρότασή τους αυτή επαληθεύτηκε για τρία είδη απόδοσης στην εργασία, συλλογικά ονομαζόμενα ως «συμπεριφορά οργανωτικής ιθαγένειας» που δεν έχουν να κάνουν με την απόδοση σε συγκεκριμένο έργο, αλλά γίνονται κατά βούληση, συνεισφέροντας στην ενίσχυση και τη διατήρηση του πλαισίου που υποστηρίζει την απόδοση σε συγκεκριμένο έργο: τις συμπεριφορές αυτοπειθαρχίας (π.χ. συνέπεια στην εργασία και τήρηση των κανόνων), τις συμπεριφορές που έχουν κατεύθυνση προς τις διαπροσωπικές σχέσεις (π.χ. προσφορά βοήθειας σε συναδέλφους που τη χρειάζονται) και τις προσπάθειες για την προώθηση θετικών αλλαγών στο χώρο εργασίας (π.χ. εισαγωγή νέων τεχνολογιών).

Αναφορικά με το μακιαβελισμό σε οργανωτικά περιβάλλοντα, έχει προταθεί, επίσης, ένα πολυδιάστατο μοντέλο, το οποίο συναποτελείται από τρεις παράγοντες: τη διατήρηση ισχύος, τις σκληρές τακτικές διαχείρισης και τις χειραγωγικές συμπεριφορές (Kessler, Bandelli, Spector, Borman, Nelson, & Penney, 2010). Παράλληλα, για το ναρκισσισμό συγκεκριμένα έχει βρεθεί ότι τα άτομα που

προωθούσαν περισσότερο τον εαυτό τους σε προσομοιωμένες συνεντεύξεις για δουλειά, λάμβαναν περισσότερο θετικές εκτιμήσεις από ανεξάρτητους κριτές (Paulhus, Westlake, Calvez, & Harms, 2013).

Τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα των ατόμων που φέρουν τα χαρακτηριστικά της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας έχουν, ακόμα, τεθεί στο στόχαστρο των ερευνητών. Ο μακιαβελισμός φαίνεται πως συσχετίζεται αρνητικά με το ενδιαφέρον για επαγγέλματα που συνδέονται με την παροχή φροντίδας στους άλλους, όπως οι κοινωνικές εργασίες, καθώς και με πρακτικά επαγγέλματα. Η ψυχοπάθεια δείχνει να σχετίζεται θετικά με το ενδιαφέρον για ρεαλιστικά και πρακτικά επαγγέλματα. Ο ναρκισσισμός, αντίθετα, όπως προκύπτει, σχετίζεται γενικά θετικά με καλλιτεχνικά, επιχειρηματικά και κοινωνικά επαγγέλματα, καθώς και με έλλειψη ενδιαφέροντος για συμβατικές δουλειές. Ως εκ τούτου είναι πολύ πιθανό οι άνθρωποι που έχουν υψηλότερες επιδόσεις στις τρεις σκοτεινές προσωπικότητες να επιλέγουν συγκεκριμένα επαγγέλματα, δομώντας αντίστοιχα και το κοινωνικό τους περιβάλλον μέσα από τις ιδανικές προτιμήσεις καριέρας που έχουν (Jonason και συν., 2014). Εξάλλου, διευθυντές επιχειρήσεων που χαρακτηρίζονται σε μεγάλο βαθμό από υποκλινική ψυχοπάθεια, βρίσκονται με μεγαλύτερη συχνότητα σε οργανισμούς οικονομικών και δημοσίων υπηρεσιών (Boddy, 2010), όπου ενδεχομένως οι ευκαιρίες για υπεξαίρεση χρημάτων και εκμετάλλευση δικαιωμάτων και εξουσίας είναι μεγαλύτερες.

Ταυτόχρονα, η Σκοτεινή Τριάδα έχει σχετιστεί με μεγαλύτερη πρόθεση εισόδου στην επιχειρηματικότητα, πιθανώς ως ένα μέσο προκειμένου να χρησιμοποιήσουν τους άλλους, να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες τους για την απόκτηση εμπειριών και νέων αισθήσεων και να γίνουν αποδέκτες της προσοχής και του θαυμασμού των άλλων. Η παρουσία των σκοτεινών χαρακτηριστικών φαίνεται να επηρεάζει τόσο τον λόγο για τον οποίο τα άτομα αυτά ξεκινούν νέα τολμήματα, όσο και τον αριθμό των τελευταίων (Hmieleski & Lerner, 2013). Από τα τρία χαρακτηριστικά, ίσως περισσότερο η ψυχοπάθεια και ο ναρκισσισμός σχετίζονται θετικά με την επιχειρηματική πρόθεση (Kramer, Cesinger, Schwarzingler, & Gelléri, 2011).

Στον οργανωτικό τομέα, οι ηγέτες των επιχειρήσεων διαδραματίζουν έναν ουσιαστικό ρόλο και κατά συνέπεια η προσωπικότητά τους έχει μελετηθεί εκτενώς. Οι Hogan και Hogan (2001) ανέπτυξαν μια κλίμακα αποκλειστικά για τη μέτρηση των διαφόρων προσωπικοτήτων διευθυντών που δύνανται να οδηγήσουν μια

επιχείρηση σε «εκτροχιασμό». Από τα έντεκα σε σύνολο χαρακτηριστικά που έχουν γίνει αντικείμενα έμπνευσης από το DSM-5 (APA, 2013), δύο είναι εκείνα που ομοιάζουν περισσότερο εννοιολογικά με μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας: η διάσταση του *Θρασέως ή Υπερόπτη* (Bold/Arrogant), που θα μπορούσε να ταυτιστεί με τον υποκλινικό ναρκισσισμό και η διάσταση του *Άτακτου* (Mischienous), που θα ταίριαζε καλύτερα με την περιγραφή της υποκλινικής ψυχοπάθειας. Στα θετικά χαρακτηριστικά του υπεροπτικού ηγέτη συμπεριλαμβάνονται η ενέργειά τους και η προθυμία ανάληψης πρωτοβουλιών και νέων ξεκινήματων, ενώ μερικά από τα άσχημα χαρακτηριστικά τους είναι ότι είναι υπερφίαλοι, αυταρχικοί και δεν παραδέχονται τα λάθη τους (Hogan & Hogan, 2001). Πάντως, ο ναρκισσισμός της Σκοτεινής Τριάδας έχει συσχετιστεί θετικά και με την αυτοκυριαρχία (self-leadership), που θα ήταν δυνατό να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα και στην επιτυχή διαχείριση μιας επιχείρησης (Furtner, Rauthmann, & Sachse, 2011). Ωστόσο, ενδεχομένως, η υπερβολικά διογκωμένη αυτοεικόνα τους και η συνεπακόλουθη υποβάθμιση των άλλων, εξαιτίας της ανάγκης τους να επιβάλουν τη δύναμή τους (Ouimet, 2010), εμποδίζει την έκβαση αυτή, όπως γίνεται εμφανές από το εύρημα ότι η θρασεία διάσταση αποτελεί αρνητικό προβλεπτικό παράγοντα της μεταμορφωτικής ηγεσίας που κινητοποιεί τους εργαζομένους να αποδώσουν περισσότερο από αυτό που αναμένεται από εκείνους (Khoo & Burch, 2008).

Από την άλλη, ένας άτακτος ηγέτης μπορεί να είναι αποπλανητικός, διασκεδαστικός, να ρισκοκινδυνεύει σε καταστάσεις που άλλοι θα απέφευγαν, αλλά μπορεί να είναι και παρορμητικός, αδυσώπητος και να αποτυγχάνει να μαθαίνει από λάθη και προηγούμενη εμπειρία (Hogan & Hogan, 2001). Η διάσταση του υπερόπτη/θρασύ έχει επίσης συσχετιστεί θετικά με την ανάπτυξη της ηγετικής προσωπικότητας στο χρόνο σε δοκίμους στρατιωτικής σχολής (Harms, Spain, & Hannah, 2011). Σε σχέση με τον πιθανό εκτροχιασμό πανεπιστημίων από τους ηγέτες τους, εάν εκείνοι βρίσκονται υψηλά στο χαρακτηριστικό της υποκλινικής ψυχοπάθειας, ο Perry (2015) υποστηρίζει ότι, αν και αυτοί μπορεί να υποβιβάσουν γενικότερα τις συνεργατικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ όλων των μελών της πανεπιστημιακής μονάδας, εντούτοις δεν είναι σε θέση να το οδηγήσουν στην καταστροφή.

Σε μια άλλη έρευνα (Mathieu, Neumann, Hare, & Babiak, 2014), εργαζόμενοι δημοσίων και ιδιωτικών οικονομικών υπηρεσιών κλήθηκαν να αξιολογήσουν τους επόπτες τους αναφορικά με χαρακτηριστικά υποκλινικής ψυχοπάθειας, με σκοπό να

βρεθεί η πιθανή σχέση αυτών με την ψυχολογική δυσφορία των εργαζομένων, τη σύγκρουση μεταξύ οικογένειας και εργασίας, καθώς και την εργασιακή ικανοποίησή τους. Το χαρακτηριστικό της ψυχοπάθειας των εποπτών βρέθηκε να παρουσιάζει σημαντική θετική συσχέτιση με την ψυχολογική δυσφορία, και αρνητική συσχέτιση με την εργασιακή ικανοποίηση, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσίαζε μικρού βαθμού θετική συσχέτιση με τη σύγκρουση μεταξύ οικογένειας και εργασίας. Κατά συνέπεια, η παρουσία ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών σε προϊσταμένους, προδιαθέτει μάλλον αρνητικά τη διάθεση των εργαζομένων.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη τα κίνητρα, οι ικανότητες και οι αντιλήψεις των ατόμων προκειμένου να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι διάφορες καταστάσεις και συμπεριφορές που αναπτύσσονται στον οργανωτικό χώρο (Harms, Spain, & Wood, 2014). Για τις αντιλήψεις συγκεκριμένα, φαίνεται ότι αυτές διαφέρουν ανάλογα με τα μέλη της Σκοτεινής Τριάδας της προσωπικότητας. Τα άτομα που χαρακτηρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από το μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια, αντιλαμβάνονται τα εργασιακά τους περιβάλλοντα ως ανταγωνιστικά, ενώ τα περισσότερο ναρκισσιστικά άτομα τα αντιλαμβάνονται ως έχοντα κύρος καθώς και με περισσότερη αυτονομία και λιγότερους περιορισμούς (Jonason, Wee, & Li, 2015) κι έτσι είναι πιο ικανοποιημένα από την εργασία τους (Mathieu, 2013). Παράλληλα, και τα τρία χαρακτηριστικά δείχνουν να σχετίζονται με έναν ευκαιριακό τρόπο λήψης αποφάσεων (opportunistic decision-making), σύμφωνα με τον οποίο, όταν τα άτομα καλούνται να λάβουν αποφάσεις για το χώρο στον οποίο εργάζονται, δρᾶνται της εκάστοτε ευκαιρίας που τους δίνεται, μερικές φορές χρησιμοποιώντας επιτηδευμένη εξαπάτηση για το προσωπικό τους όφελος (D' Souza & De Lima, 2015).

Από όσα εκτέθηκαν παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι η Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας δικαίως έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών για τις σχέσεις της με πληθώρα παραγόντων από τον οργανωτικό τομέα., διότι αποτελεί ένα μοντέλο μέσω του οποίου πολλά συμπεράσματα που έχουν πρακτική σημασία για τις επιχειρήσεις μπορούν να εξαχθούν. Για παράδειγμα, η μελέτη τους μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα μέσο ανίχνευσης και περιορισμού παρεκκλιουσών συμπεριφορών στον εργασιακό χώρο (D' Souza & De Lima, 2014), ενώ ίσως μπορεί να υποδείξει τρόπους πρωταρχικής ηθικής εκπαίδευσης των ατόμων, η οποία δεν θα εστιάζει στην απολαβή οικονομικού κέρδους (Marshall, Baden, & Guidi, 2013). Αξίζει να σημειωθεί ότι τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά είναι δυνατό να έχουν και

μετριοπαθή ή/και θετική πλευρά και δεν είναι πάντα αρνητικά, επομένως εύλογο θα ήταν να γινόταν προσπάθεια για την ανάδειξη των θετικών στοιχείων τους και την κατά το δυνατόν εξάλειψη των αντίστοιχων αρνητικών στην εργασία.

1.7. Σχέση με επιθετικότητα

Με δεδομένο ότι η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας έχει αποδειχτεί ότι είναι κοινωνικά δυσάρεστη σε πολλούς τομείς, είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί το σημείο μέχρι το οποίο μπορούν να φτάσουν τα άτομα που έχουν υψηλότερες επιδόσεις στα χαρακτηριστικά αυτά για να προκαλέσουν αρνητικές αντιδράσεις και συναισθήματα στους άλλους. Ο συγκεκριμένος στόχος είναι δυνατό να επιτευχθεί εάν κανείς εξετάσει τη σχέση ανάμεσα στις σκοτεινές προσωπικότητες και τις τάσεις επιθετικότητάς τους.

Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τη διερεύνηση της σχέσης των τριών σκοτεινών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας με τη βία, την ύστατη μορφή επιθετικότητας που έχει ως σκοπό την πρόκληση βλάβης σε άλλον, βρέθηκε ότι η ψυχοπάθεια κατά κύριο λόγο και ο μακιαβελισμός σχετίζονται θετικά και σημαντικά με αυτήν (Pailing, Boon, & Egan, 2014). Εξάλλου, έχει εντοπιστεί ότι ο μακιαβελισμός σχετίζεται θετικά με την εχθρότητα και η ψυχοπάθεια με τη σωματική επιθετικότητα (Jones & Neria, 2015). Όταν, ωστόσο, απειλείται η θεωρητική ανωτερότητα και η ταυτότητα του εγώ τους (ego-threat), τότε κυρίως τα άτομα με μεγαλύτερα επίπεδα ναρκισσισμού είναι πιο πιθανό να προβούν σε επιθετική πράξη απέναντι σε αυτόν που τα προκάλεσε (Jones & Paulhus, 2010), ή ακόμα και να ζημιωθούν τα ίδια με μικρό βαθμό επιθετικότητας για να είναι πιο σίγουρα ότι διασφαλίζουν την ακεραιότητα της ταυτότητάς τους (Lämmle, Oedl, & Ziegler, 2014). Μάλιστα η αντιδραστική επιθετικότητά τους συμβαίνει σε μεγαλύτερο βαθμό όταν τα άτομα αυτά προκαλούνται δημοσίως (Ferriday, Vartanian, & Mandel, 2011).

Συνεπώς, η επιθετικότητά των ναρκισσιστικών ατόμων εκφράζεται από τον εγωισμό τους που απειλείται μάλλον, και όχι από μειωμένη αυτοπεποίθηση (Baumeister, Bushman, & Campbell, 2000). Όταν, από την άλλη, υπάρχει σωματική πρόκληση από έναν φαινομενικό αντίπαλο, τότε τα περισσότερο ψυχοπαθή άτομα αντιδρούν με επιθετικότητα εκδικητικότητας (Jones & Paulhus, 2010). Σε όλες τις περιπτώσεις πρόκλησης από έναν δήθεν αντίπαλο, η επιθετικότητα μετράται με το μοντέλο του *θορύβου στο παρασκήνιο* (white noise), επομένως ίσως δεν είναι βέβαιο

ότι η επιθετικότητα σε κάθε μορφή της είναι δυνατό να εμφανιστεί από τα συγκεκριμένα άτομα υπό πραγματικές συνθήκες απειλής.

Στις νεαρές ηλικίες (11 έως 17 έτη) κάθε σκοτεινή προσωπικότητα δείχνει επίσης να παρουσιάζει έναν διακριτό συνδυασμό συσχετίσεων με μεταβλητές που έχουν να κάνουν με την επιθετικότητα και την αντικοινωνική συμπεριφορά. Ειδικότερα, τα μακιαβελικά χαρακτηριστικά στα νεαρά άτομα φαίνεται ότι σχετίζονται με μοναδικό τρόπο, όπως γίνεται εμφανές από τη χρήση αναλύσεων παλινδρόμησης, με τη δυσλειτουργία στη ρύθμιση συναισθημάτων (emotional dysregulation), αλλά όχι με εξωτερικευόμενα προβλήματα συμπεριφοράς (Lau & Marsee, 2013), τα οποία, όταν βρίσκεται σε έρευνες ότι σχετίζονται και με το μακιαβελισμό (Muris, Meesters, & Timmermans, 2013), οφείλονται ενδεχομένως στον κοινό πυρήνα με τους άλλους δύο παράγοντες.

Τα ανάλγητα και απαθή χαρακτηριστικά (callous-unemotional) που προσιδιάζουν, ίσως, περισσότερο στην ψυχοπάθεια επιδεικνύουν στους νέους μοναδικές συσχετίσεις με την απροκάλυπτη επιθετικότητα, την παραβατικότητα και τη δυσλειτουργία στη ρύθμιση της συμπεριφοράς (behavioral dysregulation), όχι, όμως, και με την αντίστοιχη δυσλειτουργία στη ρύθμιση των συναισθημάτων ή τη σχεσιακή επιθετικότητα (όπως είναι η σπερμολογία με σκοπό την εξασφάλιση της κοινωνικότητας). Τέλος, τα ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά των νεαρών ατόμων σχετίζονται με ισχυρό και μοναδικό τρόπο με την απροκάλυπτη και σχεσιακή επιθετικότητα, καθώς και τη δυσλειτουργία στη ρύθμιση τόσο των συναισθημάτων, όσο και της συμπεριφοράς (Lau & Marsee, 2013). Από τα συγκεκριμένα αποτελέσματα καθίσταται εμφανές ότι στα περισσότερο νεαρά άτομα, σε αντίθεση με τους ενήλικες, ο ναρκισσισμός (και όχι η ψυχοπάθεια ή ο μακιαβελισμός) είναι πιο «επικίνδυνο» χαρακτηριστικό για τον κοινωνικό περίγυρο.

Οι συμπεριφορές εκφοβισμού έχουν διερευνηθεί εκτός από τα νεαρά άτομα, και για τους ενήλικες. Για τους ενήλικες έχει βρεθεί ότι η ψυχοπάθεια σχετίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό με τις συμπεριφορές εκφοβισμού, έπειτα ο μακιαβελισμός και τέλος ο ναρκισσισμός (Baughman, Dearing, Giammarco, & Vernon, 2012). Σε μελέτη γύρω από τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό, δηλαδή τη χρήση της τεχνολογίας και του κυβερνοχώρου για την πρόκληση δυσάρεστων συναισθημάτων σε άλλο ή άλλα άτομα, με δείγμα φοιτητές, η ψυχοπάθεια συσχετιζόταν με μεγαλύτερη αυτο-αναφορά διάπραξης ηλεκτρονικού εκφοβισμού, καθώς και με ένα μεγαλύτερο εύρος τέτοιου είδους συμπεριφορών. Σε συνδυασμό με το εύρημα ότι παραπάνω από το μισό των

φοιτητών που ανέφεραν ότι έχουν εκφοβίσει στον κυβερνοχώρο, ανέφεραν επίσης ότι έχουν υπάρξει και θύματα, ίσως τα περισσότερο ψυχοπαθή άτομα αντιδρούν με επιθετικότητα προς την επιθετικότητα που δέχονται, ως έναν τρόπο εκδίκησης, με δεδομένο ότι χαρακτηρίζονται από παρορμητικότητα (Gibb & Devereux, 2014).

Παρόλα αυτά, η επιθετικότητα δεν κατευθύνεται μονάχα απέναντι σε ανθρώπους. Η επιθετικότητα που μπορεί να επιδείξει η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας απέναντι στα ζώα έχει, επιπλέον, μελετηθεί. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι τα άτομα με μεγαλύτερα επίπεδα στα χαρακτηριστικά της Σκοτεινής Τριάδας έχουν λιγότερο θετικές στάσεις σε σχέση με τα ζώα και επιπλέον αναφέρουν περισσότερες συμπεριφορές βαναυσότητας απέναντί τους (Kavanagh, Signal, & Taylor, 2013).

1.8. Σύνοψη - Σκοπός της εργασίας

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας, όπως έγινε φανερό, έχει προκαλέσει και πιθανότατα θα συνεχίζει να προκαλεί το ενδιαφέρον ερευνητών από ποικίλους τομείς. Η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζουν τα μέλη της, τα οποία δεν είναι παθολογικά, ωστόσο πολλές φορές προκαλούν δυσαρέσκεια στους άλλους, εφόσον μοιράζονται έναν κοινό αρνητικό πυρήνα, την καθιστά ένα πεδίο μελέτης που προκαλεί γοητεία. Ο μακιαβελισμός, η υποκλινική ψυχοπάθεια και ο υποκλινικός ναρκισσισμός, όμως, είναι σε ορισμένο βαθμό ανεξάρτητα μεταξύ τους κατασκευάσματα, καθώς οι έρευνες δείχνουν ότι σχετίζονται με διαφορετικό τρόπο και προβλέπουν διακριτά αποτελέσματα, ανάλογα με τις μεταβλητές που τίθενται υπό μελέτη. Παράλληλα, αποτελούν ένα εναλλακτικό μοντέλο απέναντι στα κλασικά και πιο ευρέως διαδεδομένα μοντέλα προσωπικότητας (Furnham και συν., 2013).

Σε πολύ αδρές γραμμές, τα άτομα με τα τρία σκοτεινά χαρακτηριστικά δεν είναι ανώτερα των άλλων ανθρώπων στον γνωστικό τομέα (O' Boyle και συν., 2013), εμφανίζουν μια απαξίωση των συμβατικών ηθικών αξιών (Djeriouat & Trémolière, 2014) και παρουσιάζουν ορισμένα συναισθηματικά ελλείμματα (Jonason & Krause, 2013), ίσως λόγω ανεπαρκούς γονεϊκής φροντίδας (Jonason, Lyons, & Bethell, 2014). Ο συνδυασμός όλων αυτών των ατομικών παραγόντων είναι, ίσως, μερικώς μόνο, προσαρμοστικός, επειδή οδηγεί σε επιτυχή σύναψη από τα άτομα αυτά πολλαπλών ρομαντικών σχέσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά στη μακροπρόθεσμη διάλυσή τους (Jonason και συν., 2010), και στην επιτυχημένη πορεία τους στην

εργασία, ίσως και μέσα από τη χρήση αθέμιτων μέσων και εις βάρος των υπολοίπων εργαζομένων, συναδέλφων ή υφισταμένων τους (Hogan & Hogan, 2001).

Παράλληλα, υπό τις κατάλληλες συνθήκες, τα συγκεκριμένα άτομα μπορούν να εκφράσουν και επιθετικές συμπεριφορές απέναντι σε άλλους ανθρώπους ή και σε ζώα (Jones & Neria, 2015. Kavanagh και συν., 2013). Τέτοιου είδους ευρήματα, επισημαίνουν τη χρησιμότητα που έχουν τα ψυχομετρικά εργαλεία που δημιουργούνται με σκοπό την αξιολόγηση των τριών σκοτεινών προσωπικοτήτων, με δεδομένο ότι συμβάλλουν στην εξέλιξη της αέναης έρευνας γύρω από τις ατομικές διαφορές.

Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας εργασίας, είναι η προσαρμογή ενός τέτοιου εργαλείου, της Συνοπτικής Κλίμακας Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας (Short Dark Triad) που ανέπτυξαν οι Jones και Paulhus (2014) στα δεδομένα του ελληνικού πληθυσμού. Τελικός στόχος είναι η προώθηση της επιστημονικής γνώσης γενικότερα σε ζητήματα χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, καθώς και η κατά το δυνατόν κατανόηση των γνωρισμάτων και ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής κοινωνίας αναφορικά με το μακιαβελισμό, την ψυχοπάθεια και τον ναρκισσισμό. Ειδικότερα, θα διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο το μοντέλο τριών παραγόντων που προτείνεται μέσω της αρχικής εκδοχής στην αγγλική γλώσσα επιβεβαιώνεται και από τον ελληνικό πληθυσμό, με ταυτόχρονη αξιολόγηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ελληνικής εκδοχής της κλίμακας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΣ

2.1. Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 282 άτομα, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία (80%) ήταν γυναίκες (224 γυναίκες, 56 άνδρες και 2 άτομα που δε δήλωσαν το φύλο τους). Από αυτά, τα 277 άτομα δήλωσαν ότι είναι Ελληνικής εθνικότητας, τρία ότι είναι άλλης εθνικότητας, ενώ δύο δεν δήλωσαν καθόλου. Ο μέσος όρος ηλικίας τους ήταν τα 31 έτη (T.A=12.81) με εύρος 18-70.

2.2. Εργαλεία

Τα εργαλεία που κλήθηκαν να συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες ήταν τα εξής:

Κλίμακα Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας. Πρόκειται για την ελληνική εκδοχή της κλίμακας *Short Dark Triad* [SD3] που ανέπτυξαν οι Jones και Paulhus (2014), η προσαρμογή της οποίας αποτελεί στόχο της παρούσας έρευνας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το εργαλείο απαρτίζεται από 27 στοιχεία-δηλώσεις, καθένα από τα οποία βαθμολογείται σύμφωνα με μία πενταβάθμια απαντητική κλίμακα τύπου Likert (όπου, 1 = *Διαφωνώ Απόλυτα*, 2 = *Διαφωνώ*, 3 = *Ούτε συμφωνώ-Ούτε διαφωνώ*, 4 = *Συμφωνώ*, 5 = *Συμφωνώ Απόλυτα*). Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας *μακιαβελισμός*, *ναρκισσισμός* και *ψυχοπάθεια*. Η κλίμακα εμφανίζει αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής και εγκυρότητα περιεχομένου, σε σχέση με το κριτήριο και εννοιολογικής κατασκευής (Jones & Paulhus, 2014).

Συνοπτικό Εργαλείο Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας.

Το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελεί την ελληνική εκδοχή της κλίμακας *Dirty Dozen* των Jonason και Webster (2010) και χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό της συγχρονικής εγκυρότητας της *Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*, καθώς με αυτό επίσης αξιολογούνται τα χαρακτηριστικά του μακιαβελισμού, του ναρκισσισμού και της ψυχοπάθειας. Όπως έχει ήδη εκτεθεί, περιλαμβάνει συνολικά 12 στοιχεία-δηλώσεις, με τέσσερα στοιχεία για κάθε μέλος της Σκοτεινής Τριάδας, που πρέπει να βαθμολογηθούν σύμφωνα με μια απαντητική κλίμακα πέντε σημείων τύπου Likert (όπου, 1 = *Διαφωνώ Απόλυτα*, 2 = *Διαφωνώ*, 3 = *Ούτε συμφωνώ-Ούτε διαφωνώ*, 4 = *Συμφωνώ*, 5 = *Συμφωνώ Απόλυτα*). Αν και μικρό σε μέγεθος, το *Dirty Dozen* εμφανίζει αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων και

εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη alpha του Cronbach, καθώς και συγχρονική, συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα (Jonason & Webster, 2010).

Κλίμακα Ενσυναίσθησης. Πρόκειται για την ελληνική εκδοχή του εργαλείου που ανέπτυξαν οι Mehrabian και Epstein (1972) για τη μέτρηση της συναισθηματικής ενσυναίσθησης, η οποία χρησιμοποιήθηκε με σκοπό την αξιολόγηση της συγκλίνουσας εγκυρότητας της *Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*. Προβλέπεται ότι θα αναδυθούν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις της συνολικής επίδοσης στην *Κλίμακα Ενσυναίσθησης* με τις υποκλίμακες του μακιαβελισμού, του ναρκισσισμού, της ψυχοπάθειας και της συνολικής επίδοσης στο SD3. Η *Κλίμακα Ενσυναίσθησης* αποτελείται από 33 στοιχεία-δηλώσεις, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με μια απαντητική κλίμακα εννέα σημείων, όπου το χαμηλότερο σημείο υποδηλώνει απόλυτη διαφωνία με την εκάστοτε δήλωση και το υψηλότερο σημείο απόλυτη συμφωνία με τη δήλωση. Εκτός από τη συνολική επίδοση στην κλίμακα, είναι δυνατόν να ληφθούν επιδόσεις σε επτά επιμέρους υποκλίμακες, οι οποίες αφορούν στην *Εναισθησία στη Συναισθηματική Μετάδοση* (Susceptibility to Emotional Contagion), την *Εκτίμηση των Συναισθημάτων Άγνωστων και Απομακρυσμένων Άλλων* (Appreciation of the Feelings of Unfamiliar and Distant Others), την *Ακραία Συναισθηματική Ανταπόκριση* (Extreme Emotional Responsiveness), την *Τάση Κινητοποίησης από τις Θετικές Συναισθηματικές Εμπειρίες των Άλλων* (Tendency to be Moved by Others' Positive Emotional Experiences), την *Τάση Κινητοποίησης από τις Αρνητικές Συναισθηματικές Εμπειρίες των Άλλων* (Tendency to be Moved by Others' Negative Emotional Experiences), τη *Συμπονετική Τάση* (Sympathetic Tendency) και την *Προθυμία Επαφής με Άλλους που έχουν Προβλήματα* (Willingness to be in Contact with Others Who Have Problems). Οι υποκλίμακες αυτές συσχετίζονται σε μέτριο βαθμό (πάνω από .30). Ωστόσο, με δεδομένο ότι οι συγκεκριμένες υποκλίμακες είναι πολύ λεπτομερείς, προτιμήθηκε στην παρούσα έρευνα η αξιολόγηση μονάχα της συνολικής συναισθηματικής ενσυναίσθησης.

Αναφορικά με την αξιοπιστία και την εγκυρότητα, οι Mehrabian και Epstein (1972) με τις μελέτες τους παρείχαν πληροφορίες για την αξιοπιστία των δύο ημίσεων, την αποκλίνουσα, τη συγκλίνουσα και την προβλεπτική εγκυρότητα της *Κλίμακας Ενσυναίσθησης*. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής με τη χρήση της τεχνικής των δύο ημίσεων είχε αρκετά υψηλή τιμή ($r = .84$). Η *Κλίμακα Ενσυναίσθησης* παρουσίαζε αποκλίνουσα εγκυρότητα, καθώς σχετιζόταν με σχεδόν

μηδενική τιμή με μια κλίμακα κοινωνικής επιθυμητότητας. Παράλληλα, εμφάνιζε μέτρια αρνητική συσχέτιση ($r = -.31$) με μια κλίμακα επιθετικότητας (συγκλίνουσα εγκυρότητα), ενώ, όπως έγινε φανερό από τρεις συμπεριφορικές μελέτες, προέβλεπε χαμηλότερα επίπεδα επιθετικής τάσης σε κατάσταση αμεσότητας με το υποτιθέμενο θύμα της επιθετικότητας, καθώς και υψηλότερα επίπεδα της προκοινωνικής συμπεριφοράς παροχής βοήθειας σε άγνωστο άτομο (προβλεπτική εγκυρότητα).

Ελληνικός Κατάλογος Επιθέτων Μέτρησης της Προσωπικότητας. Το συγκεκριμένο εργαλείο βασίζεται στο θεωρητικό μοντέλο των έξι παραγόντων HEXACO της προσωπικότητας (Ashton & Lee, 2004) και με αυτό αξιολογούνται οι διαστάσεις της -μη παθολογικής- προσωπικότητας *Εξωστρέφεια, Συναισθηματική Σταθερότητα, Προσήνεια, Ευσυνειδησία, Διάνοηση και Τιμότητα/Ταπεινότητα*. Αποτελείται από 72 στοιχεία που έχουν τη μορφή επιθέτων, και πρόκειται για την αναθεωρημένη έκδοση του *Ελληνικού Καταλόγου Επιθέτων Μέτρησης της Προσωπικότητας* [EKEMΠ] (*Greek Personality Adjective Checklist* [GPAC]), ο οποίος βασίζεται στη λεξικολογική μελέτη της προσωπικότητας στον ελληνικό πληθυσμό (Tsaousis & Georgiades, 2009). Τα άτομα καλούνται να απαντήσουν σε μία αποκριτική κλίμακα πέντε σημείων (όπου 1 = *Καθόλου Αντιπροσωπευτικό*, 2 = *Λίγο Αντιπροσωπευτικό*, 3 = *Ουδέτερο*, 4 = *Αρκετά Αντιπροσωπευτικό* και 5 = *Πολύ Αντιπροσωπευτικό*).

Η αρχική εκδοχή του καταλόγου παρουσιάζει αρκετά ικανοποιητικές τιμές αξιοπιστίας και εγκυρότητας (Tsaousis & Georgiades, 2009). Πιο συγκεκριμένα, η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη α του Cronbach ήταν αρκετά υψηλή, καθώς κυμαίνονταν μεταξύ $\alpha = .85$ και $\alpha = .95$, όπως επίσης υψηλές ήταν και οι τιμές αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων, καθώς κυμαίνονταν μεταξύ $r = .71$ και $r = .85$. Οι συσχετίσεις, επίσης, των κλιμάκων του EKEMΠ με ορισμένα κλασικά εργαλεία μέτρησης της προσωπικότητας, παρείχαν στοιχεία κατά κύριο λόγο αναμενόμενης συγκλίνουσας και αποκλίνουσας εγκυρότητας, επομένως οι διαστάσεις του δείχνουν ότι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα εννοιολογικών κατασκευασμάτων που τυπικά σχετίζονται με τη μέτρηση της προσωπικότητας.

Το EKEMΠ, λοιπόν, χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση της εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής (συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα) της *Κλίμακας Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*. Ειδικότερα, αναμένεται καταρχήν ισχυρά στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των τριών υποκλιμάκων και της συνολικής επίδοσης στο SD3 με τη διάσταση της *Τιμότητας*-

Ταπεινότητας του ΕΚΕΜΠ. Ακόμα, σε γενικές γραμμές αναμένονται σημαντικά αρνητικές συσχετίσεις με τη διάσταση της *Προσήνειας* και της *Ευσυνειδησίας*, καθώς και τη διάσταση της *Συναισθηματικής Σταθερότητας*. Παράλληλα, προβλέπεται σημαντική θετική συσχέτιση ανάμεσα στον ναρκισσισμό και την *Εξωστρέφεια* του ΕΚΕΜΠ. Δεν αναμένονται ιδιαίτερα σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων της *Διανόησης* και της Σκοτεινής Τριάδας.

Ερωτηματολόγιο Ευτυχίας της Οξφόρδης. Πρόκειται για την ελληνική εκδοχή του *Oxford Happiness Questionnaire* [OHQ] που δημιούργησαν οι Hills και Argyle (2002), το οποίο με τη σειρά του προήλθε από το *Oxford Happiness Inventory* [OHI] των Argyle, Martin και Crossland (1989, όπως αναφέρεται στους Hills & Argyle, 2002) και χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της προσωπικής ευτυχίας ή ψυχολογικής ευημερίας. Περιλαμβάνει 29 στοιχεία-δηλώσεις, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με μια εξαβάθμια απαντητική κλίμακα (όπου, 1 = *Διαφωνώ Απόλυτα*, 2 = *Διαφωνώ Μερικώς*, 3 = *Διαφωνώ Ελάχιστα*, 4 = *Συμφωνώ Ελάχιστα*, 5 = *Συμφωνώ Μερικώς*, 6 = *Συμφωνώ Απόλυτα*) και θεωρείται ότι μετρούν την υποκειμενική ευτυχία, ως έναν μοναδικό παράγοντα. Το ερωτηματολόγιο αυτό χρησιμοποιήθηκε αρχικά για τον υπολογισμό της αποκλίνουσας εγκυρότητας για τη συνολική επίδοση στην *Κλίμακας Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*, καθώς, όπως έχει φανεί (Aghababaei, Mohammadtabar, & Saffarinia, 2014) τα δύο κατασκευάσματα (ευτυχία και Σκοτεινή Τριάδα) δεν παρουσιάζουν κάποια σημαντική συσχέτιση. Ωστόσο, καθώς υπάρχουν επίσης ερευνητικά δεδομένα (Egan, Chan, & Shorter, 2014) που υποδεικνύουν αρνητική συσχέτιση της ευτυχίας-θετικής διάθεσης με τον μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια, με αμφίρροπες συσχετίσεις με τον ναρκισσισμό, προτιμήθηκε να μη γίνει κάποια σαφώς προσδιορισμένη υπόθεση για τις αναμενόμενες σχέσεις.

Το *Ερωτηματολόγιο Ευτυχίας της Οξφόρδης* φαίνεται ότι παρουσιάζει τόσο αξιοπιστία όσο και εγκυρότητα. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζει αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής, όπως αυτή προσδιορίστηκε ως εξής: τα μεμονωμένα στοιχεία διακρίνουν τα άτομα με τις υψηλότερες και χαμηλότερες του μέσου όρου επιδόσεις με τον ίδιο τρόπο, όπως και η συνολική κλίμακα (επομένως τα στοιχεία συμβάλλουν με αξιόπιστο τρόπο στη μέτρηση της συνολικής ευτυχίας). Παράλληλα, οι συσχετίσεις μεταξύ των στοιχείων κυμαίνονταν από $r = -.04$ μέχρι $r = .68$, με μέσο όρο την τιμή $.68$, αποτέλεσμα που υποδεικνύει ότι κανένα στοιχείο δεν είναι σημασιολογικά περιττό. Επιπλέον, παρουσιάζει συγχρονική εγκυρότητα με το *Oxford Happiness*

Inventory, με το οποίο επίσης αξιολογείται η ευτυχία και με ακόμα μια κλίμακα που μετρά την ευτυχία, καθώς και συγκλίνουσα εγκυρότητα, όπως διακρίνεται από τις σημαντικά θετικές συσχετίσεις με τη διάσταση της εξωστρέφειας, και με εργαλεία που μετρούν την ικανοποίηση με τη ζωή, την αυτοπεποίθηση, την προδιαθεσική αισιοδοξία και την ύπαρξη σκοπού στη ζωή. Ισχυρά αρνητικές συσχετίσεις αναδύονται μεταξύ του ερωτηματολογίου και της διάστασης του νευρωτισμού και σημαντικές αρνητικές με τη διάσταση του ψυχωτισμού (Hills & Argyle, 2002).

2.3. Διαδικασία

2.3.1. Προκαταρκτική διαδικασία

Αρχικά, η αγγλική εκδοχή του *Short Dark Triad* μεταφράστηκε από μια ομάδα τεσσάρων δίγλωσσων ατόμων στα Ελληνικά, με σκοπό την πλήρη εννοιολογική και γλωσσική συνάφεια μεταξύ των δύο εκδοχών, ώστε αυτές να είναι κατά το δυνατόν ισοδύναμες. Έπειτα από ομαδική συγκέντρωση των ατόμων αυτών κι έπειτα από διαβουλεύσεις γύρω από τις επιμέρους ελληνικές εκδοχές, αποφασίστηκε μια κοινά αποδεκτή εκδοχή. Στη συνέχεια, η συγκεκριμένη εκδοχή αξιολογήθηκε από δίγλωσσο ειδικό, ο οποίος την επιβεβαίωσε, υποδεικνύοντας μικρές απαραίτητες διορθώσεις (*Μέθοδος της Επιτροπής- Committee Approach*). Η τελική εκδοχή βρίσκεται στην ενότητα του Παραρτήματος. Πανομοιότυπη διαδικασία γλωσσικής και εννοιολογικής προσαρμογής ακολουθήθηκε και για την κλίμακα *Dirty Dozen*, καθώς δεν υπήρχε αντίστοιχη δημιουργημένη ελληνική εκδοχή (βλ. Παράρτημα για τις δύο κλίμακες).

2.3.2 Ερευνητική διαδικασία

Για να πραγματοποιηθεί, η έρευνα έλαβε αρχικά την έγκριση της Επιτροπής Δεοντολογίας του τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η προσέγγιση των συμμετεχόντων έγινε μέσα από αποστολή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, από ανακοίνωση σε ιστότοπο σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης (*Facebook*), από στόμα σε στόμα διάδοση, καθώς και από επίσκεψη των χώρων του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η διαδικασία επιλογής τους περιελάμβανε μονάχα τον περιορισμό της ηλικίας, καθώς τα άτομα που συμπεριελήφθησαν στο δείγμα ήταν όλα ενήλικες άνδρες και γυναίκες, ηλικίας 18 έως 70 ετών. Όλα τα άτομα που συμμετείχαν έλαβαν ενημέρωση μέσω μιας φόρμας συναίνεσης, η οποία τα πληροφορούσε για τον κύριο σκοπό της έρευνας, τη σπουδαιότητά της, την

εθελοντική συμπλήρωσή της, τη διατήρηση της ανωνυμίας τους, τον εκτιμώμενο χρόνο συμπλήρωσης και στοιχεία επικοινωνίας. Τη φόρμα αυτή είχαν τη δυνατότητα να κρατήσουν στο αρχείο τους, χωρίς να χρειαστεί να υπογράψουν. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων μπορούσε να γίνει γραπτώς ή ηλεκτρονικώς μέσα από την πλατφόρμα *Google Forms*. Τα άτομα που προσελκύνονταν να λάβουν μέρος στην έρευνα αποδέχονταν τη συμμετοχή τους σε αυτήν, εάν επέστρεφαν τα ερωτηματολόγια συμπληρωμένα ή εάν υπέβαλλαν ηλεκτρονικά τις απαντήσεις τους σε αυτά.

Όλοι ανεξαρτήτως οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να συμπληρώσουν την *Κλίμακα Μέτρησης Σκοτεινών Χαρακτηριστικών της Προσωπικότητας*, δηλαδή την ελληνική εκδοχή του βασικού εργαλείου προς προσαρμογή, του *Short Dark Triad [SD3]*, που επίσης περιελάμβανε δημογραφικά στοιχεία. Προς αποτροπή πρόκλησης κοπώσεως στους συμμετέχοντες από τη συμπλήρωση ενός μεγάλου όγκου ερωτηματολογίων, αλλά και για οικονομία χρόνου, τα άτομα του δείγματος χωρίστηκαν με τυχαίο τρόπο σε δύο επιμέρους ομάδες, με κριτήριο το όσο το δυνατόν ίσο χρονικό διάστημα συμπλήρωσης (περίπου 15 λεπτά). Η μία ομάδα ($N = 142$) συμπλήρωνε επιπλέον (εκτός από το SD3) το *Συνοπτικό Εργαλείο Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*, δηλαδή την ελληνική εκδοχή της κλίμακας *Dirty Dozen* και την *Κλίμακα Ενσυναίσθησης* των Mehrabian και Epstein (1972). Η άλλη ομάδα ($N = 140$) συμπλήρωνε ακόμα τον *Ελληνικό Κατάλογο Επιθέτων Προσωπικότητας* (Tsaousis & Georgiades, 2009) και το *Ερωτηματολόγιο Εντυχίας της Οξφόρδης* (Hills & Argyle, 2002). Ορισμένα από τα άτομα ($N = 101$) συμπλήρωσαν για ακόμα μια φορά την *Κλίμακα Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας* μέσα σε διάστημα τεσσάρων έως έξι εβδομάδων από την πρώτη συμπλήρωση, προκειμένου να υπολογιστεί η αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων. Η συλλογή όλων των δεδομένων διήρκεσε από τον Νοέμβριο του 2015 μέχρι τον Ιανουάριο του 2016.

2.3.3. Στατιστική ανάλυση

Για την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η δομή του μοντέλου τριών παραγόντων της κλίμακας SD3 των Jones και Paulhus (2014) επιβεβαιώνεται και από τον ελληνικό πληθυσμό, χρησιμοποιήθηκε η *Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων* (Confirmatory Factor Analysis [CFA]) με τη χρήση του λογισμικού IBM SPSS Amos 24. Για τον υπολογισμό των περιγραφικών δεικτών, της αξιοπιστίας και της

εγκυρότητας της ελληνικής εκδοχής της κλίμακας, έγινε χρήση του λογισμικού IBM SPSS Statistics Version 22. Για τη διερεύνηση της πιθανότητας διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τις επιδόσεις τους στην κλίμακα υπολογίστηκε η τιμή του κριτηρίου t για ανεξάρτητα δείγματα. Οι τιμές συσχέτισης υπολογίζονταν με τον δείκτη r του Pearson και οι τιμές αξιοπιστίας εσωτερικής συνοχής με τον δείκτη α του Cronbach.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1. Περιγραφικοί δείκτες

Οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις, οι ανώτερες και κατώτερες επιδόσεις, καθώς και οι δείκτες *alpha* του Cronbach των μεταβλητών της έρευνας ($N = 282$) παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1

Μέσοι Όροι, Τυπικές Αποκλίσεις, Ανώτερες και Κατώτερες Επιδόσεις και Δείκτες alpha του Cronbach των Μεταβλητών της Έρευνας

Μεταβλητή	<i>M.O.</i>	<i>T.A.</i>	<i>A.E.</i>	<i>K.E.</i>	<i>alpha</i>
<i>Short Dark Triad</i>					
Σκοτεινή Τριάδα	70,04	11,34	115	34	.783
Μακιαβελισμός	26,82	5,24	45	12	.661
Ναρκισσισμός	24,48	5,04	41	12	.739
Ψυχοπάθεια	18,73	5,13	37	9	.672
<i>Dirty Dozen</i>					
Σκοτεινή Τριάδα	26,07	7,94	53	12	.861
Μακιαβελισμός	8,75	3,12	19	4	.770
Ναρκισσισμός	10,50	3,73	20	3	.798
Ψυχοπάθεια	6,82	3,11	19	4	.810
<i>Κλίμακα Ενσυναίσθησης</i>					
Ενσυναίσθηση	203,23	25,54	257	116	.756
<i>EKEMPI</i>					
Εξωστρέφεια	43,36	8,33	60	18	.871
Ευσυνειδησία	42,17	8,03	59	18	.827
Προσήνεια	38,93	7,46	59	14	.766
Συναισθηματική Σταθερότητα	38,88	6,95	53	22	.776
Τιμότητα-Ταπεινότητα	47,29	5,77	60	32	.683
Διανόηση	36,06	8,24	60	15	.888
<i>Ερωτηματολόγιο Ευτυχίας</i>					
Ευτυχία	115,71	19,39	156	62	.872

Σημείωση. A.E. = Ανώτερη Επίδοση. K.E. = Κατώτερη Επίδοση. EKEMPI = Ελληνικός Κατάλογος Επιθέτων Μέτρησης της Προσωπικότητας.

3.2. Διαφορές φύλου

Οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και η τιμή του κριτηρίου t για ανεξάρτητα δείγματα (άνδρες και γυναίκες) παρουσιάζονται στον Πίνακα 2. Όπως γίνεται εμφανές, οι άνδρες ($N = 56$) είχαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερους μέσους όρους από τις γυναίκες ($N = 224$) στη συνολική επίδοση στο SD3 ($t(69,73) = 2,64, p = .010$), καθώς και στον μακιαβελισμό ($t(278) = 3,03, p = .003$) και στην ψυχοπάθεια ($t(70,11) = 3,10, p = .003$), αλλά όχι στον ναρκισσισμό ($t(278) = 0,278, ns$).

Πίνακας 2

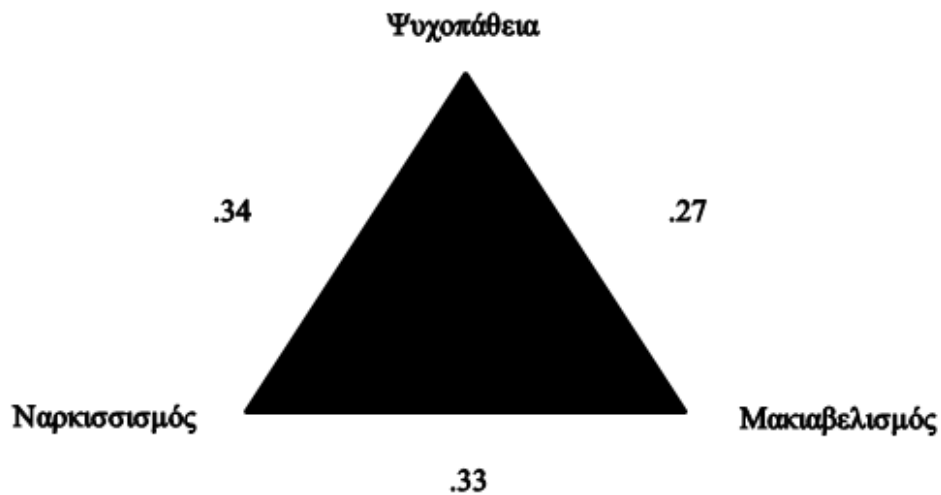
Αποτελέσματα της Επίδρασης του Φύλου ως προς τη Σκοτεινή Τριάδα της Προσωπικότητας

Μεταβλητή	<i>M.O. (T.A.) Ανδρών</i>	<i>M.O. (T.A.) Γυναικών</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Σκοτ. Τρ.	74,23 (14,28)	68,88 (10,23)	69,73	2,64	.010
Μακιαβελισμός	28,70 (6,09)	26,35 (4,93)	278	3,03	.003
Ναρκισσισμός	24,63 (6,04)	24,42 (4,78)	278	0,28	.782
Ψυχοπάθεια	20,91 (6,33)	18,12 (4,59)	70,11	3,10	.003

Σημείωση. Σκοτ. Τρ. = Σκοτεινή Τριάδα. Ο αριθμός των ανδρών ήταν $N = 56$ και των γυναικών ήταν $N = 224$.

3.3. Συσχετίσεις ανάμεσα στη Σκοτεινή Τριάδα

Η Σκοτεινή Τριάδα σχετιζόταν σε ορισμένο βαθμό (βλ. Εικόνα 1). Οι υψηλότερες συσχετίσεις βρέθηκαν μεταξύ ναρκισσισμού και ψυχοπάθειας ($r = .34$), στη συνέχεια μεταξύ μακιαβελισμού και ναρκισσισμού ($r = .33$), ενώ οι χαμηλότερες συσχετίσεις εντοπίστηκαν μεταξύ μακιαβελισμού και ψυχοπάθειας ($r = .27$).

Εικόνα 1. Συσχετίσεις ανάμεσα στον μακιαβελισμό, τον ναρκισσισμό και την ψυχοπάθεια της Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας. Όλες οι συσχετίσεις είναι σημαντικές σε επίπεδο .001, με αμφίπλευρο έλεγχο.

3.4. Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων

Αρχικά, αξιολογήθηκε μέσω της Επιβεβαιωτικής Ανάλυσης Παραγόντων το μοντέλο των τριών παραγόντων (Εικόνα 2), όπως αυτό αναπτύχθηκε από τους κατασκευαστές της κλίμακας (Jones & Paulhus, 2014) Η ανάλυση έδειξε μία σχετικά ικανοποιητική προσαρμογή, εμφανίζοντας τους εξής βασικούς δείκτες καλής προσαρμογής: Comparative Fit Index [CFI] = .727, Root-Mean-Square Error of Approximation [RMSEA] = .061. Standardized Root Mean Square Residual [SRMR] = .0730. Προτιμήθηκε η εκτίμηση των συγκεκριμένων δεικτών, καθώς αποτελούν αντιπροσωπευτικούς δείκτες των τριών βασικών «κατηγοριών» δεικτών καλής προσαρμογής: οι *κατά προσέγγιση* δείκτες (approximate), οι *αύζοντες* δείκτες (incremental) και οι *βασιζόμενοι στη διακύμανση των σφαλμάτων* (residual-based) δείκτες (Matsunaga, 2010).

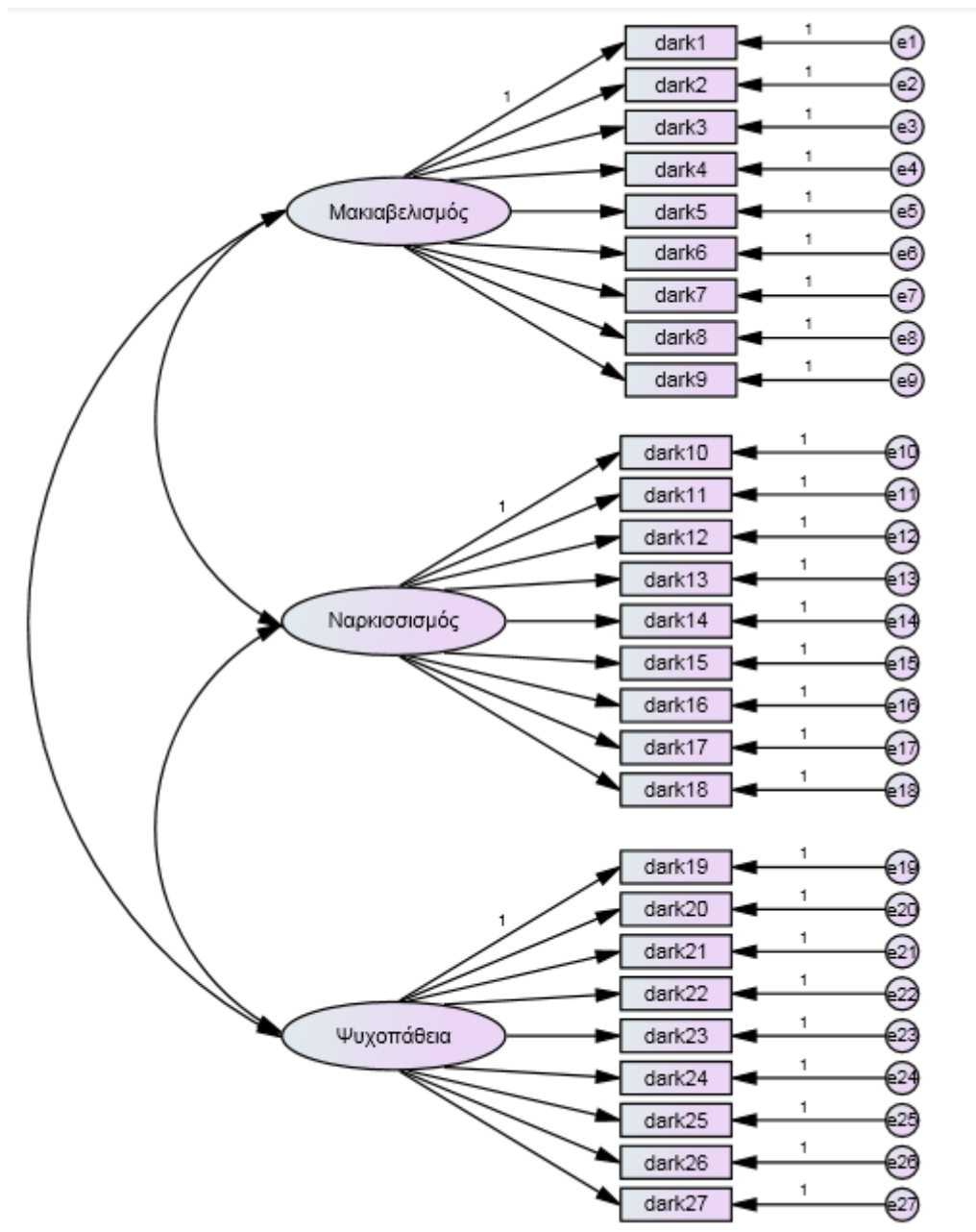
Οι επιθυμητές τιμές που υποδηλώνουν καλή προσαρμογή των δεδομένων στο εκάστοτε μοντέλο είναι: >.90 (ή ιδανικά >.95) για τον CFI, <.08 (ή ιδανικά <.06) για τον RMSEA και <.10 ή ιδανικά .08 για τον SRMR (Hu & Bentler, 1999. Marsh, Hau, & Wen, 2004). Επομένως, η τιμή του δείκτη CFI που βρέθηκε δεν ήταν αποδεκτή. Παράλληλα, οι παραγοντικές φορτίσεις οκτώ συνολικά στοιχείων (στοιχεία 1 και 9 από τον *μακιαβελισμό*, στοιχεία 11, 14, 15 και 18 από τον *ναρκισσισμό*, και στοιχεία

20 και 25 από την *ψυχοπάθεια*) ήταν αρκετά χαμηλές: επτά από τα στοιχεία αυτά είχαν παραγοντική φόρτιση χαμηλότερη από .30, και μόλις ένα στοιχείο υπερέβαινε το ελάχιστο αποδεκτό όριο του .30 (βλ. Πίνακα 3). Οι παραγοντικές φορτίσεις των υπόλοιπων στοιχείων ήταν ικανοποιητικές.

Στη συνέχεια, έγινε αξιολόγηση της προσαρμογής του μοντέλου έπειτα από την εφαρμογή της πρότασης ενός τροποποιητικού δείκτη (*modification index*), σύμφωνα με τον οποίο υπάρχει συνδιακύμανση μεταξύ των σφαλμάτων των στοιχείων 20 («Αποφεύγω επικίνδυνες καταστάσεις») και 26 («Απολαμβάνω να κάνω σεξ με ανθρώπους που γνωρίζω ελάχιστα»), τα οποία γειτνιάζουν αρκετά εννοιολογικά, καθώς και τα δύο αναφέρονται σε ριψοκίνδυνες καταστάσεις που οι περισσότεροι άνθρωποι συνήθως αποφεύγουν, αλλά θεωρητικά τα περισσότερο ψυχοπαθή άτομα προτιμούν. Μετά την εφαρμογή της υπόδειξης του συγκεκριμένου δείκτη τροποποίησης, οι τιμές των βασικών δεικτών βελτιώθηκαν ελάχιστα: CFI = .737, RMSEA = .060, SRMR = .0722. Κατά συνέπεια, δεν έγινε κάποια περαιτέρω κίνηση για την αποδοχή της πρότασης του δείκτη.

Στη συνέχεια αποφασίστηκε η αξιολόγηση των παρακάτω υποθετικών μοντέλων, στην προσπάθεια να διαπιστωθεί ποιο μοντέλο προσφέρει την καλύτερη προσαρμογή στα δεδομένα του ελληνικού δείγματος. Τα εναλλακτικά μοντέλα ήταν: α) το μοντέλο του ενός παράγοντα, όπου όλα τα στοιχεία φορτώνουν σε έναν γενικό παράγοντα (Jonason, Kaufman, Webster, & Geher, 2013), β) το μοντέλο των δύο παραγόντων (όπου οι υποκλίμακες *μακιαβελισμός* και *ψυχοπάθεια* είναι προτιμότερο να αντιμετωπίζονται ως ένας παράγοντας, που περιλαμβάνει τα πιο «σκοτεινά» χαρακτηριστικά και ο *ναρκισσισμός* ως ο άλλος παράγοντας, με λιγότερο δυσάρεστα χαρακτηριστικά (Egan και συν., 2014. McHoskey και συν., 1998. Rauthman & Kolar, 2012) και τέλος γ) το μοντέλο των τριών παραγόντων με τις ίδιες διαστάσεις όπως και στην αρχική εκδοχή, αλλά με την αφαίρεση των οκτώ στοιχείων που η ανάλυση έδειξε ότι δεν είχαν ισχυρά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά (χαμηλές φορτίσεις).

Αναφορικά με το μοντέλο του ενός παράγοντα (Εικόνα 3), η Σκοτεινή Τριάδα είναι προτιμότερο να αντιμετωπίζεται ως μια μοναδική διάσταση των κοινωνικά δυσάρεστων και ασταθών χαρακτηριστικών που αντιπροσωπεύει (Jonason, Kaufman, Webster, & Geher, 2013). Οι δείκτες καλής προσαρμογής για το συγκεκριμένο μοντέλο όμως ήταν πολύ φτωχοί (CFI = .533, RMSEA = .079, και SRMR = .0847). Κατά συνέπεια, το μοντέλο του ενός παράγοντα δεν αντιπροσωπεύει τα δεδομένα του ελληνικού πληθυσμού και για τον λόγο αυτό απορρίπτεται.

Εικόνα 2. Διάγραμμα διαδρομής (path diagram) του αρχικού εκτιμώμενου μοντέλου των τριών παραγόντων στο AMOS.

Πίνακας 3

Παραγοντικές Φορτίσεις των 27 στοιχείων της Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας

<i>Μακιαβελισμός</i>	Π.Φ.	<i>Ναρκισσισμός</i>	Π.Φ.	<i>Ψυχοπάθεια</i>	Π.Φ.
στοιχείο 1	.212	στοιχείο 10	.576	στοιχείο 19	.387
στοιχείο 2	.395	στοιχείο 11	.290	στοιχείο 20	.234
στοιχείο 3	.365	στοιχείο 12	.680	στοιχείο 21	.576
στοιχείο 4	.369	στοιχείο 13	.788	στοιχείο 22	.514
στοιχείο 5	.684	στοιχείο 14	.182	στοιχείο 23	.443
στοιχείο 6	.723	στοιχείο 15	.303	στοιχείο 24	.632
στοιχείο 7	.356	στοιχείο 16	.577	στοιχείο 25	.198
στοιχείο 8	.337	στοιχείο 17	.403	στοιχείο 26	.343
στοιχείο 9	.235	στοιχείο 18	.174	στοιχείο 27	.450

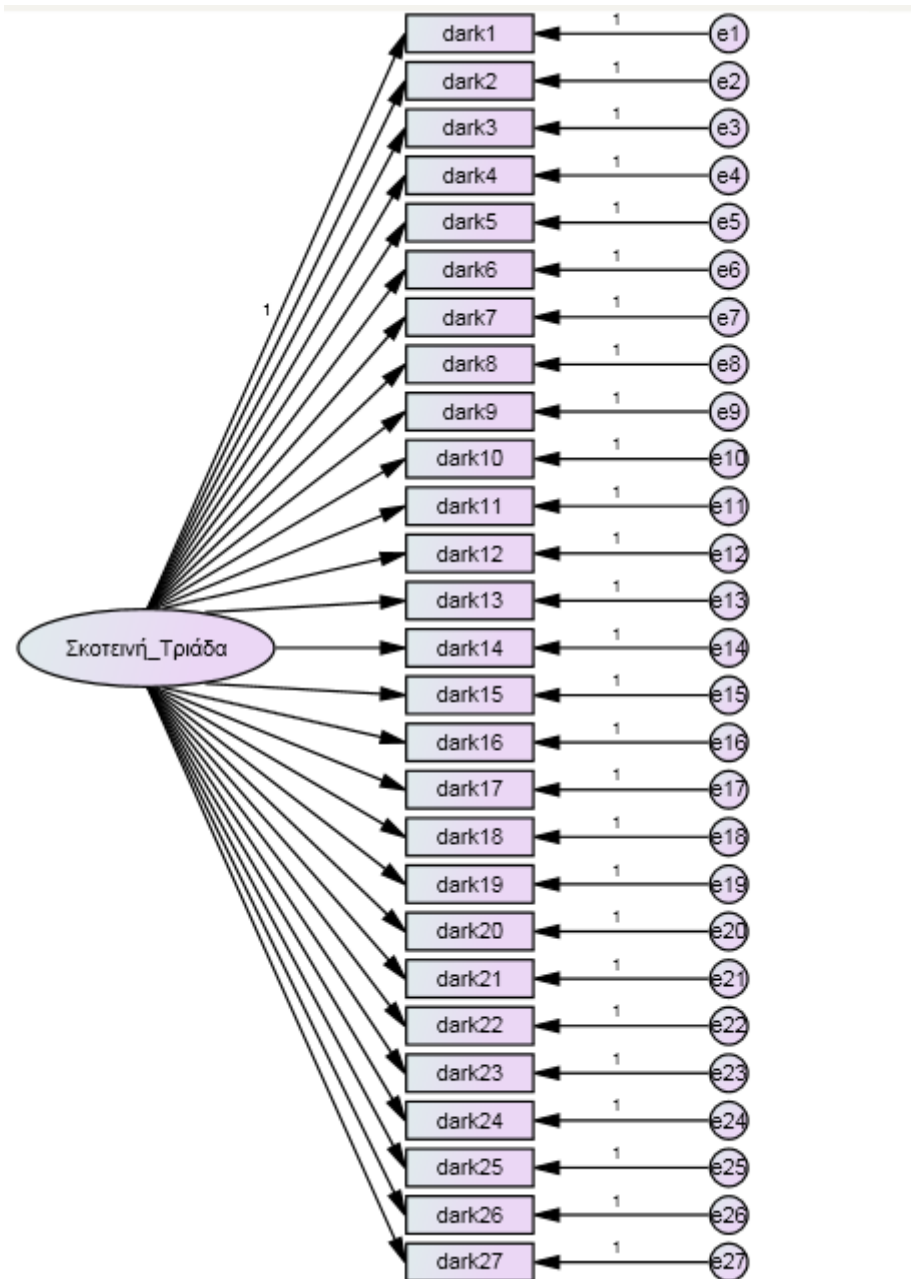
Σημείωση. Π.Φ. = Παραγοντική Φόρτιση. Με έντονη γραφή έχουν υπογραμμιστεί οι ικανοποιητικές παραγοντικές φορτίσεις.

Αναφορικά με το μοντέλο των δύο παραγόντων (Εικόνα 4), τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό είχε μεν καλύτερη προσαρμογή σε σχέση με το μοντέλο του ενός παράγοντα, παρουσίασε όμως χειρότερη προσαρμογή σε σχέση με το αρχικό μοντέλο των τριών παραγόντων ($CFI = .656$, $RMSEA = .068$, $SRMR = .0776$). Ως εκ τούτου ούτε το μοντέλο των δύο παραγόντων αντιπροσωπεύει τα δεδομένα του ελληνικού πληθυσμού και απορρίπτεται.

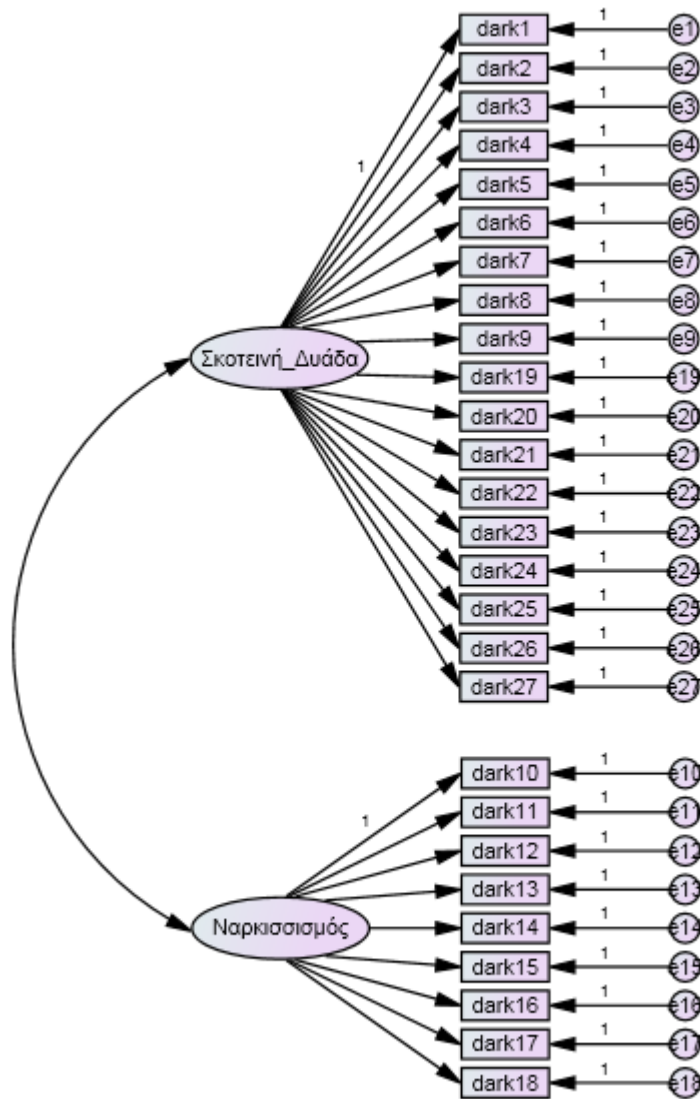
Με δεδομένο ότι τα παραπάνω μοντέλα δεν εμφάνισαν αποδεκτά όρια δεικτών προσαρμογής, έγινε προσπάθεια βελτίωσης του μοντέλου των τριών παραγόντων, έπειτα από την αφαίρεση των οκτώ στοιχείων με τις πιο προβληματικές παραγοντικές φορτίσεις (Εικόνα 5). Από την ανάλυση διαπιστώθηκε ότι οι δείκτες καλής προσαρμογής ήταν εμφανώς βελτιωμένοι: $CFI = .845$, $RMSEA = .059$ και $SRMR = .0617$. Παρόλα αυτά, η τιμή του CFI βρισκόταν ακόμα υπό το όριο του .90.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται οι δείκτες καλής προσαρμογής για όλα τα μοντέλα που εξετάστηκαν, καθώς και οι δείκτες Akaike's Information Criterion [AIC] (Akaike, 1987) και Conditional Akaike's Information Criterion [CAIC], οι τιμές των οποίων ήταν μικρότερες (συνεπώς υποδεικνύοντας καλύτερη προσαρμογή)

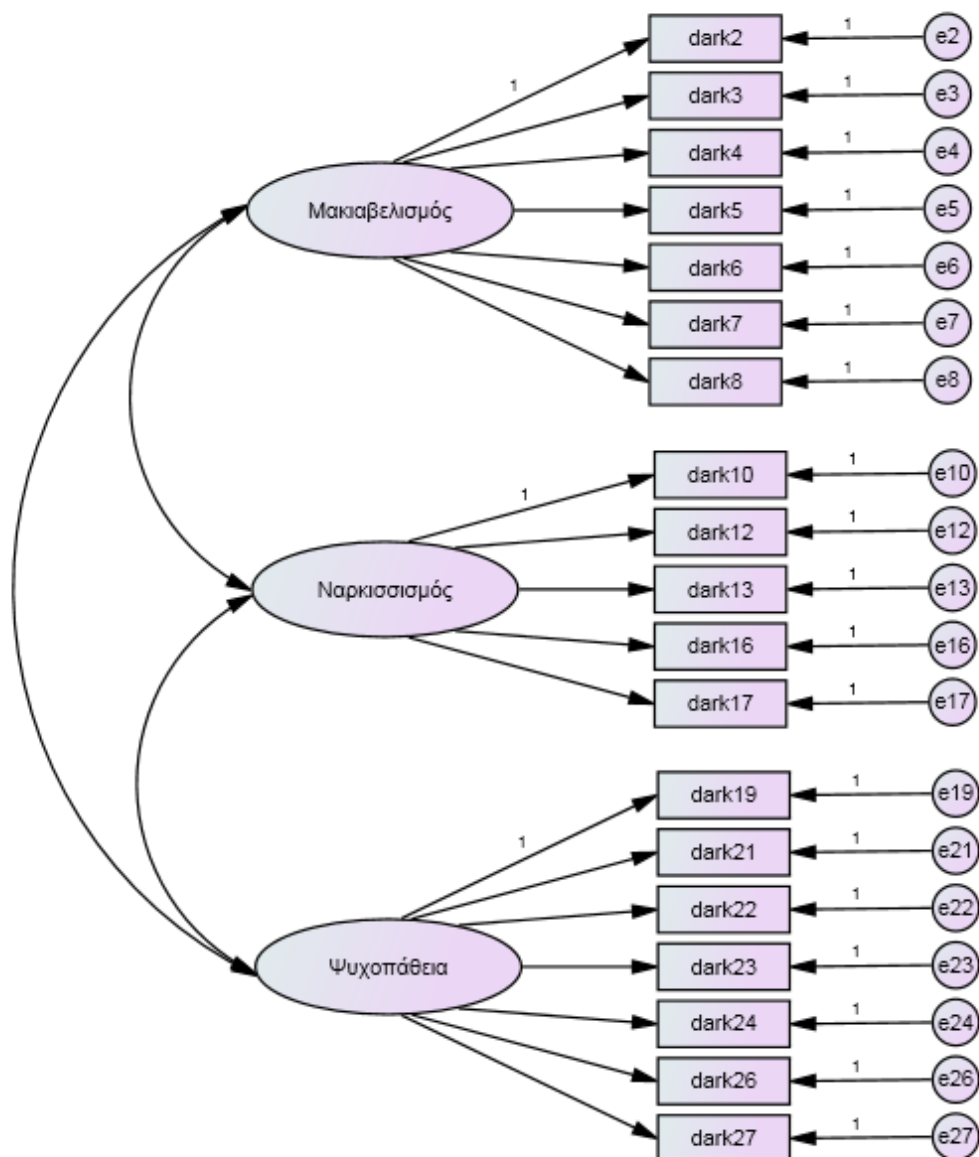
για το μοντέλο των τριών παραγόντων έπειτα από την αφαίρεση των στοιχείων. Επομένως, το μοντέλο αυτό έγινε τελικά αποδεκτό, καθώς προσαρμόζεται καλύτερα στα δεδομένα του ελληνικού πληθυσμού. Για τον λόγο αυτό αξιολογήθηκαν οι αντίστοιχοι δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας της *Κλίμακας Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*.

Εικόνα 3. Διάγραμμα διαδρομής του εκτιμώμενου μοντέλου του ενός παράγοντα στο AMOS.

Εικόνα 4. Διάγραμμα διαδρομής του εκτιμώμενου μοντέλου των δύο παραγόντων στο AMOS.

Εικόνα 5. Διάγραμμα διαδρομής του εκτιμώμενου μοντέλου των τριών παραγόντων έπειτα από την αφαίρεση οκτώ στοιχείων στο AMOS.

Πίνακας 4

Δείκτες Καλής Προσαρμογής των Μοντέλων που Αξιολογήθηκαν

Μοντέλο	CFI	RMSEA	SRMR	AIC	CAIC
1 Παράγοντας	.533	.079	.0847	998.64	1249.31
2 Παράγοντες	.656	.068	.0776	850.90	1106.21
3 Παράγοντες Αρχικό	.727	.061	.0730	765.85	1030.44
3 Παράγοντες με Αφαίρεση Στοιχείων	.845	.059	.0617	377.64	567.96

Σημείωση. CFI = Comparative Fit Index. RMSEA = Root-Mean-Square Error of Approximation. SRMR = Standardized Root Mean Square Residual. AIC = Akaike's Information Criterion. CAIC = Conditional Akaike's Information Criterion.

3.6. Αξιοπιστία

Οι τιμές της αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων και εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη alpha του Cronbach για την *Κλίμακα Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας* και τις υποκλίμακές της, παρουσιάζονται στον Πίνακα 5. Οι τιμές αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων της συνολικής κλίμακας της Σκοτεινής Τριάδας ($r = .74, p < .001$) και της υποκλίμακας *μακιαβελισμός* ($r = .71, p < .001$) έφτασαν τα επιθυμητά όρια, καθώς βρίσκονταν πάνω από .70. Ωστόσο, οι υποκλίμακες *ναρκισσισμός* ($r = .67, p < .001$) και *ψυχοπάθεια* ($r = .60, p < .001$) δεν έφτασαν τα αντίστοιχα ικανοποιητικά επίπεδα αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων. Η συνολική κλίμακα της Σκοτεινής Τριάδας και η υποκλίμακα του *ναρκισσισμού* παρουσίασαν αρκετά ικανοποιητικούς δείκτες α εσωτερικής συνοχής, υπερβαίνοντας τον ελάχιστο αποδεκτό ουδό του .70 ($\alpha = .78$ και $\alpha = .74$, αντίστοιχα). Αυτό δεν συνέβη και με τις υποκλίμακες *μακιαβελισμός* και *ψυχοπάθεια*, οι δείκτες alpha των οποίων βρέθηκαν λίγο κάτω από το όριο του .70 ($\alpha = .66$ και $\alpha = .67$, αντίστοιχα).

Πίνακας 5

Αξιοπιστία Επαναληπτικών Μετρήσεων και Εσωτερικής Συνοχής με τη Χρήση του Δείκτη alpha του Cronbach της Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας και των Υποκλιμάκων της

	Αξιοπιστία	
	<i>Επαναληπτικών Μετρήσεων</i>	<i>alpha</i>
Σκοτεινή Τριάδα Σύνολο	.74***	.78
Μακιαβελισμός	.71***	.66
Ψυχοπάθεια	.60***	.67
Ναρκισσισμός	.67***	.74

Σημείωση: Για την αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων $N = 101$. Για την αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη α του Cronbach $N = 282$.

***
 $p < .001$

3.6. Εγκυρότητα

Η συγχρονική εγκυρότητα της *Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας* (Short Dark Triad [SD3]), όπως υπολογίστηκε μέσα από τη συσχέτιση της ίδιας και των υποκλιμάκων της με το *Συνοπτικό Εργαλείο Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας* (Dirty Dozen [DD]) και τις υποκλίμακές του, παρουσίασε σε γενικές γραμμές προβλεπόμενες, μετρίου προς υψηλού βαθμού συσχετίσεις (βλ. Πίνακα 6, διαγώνιος στην ενότητα *συγχρονική εγκυρότητα*). Η συνολική κλίμακα SD3 σχετιζόταν κατά $r = .70$ με τη συνολική κλίμακα DD, ενώ οι κλίμακες του μακιαβελισμού, της ψυχοπάθειας και του ναρκισσιμού του SD3 παρουσίασαν συσχετίσεις του βαθμού $r = .42$, $r = .50$ και $r = .48$, αντίστοιχα, με τις ανάλογες υποκλίμακες του DD. Φάνηκαν, ωστόσο, και ορισμένες μεγαλύτερες συσχετίσεις -εκτός της διαγωνίου- μεταξύ μη αντίστοιχων υποκλιμάκων των δύο εργαλείων. Ειδικότερα, ο μακιαβελισμός του SD3 είχε μεγαλύτερη συσχέτιση με τον ναρκισσισμό του DD ($r = .45$), σε σύγκριση με τον μακιαβελισμό του DD. Η ψυχοπάθεια του SD3 εμφάνισε μεγαλύτερη συσχέτιση με τον μακιαβελισμό του DD ($r = .56$), σε σύγκριση με την ψυχοπάθεια του DD. Ο ναρκισσισμός του SD3 συσχετιζόταν σε μεγαλύτερο βαθμό με τον μακιαβελισμό του DD ($r = .53$), σε σύγκριση με τον ναρκισσισμό του DD. Παράλληλα, όλες οι υποκλίμακες του SD3 παρουσίασαν μεγαλύτερες συσχετίσεις με τη συνολική κλίμακα του DD, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες υποκλίμακές τους στο DD ($r = .46$, $r = .59$ και $r = .57$ για τον μακιαβελισμό, την ψυχοπάθεια και τον ναρκισσισμό, αντίστοιχα).

Υπολογίστηκε, ακόμα, η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα - βλ. Πίνακα 6) του SD3 και των υποκλιμάκων του μέσω των σχέσεών τους με την *Κλίμακα Ενσυναίσθησης των Mehrabian και Epstein* (1972), το *EKEMPI* (Tsaousis & Georgiades, 2009) και το *Ερωτηματολόγιο Ευτυχίας της Οξφόρδης* (Hills & Argyle, 2002) Η κλίμακα της ενσυναίσθησης παρουσίασε στατιστικώς σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις, τόσο με τη συνολική κλίμακα SD3, όσο και με όλες τις υποκλίμακές της ($r = -.39$, $p < .001$ με τη συνολική κλίμακα SD3, $r = -.31$, $p < .001$ με τον μακιαβελισμό, $r = -.28$, $p = .001$ με την ψυχοπάθεια και $r = -.32$, $p < .001$ με τον ναρκισσισμό).

Από τις διαστάσεις του EKEMΠ η τιμιότητα-ταπεινότητα φάνηκε ακόμα ότι σχετίζεται με αρνητικό, στατιστικώς σημαντικό τρόπο με τη συνολική κλίμακα SD3, καθώς και με όλες τις υποκλίμακές της ($r = -.38, p < .001$ με τη συνολική κλίμακα SD3, $r = -.37, p < .001$ με την *ψυχοπάθεια*, $r = -.27, p = .001$ με τον *ναρκισσισμό* και $r = -.23, p = .007$ με τον *μακιαβελισμό*). Επίσης η προσήνεια σχετιζόταν αρνητικά και σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο με τη συνολική κλίμακα SD3 ($r = -.23, p = .007$), με τον *ναρκισσισμό* ($r = -.22, p = .010$) και με την *ψυχοπάθεια* ($r = -.26, p = .002$). Η διανόηση, επιπλέον, είχε στατιστικά σημαντικές θετικές συσχετίσεις με τη συνολική κλίμακα SD3 ($r = .29, p < .001$), και με τις υποκλίμακες *ναρκισσισμός* ($r = .28, p = .001$) και *μακιαβελισμός* ($r = .25, p = .003$).

Η εξωστρέφεια παρουσίασε σημαντική αρνητική συσχέτιση με την υποκλίμακα *ψυχοπάθεια* ($r = -.34, p < .001$) και με τη συνολική κλίμακα SD3 ($r = -.19, p = .028$). Σημαντική αρνητική συσχέτιση είχε η ευσυνειδησία μόνο με την υποκλίμακα *ψυχοπάθεια* ($r = -.28, p = .001$), το ίδιο και η συναισθηματική σταθερότητα, αλλά σε μικρότερο βαθμό ($r = -.17, p = .040$). Τέλος το ερωτηματολόγιο ευτυχίας σχετιζόταν αρνητικά και σημαντικά κυρίως με την *ψυχοπάθεια* ($r = -.24, p = .004$), και σε αρκετά μικρότερο βαθμό με τη συνολική κλίμακα SD3 ($r = -.17, p = .047$).

Πίνακας 6

Συσχετίσεις του SD3 και των Υποκλιμάκων του με το Dirty Dozen και τις Υποκλίμακές του, τη Συναισθηματική Ενσυναίσθηση, τις Διαστάσεις του EKEMΠ και την Ευτυχία

	Κλίμακα Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας (SD3)			
	Μακιαβελισμός	Ψυχοπάθεια	Ναρκισσισμός	Σύνολο
<i>Συγγχρονική Εγκυρότητα</i>				
<i>Dirty Dozen</i>				
Μακιαβελισμός DD	.42***	.56***	.53***	.66***
Ψυχοπάθεια DD	.21**	.50***	.36***	.47***
Ναρκισσισμός DD	.45***	.36***	.48***	.55***
Σύνολο DD	.46***	.59***	.57***	.70***
<i>Συγκλίνουσα - Αποκλίνουσα Εγκυρότητα</i>				
<i>Κλίμακα Ενσυναίσθησης</i>				
Ενσυναίσθηση	-.31***	-.28***	-.32***	-.39***

ΕΚΕΜΠ

Εξωστρέφεια	-.11	-.34^{***}	.08	-.19*
Ευσυνειδησία	.14	-.28^{***}	.03	-.04
Προσήνεια	-.10	-.25^{***}	-.22^{**}	-.23^{**}
Συναισθηματική Σταθερότητα	.00	.17*	-.12	.04
Τιμιότητα-Ταπεινότητα	-.23^{**}	-.37^{***}	-.27^{**}	-.38^{***}
Διανόηση	.25*	.13	.28^{***}	.29^{***}

Κλίμακα Oxford

Ευτυχία	-.145	-.24^{**}	.05	-.17*
---------	-------	--------------------------	-----	--------------

Σημείωση: DD = Dirty Dozen. Για τη συγχρονική εγκυρότητα και την ενσυναίσθηση $N = 142$. Για τις διαστάσεις του ΕΚΕΜΠ και την ευτυχία $N = 140$. Στην ενότητα της συγχρονικής εγκυρότητας, υπογραμμισμένες με έντονη γραφή είναι οι μετρήσεις του ίδιου χαρακτηριστικού, με διαφορετικό εργαλείο. Στην ενότητα της συγκλίνουσας και αποκλίνουσας εγκυρότητας, υπογραμμισμένες με έντονη γραφή είναι οι στατιστικώς σημαντικά συσχετίσεις σε επίπεδο τουλάχιστον ίσο με .05.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η προσαρμογή της *Κλίμακας Μέτρησης Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας* (Short Dark Triad [SD3]) στον ελληνικό πληθυσμό, καθώς και η αξιολόγηση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της. Σε μια αντίστοιχη μελέτη που έγινε με δείγμα από το ρωσικό πληθυσμό, έγινε *Διερευνητική Ανάλυση Παραγόντων* (Exploratory Factor Analysis [EFA]), με χρήση της *Ανάλυσης Κυρίων Συνιστωσών* (Principal Components Analysis [PCA]) και τη μέθοδο περιστροφής Varimax για παράγοντες που δεν θεωρούνται ανεξάρτητοι, και εντοπίστηκαν οι τρεις παράγοντες που είχαν βρεθεί και στο αρχικό μοντέλο θεώρησης της κλίμακας (Egorova, Sitnikova, & Parshikova, 2015). Ωστόσο, ίσως εξαιτίας του γεγονότος ότι το αρχικό άρθρο που αφορά στο SD3 (Jones & Paulhus, 2014) δημοσιεύτηκε αρκετά πρόσφατα, δεν έχουν επισήμως δημοσιοποιηθεί έρευνες που να ελέγχουν την παραγοντική δομή του σε άλλους πολιτισμούς.

Στην παρούσα μελέτη, σε αντίθεση με τη ρωσική προσαρμογή, πραγματοποιήθηκε *Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων* (Confirmatory Factor Analysis [CFA]), προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο, τόσο η αρχική εκδοχή της κλίμακας, όσο και άλλα εναλλακτικά μοντέλα, όπως αυτά έχουν προταθεί στη βιβλιογραφία, έχουν καλή προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα. Έπειτα από σύγκριση του μοντέλου του ενός παράγοντα, των δύο παραγόντων, και των τριών παραγόντων, η καλύτερη προσαρμογή φάνηκε να εμφανίζεται στο μοντέλο των τριών παραγόντων, αν και ο δείκτης CFI βρισκόταν κάτω από το αποδεκτό όριο της τάξης του .90. Μάλιστα, η καλύτερη δυνατή προσαρμογή επετεύχθη με το μοντέλο των τριών παραγόντων έπειτα από την αφαίρεση οκτώ συνολικά στοιχείων (1, 9, 11, 14, 15, 18, 20 και 25) από την αρχική κλίμακα, τα οποία παρουσίασαν αρκετά χαμηλές και συνεπώς προβληματικές φορτίσεις με τους παράγοντες στους οποίους υποτίθεται ότι ανήκουν. Με την κίνηση αυτή, όλοι οι δείκτες καλής προσαρμογής βελτιώθηκαν, ιδιαίτερα ο δείκτης CFI, ο οποίος, όμως, παρέμεινε υπό το ελάχιστο απαιτούμενο όριο.

Είναι σημαντικό να αναφερθούν ορισμένοι πιθανοί λόγοι για τους οποίους τα στοιχεία που αποφασίστηκε να αφαιρεθούν δεν εμφάνισαν ικανοποιητικό βαθμό παραγοντικών φορτίσεων. Αρχικά, ενδεχομένως διαφορετικά άτομα αντιλαμβάνοντα με διαφορετικό τρόπο το νόημα που εκφράζεται με κάθε στοιχείο και το γεγονός αυτό προκαλεί μη συμβατές απαντήσεις. Ίσως, ακόμα, πρόκειται για ζήτημα αποκλειστικά

της ελληνικής κουλτούρας, η οποία είναι δυνατό να μην περιλαμβάνει στην καθημερινότητά της τις έννοιες που συνάγονται με τα στοιχεία αυτά, που ενδέχεται να ξενίζουν στον τρόπο σκέψης του ελληνικού πληθυσμού, επομένως εγείρονται προβλήματα κατανόησης. Μια πιο λεπτομερής εξέταση των στοιχείων είναι, πιθανώς, πιο διαφωτιστική.

Το στοιχείο 1 («Δεν είναι συνετό να αποκαλύπτεις τα μυστικά σου») προκαλεί, ίσως, αναποφασιστικότητα στα άτομα, καθώς είναι σχετικά γενικόλογο και δεν αναφέρεται υπό ποιες συνθήκες είναι συνετό για κάποιον να αποκαλύπτει τα μυστικά του (διότι συνήθως οι άνθρωποι προτιμούν να συγκρατούν μυστικά σε ορισμένες συνθήκες και να τα αποκαλύπτουν σε άλλες). Το στοιχείο 9 («Οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να χειραγωγηθούν») ενδεχομένως προκαλεί σύγχυση στους ανθρώπους, επειδή ομοιάζει με δήλωση που απαιτεί γνώση και όχι προσωπική αξιολόγηση. Παράλληλα το στοιχείο αυτό, με δεδομένο ότι αναφέρεται σε *χειραγώγηση*, πιθανότατα σχετίζεται περισσότερο με τον κοινό πυρήνα της Σκοτεινής Τριάδας, και όχι απαραίτητα περισσότερο με το μακιαβελισμό που στη συγκεκριμένη κλίμακα ανήκει.

Με το στοιχείο 11 («Μισώ να είμαι το επίκεντρο της προσοχής») εκφράζεται μια ισχυρά αρνητική συναισθηματική (μίσος) αναφορικά με μια προσωπική κατάσταση (το να είναι κανείς στο επίκεντρο προσοχής). Τόσο η αρνητική φύση του στοιχείου, όσο και ο απόλυτος τρόπος διατύπωσής του (εναλλακτικά θα μπορούσε να είναι «δεν νιώθω καθόλου άνετα»), σε μια προσωπική κατάσταση προς την οποία δεν διάκειται κάποιος με έντονη συναισθηματική αντίδραση, ενδεχομένως προκάλεσαν σύγχυση στους συμμετέχοντες. Η ασάφεια που ενυπάρχει στη διατύπωση του στοιχείου 14 («Μου αρέσει να γνωρίζω σημαντικούς ανθρώπους») είναι σχετικά εμφανής: σημαντικοί άνθρωποι μπορούν να είναι τόσο καταξιωμένα κοινωνικά άτομα που πιθανότατα εννοούνται με το στοιχείο αυτό (καθώς μετρά τον ναρκισσισμό), όσο και οι άσημοι και αφανείς, αλλά σημαντικοί για τη ζωή κάποιου, άνθρωποι (π.χ. οικογένεια).

Η σημασία του στοιχείου 15 («Αισθάνομαι αμήχανα όταν κάποιος μου κάνει κομπλιμέντα») είναι αρκετά ευκρινής. Μια πολύ επισφαλής και υποθετική ερμηνεία της χαμηλής του φόρτισης είναι ότι, όταν κάποιος δεν αισθάνεται αμηχανία όταν ένα άτομο του κάνει κομπλιμέντα, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι έχει τάση προς τον ναρκισσισμό (που μετράται με το στοιχείο αυτό) γιατί συμφωνεί με τα λεγόμενά του, αλλά γιατί αντικειμενικά δεν του προκαλείται το συγκεκριμένο συναίσθημα. Το

στοιχείο 18 («Επιμένω στο να μου δείχνουν οι άλλοι το σεβασμό που μου αξίζει») προκαλεί, ίσως, σύγχυση εξαιτίας κυρίως, του ρήματος «επιμένω». Πιθανότατα όλοι οι άνθρωποι επιθυμούν να τους σέβονται οι άλλοι, ωστόσο με το στοιχείο αυτό δεν καθίσταται ξεκάθαρο εάν εννοείται η έντονη προσωπική επιθυμία μονάχα, ή η χρήση εξαναγκασμού για την καθιέρωση του σεβασμού, ή αν ακόμα ο *σεβασμός που αξίζει* κάποιος εννοείται με την αποκλειστικά ναρκισσιστική θεώρηση (με το στοιχείο αυτό, εξάλλου, μετράται ο ναρκισσισμός) ότι κάποιος είναι ανώτερος ιεραρχικά και αξιολογικά από τους άλλους.

Το στοιχείο 20 («Αποφεύγω επικίνδυνες καταστάσεις») είναι αόριστο, καθώς δεν προσδιορίζεται η *επικίνδυνη κατάσταση*, η σημασία της οποίας είναι υποκειμενική και γίνεται διαφορετικά αντιληπτή από καθένα άτομο. Επιπλέον το στοιχείο αυτό, ίσως να μην αφορά μονάχα στα περισσότερα ψυχοπαθή άτομα (ως αντεστραμμένο στοιχείο), αλλά και στα περισσότερα μακιαβελικά (ως μη αντεστραμμένο), τα οποία ακολουθούν προσεκτικό και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για την επίτευξη των στόχων τους και δεν θα τον έθεταν σε κίνδυνο με μια παρορμητική κίνηση, όπως η εμπλοκή σε *επικίνδυνες καταστάσεις*. Τέλος, το στοιχείο 25 («Ποτέ δεν είχα μπλεξίματα με το νόμο»), αν και αρκετά σαφές, ενδέχεται να δημιουργεί σύγχυση αναφορικά με το μέγεθος των παραβάσεων που μπορεί να θεωρηθούν ως «μπλέξιμο» με τον νόμο.

Όσον αφορά σε ορισμένα από τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της *Κλίμακας Μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας της Προσωπικότητας*, έγινε αξιολόγηση των τιμών αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων και εσωτερικής συνοχής με τη χρήση του δείκτη α του Cronbach. Βρέθηκε ότι οι τιμές του δείκτη r του Pearson, δηλαδή της συσχέτισης μεταξύ πρώτης και δεύτερης χορήγησης, ήταν αποδεκτές για την υποκλίμακα *μακιαβελισμός* και τη συνολική κλίμακα SD3. Αυτό σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες κλίμακες μετρούν με αξιοπιστία τον μακιαβελισμό και τη Σκοτεινή Τριάδα, αντίστοιχα, παρουσιάζοντας σταθερότητα στον χρόνο. Από την άλλη, οι δείκτες επαναληπτικών μετρήσεων για τις υποκλίμακες *ναρκισσισμός* και *ψυχοπάθεια* ήταν σχετικά χαμηλοί, (.67 και .60, αντίστοιχα), επομένως αμφισβητείται η σταθερότητα που έχουν στον χρόνο τα χαρακτηριστικά αυτά.

Οι δείκτες α εσωτερικής συνοχής, ακόμα, ήταν ικανοποιητικοί για την υποκλίμακα *ναρκισσισμός* και τη συνολική κλίμακα SD3, καθώς υπερέβαιναν το επιθυμητό όριο του .70. Αυτό δεν συνέβη με τις υποκλίμακες *μακιαβελισμός* και *ψυχοπάθεια*, των οποίων οι δείκτες α είχαν τιμές .66 και .67, αντίστοιχα. Έτσι η ομοιογένεια της συνολικής κλίμακας και του *ναρκισσισμού* είναι δεδομένη, ενώ η

αντίστοιχη ομοιογένεια του *μακιαβελισμού* και της *ψυχοπάθειας* αμφισβητείται σε ορισμένο βαθμό. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα των Jones και Paulhus (2014), όπου μόνο ο ναρκισσισμός σε μια μελέτη βρισκόταν λίγο χαμηλότερα από τον ουδό του .70.

Αναφορικά με τη συγχρονική εγκυρότητα, οι τιμές συσχέτισης των αντίστοιχων υποκλιμάκων και της συνολικής κλίμακας μεταξύ SD3 και DD βρέθηκαν μέτριες προς υψηλές, υποδεικνύοντας ότι οι δύο κλίμακες μετρούν παρόμοιες έννοιες. Κάπως προβληματικό ήταν το αποτέλεσμα των μεγαλύτερων συσχετίσεων μεταξύ μη αντίστοιχων υποκλιμάκων (μεγαλύτερη συσχέτιση της υποκλίμακας *μακιαβελισμός* του SD3 με την υποκλίμακα *ναρκισσισμός* του DD, σε σύγκριση με την υποκλίμακα *μακιαβελισμός* του DD, μεγαλύτερη συσχέτιση της υποκλίμακας *ψυχοπάθεια* του SD3 με την υποκλίμακα *μακιαβελισμός* του DD, σε σύγκριση με την υποκλίμακα *ψυχοπάθεια* του DD και μεγαλύτερη συσχέτιση της υποκλίμακας *ναρκισσισμός* του SD3 με την υποκλίμακα *μακιαβελισμός* του DD, σε σύγκριση με την υποκλίμακα *ναρκισσισμός* του DD). Επίσης μεγαλύτερες συσχετίσεις παρουσίαζαν όλες οι υποκλίμακες του SD3 με τη συνολική κλίμακα DD, παρά με τις αντίστοιχες υποκλιμακές τους στο DD.

Όλες αυτές οι σχετικά αναντίστοιχες συσχετίσεις ερμηνεύονται εν μέρει από το γεγονός ότι οι παράγοντες που απαρτίζουν τη Σκοτεινή Τριάδα δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, ενώ μοιράζονται έναν κοινό πυρήνα, ο οποίος μπορεί να αναδύεται περισσότερο σε κάποιο στοιχείο, από ό,τι κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό υποκλίμακας. Επιπλέον, κάποιες υποκλίμακες του DD ήδη κατά την ανάπτυξή του, εμφάνιζαν υψηλότερες συσχετίσεις με μη αντίστοιχα, σε σχέση με αντίστοιχα κλασικά εργαλεία μέτρησης της Σκοτεινής Τριάδας (Jonason & Webster, 2010). Έχει, ακόμα, προταθεί ότι είναι πιο εύλογο για το DD οι υποκλίμακες *μακιαβελισμός* και *ψυχοπάθεια* να θεωρούνται ως ένας παράγοντας και ο ναρκισσισμός ως ένας άλλος. Φαίνεται, επιπλέον, ότι έχει μεγαλύτερο νόημα για το DD ένα μοντέλο, το οποίο εκτός από τις υποκλίμακες, περιλαμβάνει και την Σκοτεινή Τριάδα ως έναν συγκεντρωτικό παράγοντα -όχι, όμως, ιεραρχικό, δηλαδή δεύτερης τάξης (second order)- με την οποία μετράται ο κοινός πυρήνας. (Jonason, Kaufman, Webster, & Geher, 2013. Jonason & Luévano, 2013. Kajonius, Persson, Rosenberg, & Garcia, 2016).

Η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα) υπολογίστηκε συσχετίζοντας το SD3 και τις υποκλιμακές του με την

Κλίμακα Ενσυναίσθησης (Mehrabian & Epstein, 1972), τον *Ελληνικό Κατάλογο Επιθέτων Μέτρησης της Προσωπικότητας* [EKEMΠ] (Tsaousis & Georgiades, 2009), και το *Ερωτηματολόγιο Ευτυχίας της Οξφόρδης* (Hills & Argyle, 2002). Αναμένονταν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις μεταξύ του SD3 και της *Κλίμακας Ενσυναίσθησης*, οι οποίες πράγματι βρέθηκαν. Σε συμφωνία με τα εμπειρικά δεδομένα, τα άτομα με υψηλότερες επιδόσεις στα σκοτεινά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης και αδυνατούν να επιδείξουν συμβατές συναισθηματικές αντιδράσεις ως απάντηση στα συναισθήματα των άλλων (Jonason & Krause, 2013. Wai & Tiliopoulos, 2012).

Παράλληλα, η συνολική κλίμακα SD3, και οι τρεις υποκλίμακές της (κυρίως η ψυχοπάθεια) είχαν σημαντικές και αρνητικές συσχετίσεις με τη διάσταση *τιμιότητα-ταπεινότητα* του EKEMΠ, αποτέλεσμα που προβλεπόταν από τη θεωρητική τεκμηρίωση των σκοτεινών χαρακτηριστικών και του πυρήνα τους (εξαπάτηση και απαξίωση των άλλων, προς όφελος του εαυτού - Furnham και συν., 2013) και από τα εμπειρικά δεδομένα (Lee και συν., 2013). Η προσήνεια, επιπλέον, σχετιζόταν σημαντικά και αρνητικά με τη συνολική κλίμακα SD3 και με τις υποκλίμακες *ψυχοπάθεια* και *ναρκισσισμός*. Το αποτέλεσμα αυτό βρίσκεται σε συμφωνία με την θεωρητική περιγραφή των σκοτεινών προσωπικοτήτων ως κοινωνικά δυσάρεστων και με προηγούμενες έρευνες (Paulhus & Williams, 2002. Jonason & McCain, 2012). Η απουσία εύρεσης σημαντικής αρνητικής σχέσης, όμως, με τον μακιαβελισμό χρήζει εξήγησης.

Η ευσυνειδησία βρέθηκε να σχετίζεται σημαντικά και αρνητικά μόνο με την ψυχοπάθεια, αποτέλεσμα που σε γενικές γραμμές ήταν αναμενόμενο (Lee και συν., 2013), καθώς τα άτομα με περισσότερο ψυχοπαθή γνωρίσματα, υπολογίζουν λιγότερο τους άλλους και είναι παρορμητικοί (Jones & Paulhus, 2014). Τα ευρήματα από τη σχέση της Σκοτεινής Τριάδας με τη συναισθηματική σταθερότητα έδειξαν μια μικρή θετική σημαντική συσχέτιση με την ψυχοπάθεια. Η θετική σχέση της ψυχοπάθειας με τη συναισθηματική σταθερότητα έρχεται σε αντίθεση με τα υπάρχοντα ερευνητικά δεδομένα -τα οποία δείχνουν αρνητική συσχέτιση- (Lee και συν., 2013) και δεν είναι δυνατό να αιτιολογηθεί.

Επιπλέον, αντικρούονται με τα προηγούμενα ευρήματα (Lee και συν., 2013) οι σημαντικά θετικές συσχετίσεις που βρέθηκαν στην παρούσα έρευνα μεταξύ της διανόησης και της συνολικής κλίμακας SD3, του μακιαβελισμού και του ναρκισσισμού. Αν και υπάρχουν ενδείξεις ότι ο ναρκισσισμός σχετίζεται με τη θέση

αφηρημένων στόχων και την ενσωμάτωσή τους στην έννοια του εαυτού (Jones & Paulhus, 2011a), καθώς και με την κατανόηση των εσωτερικών γνωστικών διεργασιών των άλλων (Stellwagen & Kerig, 2013), που θα μπορούσαν να θεωρηθούν μέρη της φαντασίας και άρα της διανόησης, δεν υπάρχουν ανάλογα ευρήματα για τον μακιαβελισμό. Τέλος, η διάσταση *εξωστρέφεια* του EKEMPI, αναμενόταν να σχετίζεται θετικά με τον ναρκισσισμό (Lee & Ashton, 2005. Lee και συν., 2013), αποτέλεσμα που δεν εμφανίστηκε. Παρουσιάστηκε, ωστόσο, σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ εξωστρέφειας και ψυχοπάθειας, αποτέλεσμα που έχει βρεθεί και σε προηγούμενα δεδομένα (Leekai και συν., 2013).

Αναφορικά με τη σχέση της ευτυχίας με τη Σκοτεινή Τριάδα, βρέθηκε ότι η πρώτη συσχετιζόταν σημαντικά και αρνητικά κυρίως με την υποκλίμακα *ψυχοπάθεια* και σε αρκετά μικρότερο βαθμό με τη συνολική κλίμακα. Το συγκεκριμένο εύρημα υποστηρίζεται από την έρευνα των Egan και συν. (2014), οι οποίοι ανέφεραν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις μεταξύ ευτυχίας και ψυχοπάθειας, αλλά και μεταξύ ευτυχίας και μακιαβελισμού. Η αρνητική σχέση της ευτυχίας με το μακιαβελισμό στην παρούσα έρευνα δεν έφτασε τα όρια της στατιστικής σημαντικότητας, ενώ η σχέση της ευτυχίας με τον ναρκισσισμό ήταν σχεδόν μηδενική. Τα τελευταία αυτά αποτελέσματα συμφωνούν περισσότερο με την έρευνα των Aghababaei και συν. (2014), οι οποίοι δεν βρήκαν κάποια σημαντική συσχέτιση μεταξύ των χαρακτηριστικών της Σκοτεινής Τριάδας και της ευτυχίας. Έτσι, η σχέση μεταξύ ευτυχίας και Σκοτεινής Τριάδας δεν φαίνεται να είναι σταθερή, καθώς τα διάφορα ευρήματα αλλάζουν ανάλογα με την έρευνα που διενεργείται. Δεν έχει καταστεί, λοιπόν, σαφές αν το να έχει κανείς μεγαλύτερη επίδοση στην Σκοτεινή Τριάδα τον κάνει περισσότερο ή λιγότερο ευτυχής, ή εάν αυτό δεν έχει καμία απολύτως σχέση και εξαρτάται από άλλους παράγοντες.

Εκτός από τον υπολογισμό συσχετίσεων με άλλα εργαλεία, η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής μιας κλίμακας είναι δυνατό να καθιερωθεί μέσα από αναμενόμενες εσωτερικές σχέσεις της και παρατηρήσεις εμφάνισης διαφορών σε πληθυσμούς. Για το λόγο αυτό έγινε υπολογισμός των συσχετίσεων μεταξύ των υποκλιμάκων του SD3 (αναμενόταν μέτριες συσχετίσεις). Οι μεγαλύτερες συσχετίσεις παρουσιάστηκαν μεταξύ ψυχοπάθειας και ναρκισσισμού, έπειτα μεταξύ ναρκισσισμού και μακιαβελισμού και τέλος μεταξύ ψυχοπάθειας και μακιαβελισμού. Υπενθυμίζεται ότι στην αρχική μελέτη δημιουργίας του SD3 (Jones & Paulhus, 2014), η σειρά από τη μεγαλύτερη προς τη μικρότερη συσχέτιση ήταν διαφορετική:

μεγαλύτερες συσχετίσεις εμφανίζονταν ανάμεσα στον μακιαβελισμό και την ψυχοπάθεια, στη συνέχεια ανάμεσα στην ψυχοπάθεια και τον ναρκισσισμό και τέλος ανάμεσα στον ναρκισσισμό και τον μακιαβελισμό. Ως εκ τούτου, ο βαθμός συσχέτισης στην παρούσα έρευνα μεταξύ μακιαβελισμού και ναρκισσισμού ήταν μεγαλύτερος σε σύγκριση με την αρχική έρευνα των Jones και Paulhus (2014. $r = .33$ έναντι $r = .18$ έως $r = .29$, αντίστοιχα), αλλά μικρότερος μεταξύ μακιαβελισμού και ψυχοπάθειας ($r = .27$ έναντι $r = .40$ έως $r = .50$, αντίστοιχα). Παρόλα αυτά οι συσχετίσεις ήταν γενικά μικρού προς μετρίου βαθμού και στη μελέτη των Jones και Paulhus και στην παρούσα έρευνα, καθώς τα τρία χαρακτηριστικά της Σκοτεινής Τριάδας, αν και είναι σε ορισμένο βαθμό ανεξάρτητα, δε παύουν να μοιράζονται έναν κοινό πυρήνα που τα συνδέει.

Επίσης, υπολογίστηκαν οι διαφορές στους μέσους όρους μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες εντοπίζονται συστηματικά για τη Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας (Jonason & Webster, 2010. Jones & Paulhus, 2014. Paulhus & Williams, 2002). Στην παρούσα έρευνα οι άνδρες είχαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερους μέσους όρους από τις γυναίκες στη συνολική επίδοση στο SD3, στον μακιαβελισμό και στην ψυχοπάθεια, αλλά όχι στον ναρκισσισμό. Το αποτέλεσμα αυτό, ίσως, εξηγείται από το γεγονός ότι η διαπροσωπική εκμετάλλευση ωφελεί περισσότερο τους άνδρες, σε σχέση με τις γυναίκες, οι οποίες εξαρτώνται σε μεγαλύτερο βαθμό από τα κοινωνικά δίκτυα στα οποία ανήκουν (Jones, Webster, & Lindsey, 2008, όπως αναφέρεται στους Jonason & Webster, 2010) και δεν επιθυμούν να αποχωρήσουν από αυτά.

4.1. Περιορισμοί - Μελλοντικές έρευνες

Όπως συνήθως συμβαίνει με τη διεξαγωγή οποιασδήποτε μελέτης, η παρούσα έρευνα δεν ήταν ελλιπής περιορισμών. Αναλυτικότερα, το δείγμα απαρτιζόταν σε συντριπτικό ποσοστό από γυναίκες (80%), δημιουργώντας, ίσως, ψευδείς συσχετίσεις που δεν ανταποκρίνονται στον ελληνικό πληθυσμό. Η προσέλευση, ακόμα, των συμμετεχόντων θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι ήταν ευκαιριακή και περιορισμένη, με αποτέλεσμα την απουσία αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος, με συνεπακόλουθη αδυναμία γενίκευσης των παρόντων ευρημάτων. Παράλληλα, η καλύτερη δυνατή προσαρμογή επετεύχθη έπειτα από την αφαίρεση πολλαπλών στοιχείων (οκτώ σε αριθμό), κίνηση που προδίδει σημαντικές προσπάθειες προσαρμογής του αρχικού μοντέλου στα ελληνικά δεδομένα. Ίσως μια καλύτερη

λύση θα ήταν η πραγματοποίηση *Διερευνητικής Ανάλυσης Παραγόντων* (Exploratory Factor Analysis [EFA]), προκειμένου να εντοπιστούν, ενδεχομένως, οι κυρίαρχοι παράγοντες που προκύπτουν από την κλίμακα για τον ελληνικό πληθυσμό ή η κατασκευή μιας κλίμακας για τη Σκοτεινή Τριάδα εξαρχής με βάση τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού πολιτισμού, σε συμφωνία με την ημική (emic) προσέγγιση. Εξάλλου, αν και οι δείκτες RMSEA και SRMR ήταν πολύ ικανοποιητικοί, υποδεικνύοντας καλή προσαρμογή του μοντέλου των τριών παραγόντων στα δεδομένα, ωστόσο ο δείκτης CFI δεν κατάφερε να φτάσει τα επιθυμητά επίπεδα για μια χωρίς αμφιβολία δήλωση ότι υπάρχει καλή προσαρμογή. Όσον αφορά στις ψυχομετρικές ιδιότητες της ελληνικής εκδοχής του SD3, αν και ήταν σε γενικές γραμμές αποδεκτές, οι τιμές που τις χαρακτήριζαν δεν έφταναν πάντα τα αποδεκτά όρια (βλ. ενότητα με αξιοπιστία και εγκυρότητα) ή δεν ήταν σε όλες τις περιπτώσεις σύμφωνες με τα υπάρχοντα θεωρητικά και εμπειρικά δεδομένα.

Για τους παραπάνω λόγους, ερευνητές θα μπορούσαν στο μέλλον να επαναλάβουν την έρευνα σε ελληνικό δείγμα, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Επίσης, η χρήση της EFA, θα μπορούσε να δώσει πιο τεκμηριωμένα εμπειρικά δεδομένα για την αξιολόγηση ενός εναλλακτικού μοντέλου, όπως αυτό θα προκύψει από την εφαρμογή του συγκεκριμένου ισχυρού στατιστικού κριτηρίου. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό η κλίμακα SD3 να προσαρμοστεί και σε άλλους πολιτισμούς, με σκοπό την άμεση και έμμεση σύγκρισή τους στα σκοτεινά χαρακτηριστικά και τη διερεύνηση του εάν και σε ποιο βαθμό υπάρχουν σε όλους τους λαούς ή αναδύονται σε ορισμένες, μονάχα, κουλτούρες.

4.2. Σύνοψη - Συμπεράσματα

Η Σκοτεινή Τριάδα της προσωπικότητας αποτελεί ένα σύνολο τριών χαρακτηριστικών (μακιαβελισμός, ναρκισσισμός και ψυχοπάθεια), τα οποία, χωρίς να είναι παθολογικά, εκ πρώτης όψεως δείχνουν δυσπροσαρμοστικά για το άτομο που έχει μεγαλύτερη επίδοση σε αυτά και για τις κοινωνικές του συναναστροφές. Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν είναι απόλυτα ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, γιατί και τα τρία έχουν έναν κοινό πυρήνα, ωστόσο είναι δυνατό να προβλέπουν και να σχετίζονται με διαφορετικό τρόπο με διαφορετικές μεταβλητές. Αναμφισβήτητα μπορούν να αποτελέσουν μια εναλλακτική επιλογή έναντι των κλασικών μοντέλων προσωπικότητας για τη μελέτη ατομικών διαφορών σε πληθώρα τομέων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η προσαρμογή του εργαλείου Short Dark Triad [SD3], μιας κλίμακας με την οποία αξιολογούνται τα «σκοτεινά» χαρακτηριστικά της προσωπικότητας στον ελληνικό πληθυσμό. Η Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων έδειξε ότι το μοντέλο των τριών παραγόντων, έπειτα από αφαίρεση οκτώ στοιχείων (με χαμηλές παραγοντικές φορτίσεις) δείχνει σχετικά ικανοποιητικό βαθμό προσαρμογής στα ελληνικά δεδομένα. Οι ψυχομετρικές ιδιότητες (αξιοπιστία και εγκυρότητα) που εξετάστηκαν ήταν σε γενικές γραμμές αναμενόμενες και αποδεκτές, με ορισμένες εξαιρέσεις. Μελλοντικές έρευνες δύνανται με τη χρήση EFA να αξιολογήσουν το μοντέλο Σκοτεινής Τριάδας που προτάθηκε με την παρούσα εργασία για τον ελληνικό πληθυσμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adams, H. M., Luevano, V. X., & Jonason, P. K. (2014). Risky business: Willingness to be caught in an extra-pair relationship, relationship experience, and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, *66*, 204-207. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.008
- Aghababaei, N., Mohammadtabar, S., & Saffarinia, M. (2014). Dirty Dozen vs. the H factor: Comparison of the Dark Triad and Honesty–Humility in prosociality, religiosity, and happiness. *Personality and Individual Differences*, *67*, 6-10. doi: 10.1016/j.paid.2014.03.026
- Aitken, S. J., Lyons, M., & Jonason, P. K. (2013). Dads or cads? Women’s strategic decisions in the mating game. *Personality and Individual Differences*, *55*(2), 118-122. doi: 10.1016/j.paid.2013.02.017
- Akaike, H. (1987). Factor analysis and AIC. *Psychometrika*, *52*(3), 317-332. doi: 10.1007/BF02294359
- Ali, F., Amorim, I. S., & Chamorro-Premuzic, T. (2009). Empathy deficits and trait emotional intelligence in psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, *47*(7), 758-762. doi: 10.1016/j.paid.2009.06.016
- Ali, F., & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, *48*(2), 228-233. doi: 10.1016/j.paid.2009.10.016
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, *40*(4), 440-450. doi: 10.1016/j.jrp.2005.03.002
- Arvan, M. (2011). Bad news for conservatives? Moral judgments and the Dark Triad personality traits: A correlational study. *Neuroethics*, *6*(2), 307-318. doi: 10.1007/s12152-011-9140-6
- Arvan, M. (2013). A lot more bad news for conservatives, and a little bit of bad news for liberals? Moral judgments and the dark triad personality traits: A follow-up study. *Neuroethics*, *6*(1), 51-64.

- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO–60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment, 91*(4), 340-345. doi: 10.1080/00223890902935878
- Ashton, M. C., Lee, K., Pozzebon, J. A., Visser, B. A., & Worth, N. C. (2010). Status-driven risk taking and the major dimensions of personality. *Journal of Research in Personality, 44*(6), 734-737. doi: 10.1016/j.jrp.2010.09.003
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and Individual Differences, 43*(1), 179-189. doi: 10.1016/j.paid.2006.11.019
- Austin, E. J., & O'Donnell, M. M. (2013). Development and preliminary validation of a scale to assess managing the emotions of others. *Personality and Individual Differences, 55*(7), 834-839. doi: 10.1016/j.paid.2013.07.005
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., Smith, M., & Tohver, G. (2014). Associations of the managing the emotions of others (MEOS) scale with personality, the Dark Triad and trait EI. *Personality and Individual Differences, 65*, 8-13. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.060
- Back, M. D., Küfner, A. C., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: Disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology, 105*(6), 1013-1037. doi: 10.1037/a0034431
- Bagby, R. M., Parker, J. D., & Taylor, G. J. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale-I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research, 38*(1), 23-32. doi: 10.1016/0022-3999(94)90005-1
- Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E., & Vernon, P. A. (2012). Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: A study with adults. *Personality and Individual Differences, 52*(5), 571-575. doi: 10.1016/j.paid.2011.11.020
- Baughman, H. M., Jonason, P. K., Veselka, L., & Vernon, P. A. (2014). Four shades of sexual fantasies linked to the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 67*, 47-51. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.034
- Baumeister, R. F., Bushman, B. J., & Campbell, W. K. (2000). Self-Esteem, Narcissism, and aggression: Does violence result from low self-esteem or

- from threatened egotism? *Current Directions in Psychological Science*, 9(1), 26-29. doi: 10.1111/1467-8721.00053
- Black, P. J., Woodworth, M., & Porter, S. (2014). The big bad wolf? The relation between the Dark Triad and the interpersonal assessment of vulnerability. *Personality and Individual Differences*, 67, 52-56. doi: 10.1016/j.paid.2013.10.026
- Blackburn, R. (2009). Subtypes of psychopath. In M. McMurran & R. C. Howard (Eds), *Personality, personality disorder and violence: An evidence based approach*. West Sussex: John Wiley & Sons
- Boddy, C. R. (2010). Corporate psychopaths and organizational type. *Journal of Public Affairs*, 10(4), 300-312. doi: 10.1002/pa.365
- Book, A., Visser, B. A., Blais, J., Hosker-Field, A., Methot-Jones, T., Gauthier, N. Y., ... & D'Agata, M. T. (2016). Unpacking more "evil": What is at the core of the dark tetrad? *Personality and Individual Differences*, 90, 269-272. doi: 10.1016/j.paid.2015.11.009
- Book, A., Visser, B. A., & Volk, A. A. (2015). Unpacking "evil": Claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29-38. doi: 10.1016/j.paid.2014.09.016
- Brewer, G., Abell, L., & Lyons, M. (2014). Machiavellianism, competition and self-disclosure in friendship. *Individual Differences Research*, 12(1), 1-7.
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science*, 24(11), 2201-2209. doi: 10.1177/0956797613490749
- Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. In C. Sedikides & S. J. Spencer (Eds), *The self* (pp. 115-138). New York-Hove: Psychology Press.
- Campbell, J., Schermer, J. A., Villani, V. C., Nguyen, B., Vickers, L., & Vernon, P. A. (2009). A behavioral genetic study of the Dark Triad of personality and moral development. *Twin Research and Human Genetics*, 12(2), 132-136. doi: 10.1375/twin.12.2.132
- Carter, G. L., Campbell, A. C., & Muncer, S. (2014). The Dark Triad: Beyond a 'male' mating strategy. *Personality and Individual Differences*, 56, 159-164. doi: 10.1016/j.paid.2013.09.001

- Carter, G. L., Montanaro, Z., Linney, C., & Campbell, A. C. (2015). Women's sexual competition and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 74*, 275-279. doi:10.1016/j.paid.2014.10.022
- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- Ciucci, E., & Baroncelli, A. (2014). The emotional core of bullying: Further evidences of the role of callous-unemotional traits and empathy. *Personality and Individual Differences, 67*, 69-74. doi: 10.1016/j.paid.2013.09.033
- Cleckley, H. (1941/1988). *The mask of sanity; An attempt to reinterpret the so-called psychopathic personality* (5th ed). Oxford, England: Mosby
- Costa, P. T., Jr, & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences, 13*(6), 653-665. doi: 10.1016/0191-8869(92)90236-I
- Costa, P. T., Jr, McCrae, R. R., & Dye, D. A. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO personality inventory. *Personality and Individual Differences, 12*(9), 887-898. doi: 10.1016/0191-8869(91)90177-D
- Dahling, J. J., Whitaker, B. G., & Levy, P. E. (2008). The development and validation of a new Machiavellianism scale. *Journal of Management, 35*(2), 219-257. doi: 10.1177/0149206308318618
- Del Gaizo, A. L., & Falkenbach, D. M. (2008). Primary and secondary psychopathic-traits and their relationship to perception and experience of emotion. *Personality and Individual Differences, 45*(3), 206-212. doi: 10.1016/j.paid.2008.03.019
- Del Rosario, P. M., & White, R. M. (2005). The Narcissistic Personality Inventory: Test-retest stability and internal consistency. *Personality and Individual Differences, 39*(6), 1075-1081. doi: 10.1016/j.paid.2005.08.001
- Djeriouat, H., & Trémolière, B. (2014). The Dark Triad of personality and utilitarian moral judgment: The mediating role of Honesty/Humility and Harm/Care. *Personality and Individual Differences, 67*, 11-16. doi: 10.1016/j.paid.2013.12.026
- Douglas, H., Bore, M., & Munro, D. (2012). Distinguishing the dark triad: Evidence from the five-factor model and the Hogan development survey. *Psychology, 3*(3), 237-242. doi: 10.4236/psych.2012.33033

- D' Souza, M. F., & De Lima, G. A. S. F. (2014, July 21-23). *Taxonomia do Dark Triad: Revelações da rede científica no meio organizacional*. [Taxonomy of the Dark Triad: revelations of the scientific network in the organizational environment]. Paper presented at the XIV Congresso USP da Controladoria e Contabilidade.
- D' Souza, M. F., & De Lima, G. A. S. F. (2015). The dark side of power: The Dark Triad in opportunistic decision-making. *Advances in Scientific and Applied Accounting*, 8(2), 135-156. doi: 10.14392/asaa.2015080201
- Dussault, M., Hojjat, M., & Boone, R. T. (2013). Machiavellianism and dating: Deception and intimacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 41(2), 283-294. doi: 10.2224/sbp.2013.41.2.283
- Egan, V., Chan, S., & Shorter, G. W. (2014). The Dark Triad, happiness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 67, 17-22. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.004
- Egorova, M. S., Sitnikova M. A., & Parshikova O. V. (2015). Adaptacija Korotkogo oprosnika Temnoj triady. [Adaptation of the Short Dark Triad]. *Psikhologicheskie Issledovaniya*, 8(43). Ανακτήθηκε από: <http://psystudy.ru/index.php/eng/2015v8n43e/1047-egorova43e.html>
- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the narcissistic personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 291-300. doi: 10.1207/s15327752jpa4803_11
- Fehr, B., Samsom, D., & Paulhus, D. L. (1992). The construct of Machiavellianism. In C. D. Spielberger & J. N. Butcher (Eds), *Advances in Personality Assessment* (Vol. 9, pp. 77-116). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ferriday, C., Vartanian, O., & Mandel, D. R. (2011). Public but not private ego threat triggers aggression in narcissists. *European Journal of Social Psychology*, 41(5), 564-568. doi: 10.1002/ejsp.801
- Fossati, A., Borroni, S., Grazioli, F., Dornetti, L., Marcassoli, I., Maffei, C., & Cheek, J. (2009). Tracking the hypersensitive dimension in narcissism: Reliability and validity of the Hypersensitive Narcissism Scale. *Personality and Mental Health*, 3(4), 235-247. doi: 10.1002/pmh.92
- Furnham, A, Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199-216. doi: 10.1111/spc3.12018

- Furnham, A., Richards, S., Rangel, L., & Jones, D. N. (2014). Measuring malevolence: Quantitative issues surrounding the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences, 67*, 114-121. doi: 10.1016/j.paid.2014.02.001
- Furtner, M. R., Rauthmann, J. F., & Sachse, P. (2011). The self-loving self-leader: An examination of the relationship between self-leadership and the Dark Triad. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 39*(3), 369-379. doi: 10.2224/sbp.2011.39.3.369
- Gebauer, J. E., Sedikides, C., Verplanken, B., & Maio, G. R. (2012). Communal narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology, 103*(5), 854-878. doi: 10.1037/a0029629
- Giammarco, E. A., & Vernon, P. A. (2014). Vengeance and the Dark Triad: The role of empathy and perspective taking in trait forgivingness. *Personality and Individual Differences, 67*, 23-29. doi: 10.1016/j.paid.2014.02.010
- Giammarco, E. A., & Vernon, P. A. (2015). Interpersonal guilt and the dark triad. *Personality and Individual Differences, 81*, 96-101. doi: 10.1016/j.paid.2014.10.046
- Gibb, Z. G., & Devereux, P. G. (2014). Who does that anyway? Predictors and personality correlates of cyberbullying in college. *Computers in Human Behavior, 38*, 8-16. doi: 10.1016/j.chb.2014.05.009
- Glenn, A. L., Iyer, R., Graham, J., Koleva, S., & Haidt, J. (2009). Are all types of morality compromised in psychopathy? *Journal of Personality Disorders, 23*(4), 384-398. doi: 10.1521/pedi.2009.23.4.384
- Goncalves, M. K., & Campbell, L. (2014). The Dark Triad and the derogation of mating competitors. *Personality and Individual Differences, 67*, 42-46. doi: 10.1016/j.paid.2014.02.003
- Gordts, S., Uzieblo, K., Neumann, C., Van den Bussche, E., & Rossi, G. (2015). Validity of the Self-Report Psychopathy Scales (SRP-III full and short versions) in a community sample. *Assessment, 1*-18. doi: 10.1177/1073191115606205
- Guenole, N. (2014). Maladaptive personality at work: Exploring the darkness. *Industrial and Organizational Psychology, 7*(1), 85-97. doi: 10.1111/iops.12114

- Hare, R. D. (1985). Comparison of procedures for the assessment of psychopathy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 53*(1), 7-16. doi: 10.1037/0022-006X.53.1.7
- Harms, P. D., Spain, S. M., & Wood, D. (2014). Mapping personality in dark places. *Industrial and Organizational Psychology, 7*(1), 114-117. doi: 10.1111/iops.12117
- Harms, P. D., Spain, S. M., & Hannah, S. T. (2011). Leader development and the dark side of personality. *The Leadership Quarterly, 22*(3), 495-509. doi: 10.1016/j.leaqua.2011.04.007
- Hendin, H. M., & Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality, 31*(4), 588-599. doi: 10.1006/jrpe.1997.2204
- Hills, P., & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences, 33*(7), 1073-1082. doi: 10.1016/S0191-8869(01)00213-6
- Hmieleski, K. M., & Lerner, D. A. (2013). The Dark Triad: Narcissism, psychopathy, and Machiavellianism as predictors of entrepreneurial entry (summary). *Frontiers of Entrepreneurship Research, 33*(4), 6.
- Hodson, G., Hogg, S. M., & MacInnis, C. C. (2009). The role of "dark personalities" (narcissism, Machiavellianism, psychopathy), Big Five personality factors, and ideology in explaining prejudice. *Journal of Research in Personality, 43*(4), 686-690. doi: 10.1016/j.jrp.2009.02.005
- Hogan, R., & Hogan, J. (2001). Assessing leadership: A view from the dark side. *International Journal of Selection and Assessment, 9*(1-2), 40-51. doi: 10.1111/1468-2389.00162
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6*(1), 1-55. doi: 10.1080/10705519909540118
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences, 40*(2), 331-339. doi: 10.1016/j.paid.2005.07.006

- James, S., Kavanagh, P. S., Jonason, P. K., Chonody, J. M., & Scrutton, H. E. (2014). The Dark Triad, schadenfreude, and sensational interests: Dark personalities, dark emotions, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences, 68*, 211-216. doi: 10.1016/j.paid.2014.04.020
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2006). Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of Adolescence, 29*(4), 589-611. doi: 10.1016/j.adolescence.2005.08.010
- Jonason, P. K., & Buss, D. M. (2012). Avoiding entangling commitments: Tactics for implementing a short-term mating strategy. *Personality and Individual Differences, 52*(5), 606-610. doi: 10.1016/j.paid.2011.12.015
- Jonason, P. K., Duineveld, J. J., & Middleton, J. P. (2015). Pathology, pseudopathology, and the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences, 78*, 43-47. doi: 10.1016/j.paid.2015.01.028
- Jonason, P. K., Kaufman, S. B., Webster, G. D., & Geher, G. (2013). What lies beneath the Dark Triad Dirty Dozen: Varied relations with the Big Five. *Individual Differences Research, 11*(2), 81-90.
- Jonason, P. K., Kavanagh, P. S., Webster, G. D., & Fitzgerald, D. (2011). Comparing the measured and latent dark triad: Are three measures better than one. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences, 2*(1), 28-44. doi: 10.2458/azu_jmmss.v2i1.12363
- Jonason, P. K., & Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences, 55*(5), 532-537. doi: 10.1016/j.paid.2013.04.027
- Jonason, P. K., Li, N. P., & Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences, 48*(4), 373-378. doi: 10.1016/j.paid.2009.11.003
- Jonason, P. K., Li, N. P., & Czarna, A. Z. (2013). Quick and dirty: Some psychosocial costs associated with the Dark Triad in three countries. *Evolutionary Psychology, 11*(1), 172-185. doi: 10.1177/147470491301100116
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality, 23*(1), 5-18. doi: 10.1002/per.698

- Jonason, P. K., & Luévano, V. X. (2013). Walking the thin line between efficiency and accuracy: Validity and structural properties of the Dirty Dozen. *Personality and Individual Differences, 55*(1), 76-81. doi: 10.1016/j.paid.2013.02.010
- Jonason, P. K., Luevano, V. X., & Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences, 53*(3), 180-184. doi: 10.1016/j.paid.2012.03.007
- Jonason, P. K., Lyons, M., & Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent-child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 67*, 30-34. doi: 10.1016/j.paid.2013.10.006
- Jonason, P. K., Lyons, M., Bethell, E. J., & Ross, R. (2013). Different routes to limited empathy in the sexes: Examining the links between the Dark Triad and empathy. *Personality and Individual Differences, 54*(5), 572-576. doi: 10.1016/j.paid.2012.11.009
- Jonason, P. K., & McCain, J. (2012). Using the HEXACO model to test the validity of the Dirty Dozen measure of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 53*(7), 935-938. doi: 10.1016/j.paid.2012.07.010
- Jonason, P. K., & Schmitt, D. P. (2012). What have you done for me lately? Friendship-selection in the shadow of the Dark Triad traits. *Evolutionary Psychology, 10*(3), doi: 10.1177/147470491201000303
- Jonason, P. K., Slomski, S., & Partyka, J. (2012). The Dark Triad at work: How toxic employees get their way. *Personality and Individual Differences, 52*(3), 449-453. doi: 10.1016/j.paid.2011.11.008
- Jonason, P. K., Strosser, G. L., Kroll, C. H., Duineveld, J. J., & Baruffi, S. A. (2015). Valuing myself over others: The Dark Triad traits and moral and social values. *Personality and Individual Differences, 81*, 102-106. doi: 10.1016/j.paid.2014.10.045
- Jonason, P. K., Valentine, K. A., Li, N. P., & Harbeson, C. L. (2011). Mate-selection and the Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy and creating a volatile environment. *Personality and Individual Differences, 51*(6), 759-763. doi: 10.1016/j.paid.2011.06.025
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The Dirty Dozen: A concise measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment, 22*(2), 420-432. doi: 10.1037/a0019265

- Jonason, P. K., Wee, S., & Li, N. P. (2014). Thinking bigger and better about “bad apples”: Evolutionary industrial–organizational psychology and the dark triad. *Industrial and Organizational Psychology*, 7(1), 117-121. doi: 10.1111/iops.12118
- Jonason, P. K., Wee, S., Li, N. P. & Jackson, C. (2014). Occupational niches and the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 69, 119-123. doi: 10.1016/j.paid.2014.05.024
- Jones, D. N., & Figueredo, A. J. (2013). The core of darkness: Uncovering the heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27(6), 521-531. doi: 10.1002/per.1893
- Jones, D. N., & Neria, A. L. (2015). The Dark Triad and dispositional aggression. *Personality and Individual Differences*, 86, 360-364. doi: 10.1016/j.paid.2015.06.021
- Jones, D. N., & Olderbak, S. G. (2014). The associations among dark personalities and sexual tactics across different scenarios. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(6), 1050-1070. doi: 10.1177/0886260513506053
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). Machiavellianism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds), *Individual Differences in Social Behavior* (pp. 93-108). New York: Guilford.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2010). Different provocations trigger aggression in narcissists and psychopaths. *Social Psychological and Personality Science*, 1(1), 12-18. doi: 10.1177/1948550609347591
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2011 α). Differentiating the Dark Triad within the interpersonal circumplex. In L. M. Horowitz & S. Strack (Eds), *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment, and therapeutic interventions* (pp. 249-269). New York: Wiley & Sons.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2011 β). The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 679-682.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41. doi: 10.1177/1073191113514105
- Jones, D. N., & Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24. doi: 10.1016/j.paid.2013.09.007

- Kajonius, P. J., Persson, B. N., Rosenberg, P., & Garcia, D. (2016). The (mis)measurement of the Dark Triad Dirty Dozen: Exploitation at the core of the scale. *PeerJ*, 4, e1748. doi: 10.7717/peerj.1748
- Kavanagh, P. S., Signal, T. D., & Taylor, N. (2013). The Dark Triad and animal cruelty: Dark personalities, dark attitudes, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences*, 55(6), 666-670. doi: 10.1016/j.paid.2013.05.019
- Kessler, S. R., Bandelli, A. C., Spector, P. E., Borman, W. C., Nelson, C. E., & Penney, L. M. (2010). Re-examining Machiavelli: A three-dimensional model of Machiavellianism in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(8), 1868-1896. doi: 10.1111/j.1559-1816.2010.00643.x
- Khoo, H. S., & Burch, G. S. J. (2008). The 'dark side' of leadership personality and transformational leadership: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 44(1), 86-97. doi: 10.1016/j.paid.2007.07.018
- Kowalski, C. M., Vernon, P. A., & Schermer, J. A. (2016). The General Factor of Personality: The relationship between the Big One and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 88, 256-260. doi: 10.1016/j.paid.2015.09.028
- Kramer, M., Cesinger, B., Schwarzinger, D., & Gelléri, P. (2011, December). *Investigating entrepreneurs' dark personality: How narcissism, machiavellianism, and psychopathy relate to entrepreneurial intention*. Paper presented at Proceedings of the 25th ANZAM conference.
- Kubarych, T. S., Deary, I. J., & Austin, E. J. (2004). The Narcissistic Personality Inventory: Factor structure in a non-clinical sample. *Personality and Individual Differences*, 36(4), 857-872. doi: 10.1016/S0191-8869(03)00158-2
- Lämmle, L., Oedl, C., & Ziegler, M. (2014). Don't threaten me and my dark side or even self-harm won't stop me from hurting you. *Personality and Individual Differences*, 67, 87-91. doi: 10.1016/j.paid.2013.12.024
- Láng, A., & Birkás, B. (2014). Machiavellianism and perceived family functioning in adolescence. *Personality and Individual Differences*, 63, 69-74. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.065
- Lau, K. S., & Marsee, M. A. (2013). Exploring narcissism, psychopathy, and Machiavellianism in youth: Examination of associations with antisocial behavior and aggression. *Journal of Child and Family Studies*, 22(3), 355-367. doi: 10.1007/s10826-012-9586-0

- LeBreton, J. M., Binning, J. F., & Adorno, A. J. (2006). Subclinical psychopaths. In J. C. Thomas, & D. L. Segal (Eds), *Comprehensive handbook of personality and psychopathology* (Vol.1, pp. 388-411). New York: Wiley
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, *39*(2), 329-358. doi: 10.1207/s15327906mbr3902_8
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, *38*(7), 1571-1582. doi: 10.1016/j.paid.2004.09.016
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2008). The HEXACO personality factors in the indigenous personality lexicons of English and 11 other languages. *Journal of Personality*, *76*(5), 1001-1054. doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00512.x
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2014). The dark triad, the big five, and the HEXACO model. *Personality and Individual Differences*, *67*, 2-5. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.048
- Lee, K., Ashton, M. C., Wiltshire, J., Bourdage, J. S., Visser, B. A., & Gallucci, A. (2013). Sex, power, and money: Prediction from the Dark Triad and Honesty–Humility. *European Journal of Personality*, *27*(2), 169-184. doi: 10.1002/per.1860
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, *68*(1), 151. doi: 10.1037/0022-3514.68.1.151
- Lilienfeld, S. O., & Andrews, B. P. (1996). Development and preliminary validation of a self-report measure of psychopathic personality traits in noncriminal populations. *Journal of Personality Assessments*, *66*(3), 488-524. doi: 10.1207/s15327752jpa6603_3
- Linton, D. K., & Power, J. L. (2013). The personality traits of workplace bullies are often shared by their victims: Is there a dark side to victims? *Personality and Individual Differences*, *54*(6), 738-743.
- Maasberg, M., Warren, J., & Beebe, N. L. (2015, January). The Dark Side of the Insider: Detecting the Insider Threat through Examination of Dark Triad Personality Traits. In *System Sciences (HICSS), 2015 48th Hawaii*

- International Conference on System Sciences* (pp. 3518-3526). IEEE. doi: 10.1109/HICSS.2015.423
- Markey, P. M., & Markey, C. N. (2009). A brief assessment of the interpersonal circumplex: The IPIP-IPC. *Assessment, 16*(4), 352-361. doi: 10.1177/1073191109340382
- Marsh, H. W., Hau, K. T., & Wen, Z. (2004). In search of golden rules: Comment on hypothesis-testing approaches to setting cutoff values for fit indexes and dangers in overgeneralizing Hu and Bentler's (1999) findings. *Structural Equation Modeling, 11*(3), 320-341. doi: 10.1207/s15328007sem1103_2
- Marshall, A., Baden, D., & Guidi, M. (2013). Can an ethical revival of prudence within prudential regulation tackle corporate psychopathy? *Journal of Business Ethics, 117*(3), 559-568. doi: 10.1007/s10551-012-1547-4
- Mathieu, C. (2013). Personality and job satisfaction: The role of narcissism. *Personality and Individual Differences, 55*(6), 650-654. doi: 10.1016/j.paid.2013.05.012
- Mathieu, C., Neumann, C. S., Hare, R. D., & Babiak, P. (2014). A dark side of leadership: Corporate psychopathy and its influence on employee well-being and job satisfaction. *Personality and Individual Differences, 59*, 83-88. doi: 10.1016/j.paid.2013.11.010
- Matsunaga, M. (2015). How to factor-analyze your data right: Do's, don'ts, and how-to's. *International Journal of Psychological Research, 3*(1), 97-110. doi: 10.21500/20112084.854
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr (2004). A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and Individual Differences, 36*(3), 587-596. doi: 10.1016/S0191-8869(03)00118-1
- McHoskey, J. W., Worzel, W., & Szyarto, C. (1998). Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(1), 192-210. doi: 10.1037/0022-3514.74.1.192
- Mehrabian, A., & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of Personality, 40*(4), 525-543. doi: 10.1111/j.1467-6494.1972.tb00078.x
- Muris, P., Meesters, C., & Timmermans, A. (2013). Some youths have a gloomy side: Correlates of the dark triad personality traits in non-clinical adolescents. *Child Psychiatry and Human Development, 44*(5), 658-665. doi: 10.1007/s10578-013-0359-9

- Nagler, U. K., Reiter, K. J., Furtner, M. R., & Rauthmann, J. F. (2014). Is there a “dark intelligence”? Emotional intelligence is used by dark personalities to emotionally manipulate others. *Personality and Individual Differences, 65*, 47-52. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.025
- Newman, J. P., MacCoon, D. G., Vaughn, L. J., & Sadeh, N. (2005). Validating a distinction between primary and secondary psychopathy with measures of Gray's BIS and BAS constructs. *Journal of Abnormal Psychology, 114*(2), 319-323. doi: 10.1037/0021-843X.114.2.319
- O'Boyle Jr., E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., & McDaniel, M. A. (2012). A meta-analysis of the dark triad and work behavior: A social exchange perspective. *Journal of Applied Psychology, 97*(3), 557-579. doi: 10.1037/a0025679
- O'Boyle, E. H., Forsyth, D., Banks, G. C., & Story, P. A. (2013). A meta-analytic review of the Dark Triad–intelligence connection. *Journal of Research in Personality, 47*(6), 789–794. doi: 10.1016/j.jrp.2013.08.001
- O'Boyle, E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., Story, P. A., & White, C. D. (2015). A meta-analytic test of redundancy and relative importance of the Dark Triad and Five-Factor Model of personality. *Journal of Personality, 83*(6), 644-664. doi: 10.1111/jopy.12126
- Ouimet, G. (2010). Dynamics of narcissistic leadership in organizations: Towards an integrated research model. *Journal of Managerial Psychology, 25*(7), 713-726. doi: 10.1108/02683941011075265
- Pailing, A., Boon, J., & Egan, V. (2014). Personality, the Dark Triad and violence. *Personality and Individual Differences, 67*, 81-86. doi: 10.1016/j.paid.2013.11.018
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science, 23*(6), 421-426. doi: 10.1177/0963721414547737
- Paulhus, D. L., & John, O. P. (1998). Egoistic and moralistic biases in self-perception: The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal of Personality, 66*(6), 1025-1060. doi: 10.1111/1467-6494.00041
- Paulhus, D. L., & Jones, D. N. (2015). In G. J. Boyle, D. H. Saklofske, & G. Matthews (Eds), *Measures of personality and social psychological constructs* (pp. 562-594). San Diego, CA: Academic Press.

- Paulhus, D. L., Westlake, B. G., Calvez, S. S., & Harms, P. D. (2013). Self-presentation style in job interviews: The role of personality and culture. *Journal of Applied Social Psychology, 43*(10), 2042-2059. doi: 10.1111/jasp.12157
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality, 36*(6), 556-563. doi:10.1016/S0092-6566(02)00505-6
- Perry, C. (2015). The 'dark traits' of sociopathic leaders: Could they be a threat to universities? *Australian Universities Review, 57*(1), 17-25.
- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J. A., & Veselka, L. (2011). Trait emotional intelligence and the dark triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics, 14*(1), 35-41. doi: 10.1375/twin.14.1.35
- Porter, S., Bhanwer, A., Woodworth, M., & Black, P. J. (2014). Soldiers of misfortune: An examination of the Dark Triad and the experience of schadenfreude. *Personality and Individual Differences, 67*, 64-68. doi: 10.1016/j.paid.2013.11.014
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*(5), 890-902. doi: 10.1037/0022-3514.54.5.890
- Rauthmann, J. F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science, 3*(4), 487-496. doi: 10.1177/1948550611427608
- Rauthmann, J. F. (2013). Investigating the MACH-IV with Item Response Theory and proposing the trimmed MACH*. *Journal of Personality Assessment, 95*(4), 388-397. doi: 10.1080/00223891.2012.742905
- Rauthmann, J. F., Kappes, M., & Lanzinger, J. (2014). Shrouded in the veil of darkness: Machiavellians but not narcissists and psychopaths profit from darker weather in courtship. *Personality and Individual Differences, 67*, 57-63. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.020
- Rauthmann, J. F., & Kolar, G. P. (2012). How “dark” are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and

- psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 884-889. doi: 10.1016/j.paid.2012.06.020
- Rauthmann, J. F., & Kolar, G. P. (2013). Positioning the Dark Triad in the interpersonal circumplex: The friendly-dominant narcissist, hostile-submissive Machiavellian, and hostile-dominant psychopath? *Personality and Individual Differences*, 54(5), 622-627. doi: 10.1016/j.paid.2012.11.021
- Ray, J. J., & Ray, J. A. B. (1982). Some apparent advantages of subclinical psychopaths. *The Journal of Social Psychology*, 117(1), 135-142. doi: 10.1080/00224545.1982.9713415
- Robins, R. W., & Paulhus, D. L. (2001). The character of self-enhancers: Implications for organizations. In B. W. Roberts & R. Hogan (Eds), *Personality psychology in the workplace: Decade of behavior*, (pp. 193-219). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Scherer, K. T., Baysinger, M., Zolynsky, D., & LeBreton, J. M. (2013). Predicting counterproductive work behaviors with sub-clinical psychopathy: Beyond the Five Factor Model of personality. *Personality and Individual Differences*, 55(3), 300-305. doi: 10.1016/j.paid.2013.03.007
- Schultz, C. J. (1993). Situational and dispositional predictors of performance: A test of the hypothesized Machiavellianism X structure interaction among sales persons. *Journal of Applied Social Psychology*, 23(6), 478-498. doi: 10.1111/j.1559-1816.1993.tb01099.x
- Smith, C. V., Hadden, B. W., Webster, G. D., Jonason, P. K., Gesselman, A. N., & Crysel, L. C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor-partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, 67, 35-41. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.044
- Stead, R., Fekken, G. C., Kay, A., & McDermott, K. (2012). Conceptualizing the dark triad of personality: Links to social symptomatology. *Personality and Individual Differences*, 53(8), 1023-1028. doi: 10.1016/j.paid.2012.07.021
- Stellwagen, K. K., & Kerig, P. K. (2013). Dark triad personality traits and theory of mind among school-age children. *Personality and Individual Differences*, 54(1), 123-127. doi: 10.1016/j.paid.2012.08.019
- Trapnell, P. D., & Wiggins, J. S. (1990). Extension of the Interpersonal Adjective Scales to include the Big Five dimensions of personality. *Journal of*

- Personality and Social Psychology*, 59(4), 781-790. doi: 10.1037/0022-3514.59.4.781
- Tsaousis, I., & Georgiades, S. (2009). Development and psychometric properties of the Greek Personality Adjective Checklist (GPAC). *European Journal of Psychological Assessment*, 25(3), 164-174. doi: 10.1027/1015-5759.25.3.164
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C., & Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences*, 44(2), 445-452. doi: 10.1016/j.paid.2007.09.007
- Veselka, L., Schermer, J. A., & Vernon, P. A. (2012). The Dark Triad and an expanded framework of personality. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 417-425. doi: 10.1016/j.paid.2012.01.002
- Visser, B. A., Pozzebon, J. A., & Reina-Tamayo, A. M. (2014). Status-driven risk taking: Another “dark” personality? *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne des Sciences du Comportement*, 46(4), 485-496. doi: 10.1037/a0034163
- Wai, M., & Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 794-799. doi: 10.1016/j.paid.2012.01.008
- Wiggins, J. S. (1979). A psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(3), 395-412. doi: 10.1037/0022-3514.37.3.395
- Wiggins, J. S., & Pincus, A. L. (1989). Conceptions of personality disorders and dimensions of personality. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1(4), 305. doi: 10.1037/1040-3590.1.4.305
- Wille, B., & de Fruyt, F. (2014). Fifty shades of personality: Integrating Five-Factor Model bright and dark sides of personality at work. *Industrial and Organizational Psychology*, 7(1), 121-126. doi: 10.1111/iops.12119
- Williams, K. M., Cooper, B. S., Howell, T. M., Yuille, J. C., & Paulhus, D. L. (2009). Inferring sexually deviant behavior from corresponding fantasies the role of personality and pornography consumption. *Criminal Justice and Behavior*, 36(2), 198-222. doi: 10.1177/0093854808327277
- Williams, K. M., Orpen, S., Hutchinson, L. R., Walker, L. J., & Zumbo, B. D. (2006, June). *Personality, empathy, and moral development: Examining ethical*

reasoning in relation to the Big Five and the Dark Triad. Poster presented at the 67th annual meeting of the Canadian Psychological Association, Calgary, Alberta, Canada.

- Williams, K. M., McAndrew, A., Learn, T., Harms, P., & Paulhus, D. L. (2001, August). *The Dark Triad returns: Entertainment preferences and antisocial behavior among narcissists, Machiavellians, and psychopaths*. Poster presented at the 109th Annual Convention of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
- Williams, K. M., Paulhus, D. L., & Hare, R. D. (2007). Capturing the four-factor structure of psychopathy in college students via self-report. *Journal of Personality Assessment*, *88*(2), 205-219. doi: 10.1080/00223890701268074
- Wilson, D. S., Near, D., & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: A synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological Bulletin*, *119*(2), 285-299. doi: 10.1037/0033-2909.119.2.285
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*(4), 590-597. doi: 10.1037/0022-3514.61.4.590
- Woodley, H. J., & Allen, N. J. (2014). The dark side of equity sensitivity. *Personality and Individual Differences*, *67*, 103-108. doi: 10.1016/j.paid.2014.03.003
- Wu, J., & LeBreton, J. M. (2011). Reconsidering the dispositional basis of counterproductive work behavior: The role of aberrant personality. *Personnel Psychology*, *64*(3), 593-626. doi: 10.1111/j.1744-6570.2011.01220.x
- Żemojtel-Piotrowska, M., Czarna, A. Z., Piotrowski, J., Baran, T., & Maltby, J. (2016). Structural validity of the Communal Narcissism Inventory (CNI): The bifactor model. *Personality and Individual Differences*, *90*, 315-320. doi: 10.1016/j.paid.2015.11.036
- Zettler, I., & Solga, M. (2013). Not enough of a 'dark' trait? Linking Machiavellianism to job performance. *European Journal of Personality*, *27*(6), 545-554. doi: 10.1002/per.1912

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κλίμακα Μέτρησης Τριάδας της Προσωπικότητας

Jones & Paulhus (2014)

Με το ερωτηματολόγιο αυτό διερευνάται ο βαθμός στον οποίο το άτομο αξιολογεί ότι το ίδιο διαθέτει ή όχι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, όπως αυτά εκφράζονται μέσα από το βαθμό συμφωνίας του με μια σειρά από δηλώσεις. Χρησιμοποιώντας ως οδηγό τις διαβαθμίσεις που παρουσιάζονται παρακάτω, σημειώστε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις προτάσεις που ακολουθούν μαυρίζοντας τον κατάλληλο κύκλο. Δώστε μόνο μια απάντηση για κάθε πρόταση, αυτήν που εσείς θεωρείτε ως πιο αντιπροσωπευτική του εαυτού σας. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις. Εάν θέλετε να αλλάξετε κάποια απάντηση, βάλτε X στην προηγούμενη και μαυρίστε την καινούρια. Οι επιλογές που έχετε ως απάντηση είναι οι παρακάτω:

①	Διαφωνώ Απόλυτα	②	Διαφωνώ	③	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	④	Συμφωνώ	⑤	Συμφωνώ Απόλυτα
---	--------------------	---	---------	---	------------------------------	---	---------	---	--------------------

1	Δεν είναι συνετό να αποκαλύπτεις τα μυστικά σου.	①	②	③	④	⑤
2	Μου αρέσει να χρησιμοποιώ ευφυή χειραγώγηση για να επιτύχω το στόχο μου.	①	②	③	④	⑤
3	Πρέπει να φέρεις τους σημαντικούς ανθρώπους στο πλευρό σου με οποιοδήποτε κόστος.	①	②	③	④	⑤
4	Να αποφεύγεις την άμεση σύγκρουση με τους άλλους γιατί μπορεί να φανούν χρήσιμοι στο μέλλον.	①	②	③	④	⑤
5	Είναι συνετό να συγκρατείς πληροφορίες που μπορείς να χρησιμοποιήσεις εναντίον ανθρώπων αργότερα.	①	②	③	④	⑤
6	Πρέπει να περιμένεις την κατάλληλη στιγμή για να αντεπιτεθείς στους ανθρώπους.	①	②	③	④	⑤
7	Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να κρύβεις από άλλους ανθρώπους, καθώς δεν χρειάζεται να τα γνωρίζουν.	①	②	③	④	⑤
8	Βεβαιώσου ότι τα σχέδιά σου ωφελούν εσένα κι όχι τους άλλους.	①	②	③	④	⑤
9	Οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να χειραγωγηθούν.	①	②	③	④	⑤
10	Οι άνθρωποι με βλέπουν ως γεννημένο ηγέτη.	①	②	③	④	⑤
11	Μισώ να είμαι το επίκεντρο της προσοχής.	①	②	③	④	⑤
12	Πολλές ομαδικές δραστηριότητες τείνουν να είναι βαρετές χωρίς εμένα.	①	②	③	④	⑤
13	Το ξέρω ότι είμαι ξεχωριστός εφόσον όλοι μου το λένε συνέχεια.	①	②	③	④	⑤
14	Μου αρέσει να γνωρίζω σημαντικούς ανθρώπους.	①	②	③	④	⑤
15	Αισθάνομαι αμήχανα όταν κάποιος μου κάνει κομπλιμέντα.	①	②	③	④	⑤

16	Με έχουν συγκρίνει με διάσημους ανθρώπους.	①	②	③	④	⑤
17	Είμαι ένας συνηθισμένος άνθρωπος.	①	②	③	④	⑤
18	Επιμένω στο να μου δείχνουν οι άλλοι το σεβασμό που μου αξίζει.	①	②	③	④	⑤
19	Μου αρέσει να εκδικούμαι τις αρχές εξουσίας.	①	②	③	④	⑤
20	Αποφεύγω επικίνδυνες καταστάσεις.	①	②	③	④	⑤
21	Η εκδίκηση πρέπει να είναι γρήγορη και μοχθηρή.	①	②	③	④	⑤
22	Οι άνθρωποι συχνά λένε ότι είμαι εκτός ελέγχου.	①	②	③	④	⑤
23	Είναι αλήθεια ότι μπορώ να είμαι κακός με τους άλλους.	①	②	③	④	⑤
24	Οι άνθρωποι που έχουν μπλεξίματα μαζί μου το μετανιώνουν πάντα.	①	②	③	④	⑤
25	Ποτέ δεν είχα μπλεξίματα με το νόμο.	①	②	③	④	⑤
26	Απολαμβάνω να κάνω σεξ με ανθρώπους που γνωρίζω ελάχιστα.	①	②	③	④	⑤
27	Θα πω οτιδήποτε προκειμένου να αποκτήσω αυτό που θέλω.	①	②	③	④	⑤

*Προσαρμογή Κλίμακας:
Γαρμπιάκη Μανωλία*

Δημογραφικά Στοιχεία

Παρακάτω ακολουθούν πεδία συμπλήρωσης ορισμένων στοιχείων που θα συντελέσουν σε περαιτέρω -περιγραφική- ανάλυση των δεδομένων που λαμβάνονται από το ερωτηματολόγιο.

Κωδικός Συμμετέχοντα: _____

Ο κωδικός θα αποτελείται από το αρχικό γράμμα του ονόματός σας (π.χ. **Γ** για Γιώργος), από το αρχικό γράμμα του ονόματος της μητέρας σας (π.χ. **Μ** για Μαρία), από το αρχικό γράμμα της οδού όπου μένετε (π.χ. **Κ** για Καποδιστρίου), και από την ημερομηνία (αριθμό ημέρας) που γεννηθήκατε (π.χ. **08** για 08-07-1984). Έτσι, συμπληρώνετε για παράδειγμα, **ΓΜΚ08**.

Φύλο: Άνδρας   Γυναίκα

Ηλικία: _____

Εθνικότητα: Ελληνική   Άλλη

Συνοπτικό Εργαλείο Μέτρησης Τριάδας της Προσωπικότητας Jonason & Webster (2010)

Με το ερωτηματολόγιο αυτό διερευνάται ο βαθμός στον οποίο το άτομο αξιολογεί ότι το ίδιο διαθέτει ή όχι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, όπως αυτά εκφράζονται μέσα από το βαθμό συμφωνίας του με μια σειρά από δηλώσεις. Χρησιμοποιώντας ως οδηγό τις διαβαθμίσεις που παρουσιάζονται παρακάτω, σημειώστε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις προτάσεις που ακολουθούν μαυρίζοντας τον κατάλληλο κύκλο. Δώστε μόνο μια απάντηση για κάθε πρόταση, αυτήν που εσείς θεωρείτε ως πιο αντιπροσωπευτική του εαυτού σας. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις. Εάν θέλετε να αλλάξετε κάποια απάντηση, βάλτε X στην προηγούμενη και μαυρίστε την καινούρια. Οι επιλογές που έχετε ως απάντηση είναι οι παρακάτω:

①	Διαφωνώ Απόλυτα	②	Διαφωνώ	③	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	④	Συμφωνώ	⑤	Συμφωνώ Απόλυτα
---	--------------------	---	---------	---	------------------------------	---	---------	---	--------------------

1	Έχω την τάση να χειραγωγώ τους άλλους για να πετύχω τον στόχο μου.
2	Έχω εξαπατήσει ή πει ψέματα για να πετύχω το στόχο μου.
3	Έχω χρησιμοποιήσει την κολακεία για να πετύχω το στόχο μου.
4	Έχω την τάση να εκμεταλλεύομαι τους άλλους προς προσωπικό μου όφελος.
5	Έχω την τάση να μην έχω τύψεις.
6	Έχω τη τάση να είμαι αδιάφορος με την ηθικότητα των πράξεών μου.
7	Έχω την τάση να είμαι αδίστακτος ή αναίσθητος.
8	Έχω την τάση να είμαι κυνικός.
9	Έχω την τάση να θέλω οι άλλοι να με θαυμάζουν.
10	Έχω την τάση να θέλω οι άλλοι να μου δίνουν προσοχή.
11	Έχω την τάση να αναζητώ κύρος ή κοινωνική καταξίωση.
12	Έχω την τάση να αναμένω ειδικές χάρες από τους άλλους.

①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤
①	②	③	④	⑤

Προσαρμογή Κλίμακας:

Γαρμπιδάκη Μανωλία